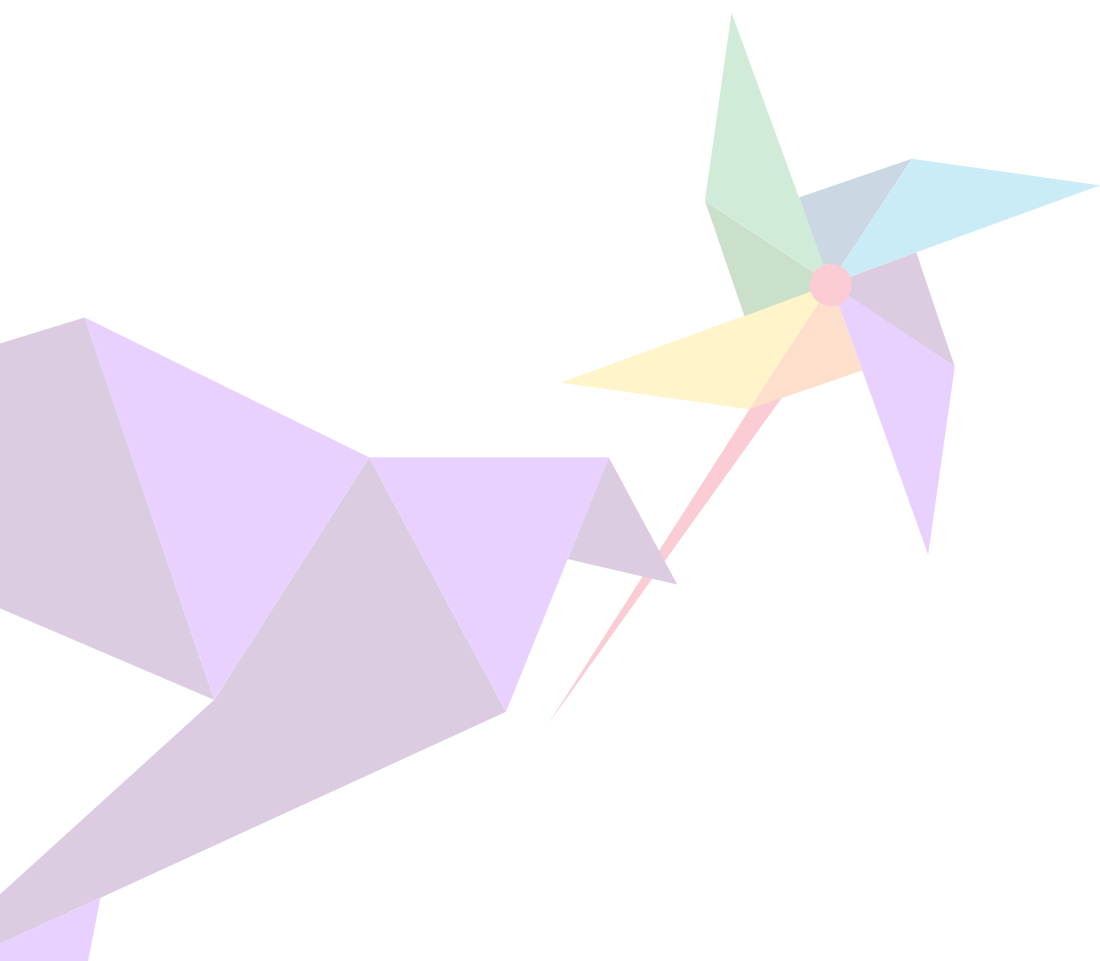

BARIŞIN ÖYKÜSÜ

“Bu bir başucu kitabıdır.”

BARIŞIN ÖYKÜSÜ

Demir Leblebi Kadın Derneği'nin "Barışı Hayal Etmek" Projesi kapsamında "Hayalimden Barış Yaptım" atölyeleri kolaylaştırıcılarının eğitimi kapsamında yayınlanmıştır.

Demir Leblebi Kadın Derneği Kemer Sokak
10/A GOP Ankara-Türkiye
www.demirleblebi.org
info@demirleblebi.org
[@demirleblebiler](https://twitter.com/demirleblebiler)

Kitabın Yazılmasında Katkıda Bulunanlar:

Ayça Kurtoğlu
Elçin Aktoprak
Gülşen Ülker
Helin Küçük
Sevilay Çelenk
Sevna Somuncuoğlu
Su Akpınar

Activity supported by the
Canada Fund for Local Initiatives
Activité réalisée avec l'appui du
Fonds canadien d'initiatives locales

Canada

Bu kitap "Barışı Hayal Etmek" projesi kapsamında, Kanada Büyükelçiliği'nin Yerel İnisiyatif Fonu desteği ile basılmıştır.

Grafik tasarım ve Baskı: *MG İletişim Stratejileri Ajansı*
mg.biz.tr
ISBN:

İçindekiler

Başlarken.....	7
Barış Kültürü	9
En Kadim Gerçeklik: “Barış Hayalı”	15
Kadınların Barışı ve Barışın İnşası.....	24
Barış İnşası Nedir?	26
Kadınlar ve Barış İnşa Örnekleri	31
Neden Barış İnşasına Kadınlar Dahil Edilmelidir? Toplumsal Cinsiyet Uçurumu	32
Çatışma Çözümü.....	37
Tarihsel Gelişim	37
Çatışma Nedir?	41
Çatışma Ne Zaman Ortaya Çıkar?	42
Çatışmanın Nedeni Nedir?	43
Çatışmayı Yönetmek	45
Çatışmaları Aşma (TRANSCEND)	50
Diyalog, Müzakere ve Arabuluculuk	58
Barış Dili	64
Şiddetsiz İletişim	70
Şiddetsiz İletişim Nedir?	72
Şiddetsiz İletişimin Ana Unsurları	73
Şiddetsiz İletişimin Anahtar Varsayımları ve Tasarımlar	80
Şiddetsiz İletişim ne sağlar?	82

BAŞLARKEN

Kadınlar değişimi getirecek sese ve güce sahiptir.

Onlar Barış Kadınlarıdır.

Daha iyi politikalar ve daha adil barış anlaşmaları için kadınların aracılığına, seslerine ve yeteneklerine ihtiyaç vardır. Çatışmanın sonlandırılması ve barış süreçlerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin varlığı büyük önem taşır, çünkü kadınlar çatışmaları başlatmazlar, ama çatışma süreçlerinden en yaygın olarak olumsuz etkilenen toplumsal gruptur. Libya'da, Yemen'de, Nijerya'da, Kolombiya'da ve dünyanın başka yerlerinde çatışma süreçlerindeki kadın deneyimleri bu anlamda dikkat çekicidir.

Kadınların dönüştürücü bir gücü vardır. Dışlayıcı değil, demokratik kararlar almaya, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden eşitliğe, çatışma ve şiddetten sürdürülebilir feminist barışa yönelmede kadınlar güçlü aktörlerdir.

Barış süreçlerine toplumsal cinsiyet perspektifinin içerilmesi ve barış süreçlerinin toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıklara neden olmayacak ve cinsiyete dayalı ayrımcılıkları ortadan kaldıracak şekilde idare edilmesi uluslararası düzeyde kabul görmüştür, ancak hâlâ birtakım sorunlar bulunmaktadır. Ataerki, eşitsizlik, militan erkeklik ve ayrımcı güç yapıları çatışmaları etkin bir şekilde önlemeyi, kapsayıcı barışı, kadın haklarını ve katılımını engellemektedir. Silahlı çatışmaların önlenmesi ve silah bırakmada, yer değiştirme planlarında, barışı korumada, politik kararlarda ve yeniden inşada toplumsal cinsiyet perspektifi ve kadınların katılımı gerçek anlamda korunma ve hakların göz önünde bulundurulmasını sağlar.

Kadınlar barış sürecinde önemli roller oynarlar. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi kurumlaşmamışsa, kadınların oynadığı roller kalıcı olmaz ve çatışmayı ortaya çıkaran ıve sürdüren ilişkiler ve yapma biçimlerine geri dönölür. Bunun olması için çatışmalı durumların kadınlar tarafından nasıl dönüştürüldüğü iyi anlaşılmalı ve onlara bunu yapacakları ortam sağlanmalıdır.

Kadın hareketi her zaman çatışmalara karşı konum aldı. Ancak Liberya'da çocuk askerleriyle bilinen çatışmalara karşı kadınların Liberyalı Kadınların Barış İçin Kitle Eylemi kampanyasını başlamları ve onlara 2011 yılında Nobel Barış Ödülü'nü almalarını sağlayan barış eylemleri gibi başarı hikâyelerinin ardından barış sürecine kadınların önderlik etmesi yolundaki tavsiyeler giderek artmaktadır.

*Barış aktivisti Leymah Roberta Gbowee, **Liberyalı Kadınların Barış İçin Kitle Eylemi** olarak bilinen kadınların şiddetsiz barış hareketini başlattı. Bu hareket ikinci Liberya iç savaşının 2003 yılında sonlandırılmasına yardım etti.*

Kaynak: <https://www.hindustantimes.com/world/liberia-s-gbowee-sowed-peace-through-feminine-havoc/story-gHpeg67lIMa6jTnKnrzOPO.html>

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin barış süreçlerinde katılımcıların yalnızca %4'ünün kadın¹ olduğunu söyleyerek çağrıda bulunmuştur. Kadınların barış süreçlerine katılımını savunanlar, savaşan tarafları mutlu edecek konulara değil, toplumun ihtiyaçlarına önem veren yaklaşımlarını vurgularlar. Aynı nedenle, kadınlar görüşme masasına daha kapsayıcı barış planları sunduklarını ileri sürmektedirler.

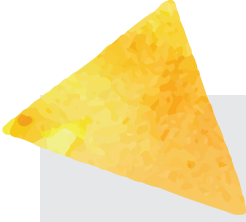
¹ <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2014/11/TURKISH-1325-Report-Proof.pdf>

BARIŞ KÜLTÜRÜ

Kaynak: <https://www.axios.com/greta-thunberg-sail-atlantic-for-climate-summits-35ad072e-6cd8-4c-fa-9d3e-ab88ea791116.html>

Küresel iklim değişikliğine dikkat çekmek için 2018’de eyleme geçen İsveçli aktivist Greta Thunberg, 2019 yılında Nobel Barış Ödülüne aday gösterildi. Greta iklim değişikliği fikriyle ilk 11 yaşında tanıştı. Ancak 2018 yılında vatandaş olduğu İsveç’te genel seçimlerin yapılması onu harekete geçiren olay oldu. Genel seçimler yapılmaktaydı, ama iklim değişikliği siyasetin gündeminde değildi. Greta 15 yaşında olduğu için oy kullanamıyordu. Oysa Greta’nın hükümetlerin iklim değişikliğine karşı harekete geçilmesi talebi vardı. Seçimlere yaklaşık bir ay kala “Kimse bir şey yapmıyor. Benim bir şeyler yapmam gerek. Okul bekleyebilir, ama iklim değişikliği beklemiyor” dedi ve iklim değişikliğine dikkat çekmek için okul grevi yapmaya karar verdi ve seçimler yapılincaya kadar yaklaşık bir ay boyunca okula gitmek yerine meclisin önünde oturdu.

Kaynak: <https://www.iklimhaber.org/20-eylulde-turkiye-iklim-grevinde/>

Greta'nın 2018 Ağustos ayında küresel iklim değişikliğine karşı tek başına okul grevi başlatmasının ardından dünyanın hemen her yerinden çocuklar ve gençler Greta'nın izinden giderek her cuma okul grevi eylemleri yapmaya başladılar, sloganlar ürettirler, eyleme çağıran videolar çektiler. 3 Mart 2019'a gelindiğinde Greta'nın tek başına başladığı grev, 105 ülkeden 1.700 kadar şehirden genç insanın katıldığı greve dönüşmüştü. 20 Eylül 2019 tarihine gelindiğinde Greta'nın grevi küreselleşmişti ve dünyanın her yerinden katılım vardı.

Kaynak: <https://twitter.com/FridayForFuture/status/1173124465250770945/photo/1>

Greta'nın başlattığı okul grevi eylemi barış eylemidir ve çoğalttığı kültür barış kültürüdür. Kitle üretimin ve tüketimin dünyayı insanlığın gelecekteki varoluşunu nasıl etkileyeceğine gereken özeni göstermeyip önem vermeyerek insanların ekolojiye yönelttikleri şiddete ve gelecek kuşakların haklarının ihlaline dikkat çekmek için gençlerin giriştikleri okul grevi eylemi şiddetsizdir.

Barış çalışmaları ve barış aktivizmi şiddeti insan naturasının doğal bir parçası olarak görmez. Barış çalışmaları insanların kendilerini gerçekleştirmelerine ve kapasitelerini kullanmalarına engel olan ve sonuçları itibarıyla önlenabilir olan her olgu ve eylem şiddet olarak tanımlar.

Şiddet, toplumsal hiyerarşilerden veya eşitsizliklerden doğar. Bu nedenle şiddet davranışı güçlü ve egemen olandan güçsüz ve bastırılmış olana örneğin, erkekten kadına, yetişkinden çocuğa, egemen kültürden azınlık olarak tanımlanmışlara doğru olma eğilimindedir.

Ayrıca, bir eylemi veya davranışı veyahut bir dizi eylem içeren davranış setini şiddet olarak tanımlamak için bireylerin eyleminin niyet veya amacının acı çektirmek, yok etmek olma zorunluluğu da yoktur. Örneğin insanlar doğaya yöneltilen şiddetin 1960'lara kadar farkında değildi, çünkü doğayı kontrol altında tutmaya çalışırken veya ondan istediğini alırken daha fazla üretmek, tüketmek, daha hızlı mesafe kat etmek, daha geniş alanlarda yaşamak veya benzeri amaçlarla hareket ediyorlardı. Şiddet eyleminin amacı cezalandırmak veya acı çektirmek olduğunda bile bunu doğası öyle olduğu için yapmaz. Tanımlanan bir sorun vardır ve şiddeti sorun çözme yöntemi olarak kullanır.

Greta'yı Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterenler adaylığı şöyle gerekçelendirmekteler: "Greta Thunberg'i aday gösterdik çünkü iklim değişikliğini durdurmak için bir şey yapmazsak, iklim değişikliği savaşların, çatışmaların ve mülteciliğin nedeni olacak"² Bunun anlamı, iklim değişikliği önlenemezdir, önlenmediği takdirde geniş insan kitleleri kendilerini gerçekleştiremeyecekler, daha da azalacak kaynaklara ulaşmak için şiddet içeren araçlar kullanacaklardır.

Şiddet sorunları yıkıcı yöntemlerle çözme, hedeflere yıkıcı yöntemlerle ulaşma ise barış kültürü farklılıklar ve çatışma ile yaratıcı şekilde ilgilenme yaratıcı şekilde çözme, hedeflere herkesi dinleyerek, onları ve ihtiyaçlarını gözetenerek ulaşma kültürüdür. Barış kültürünün nasıl çoğaltılacağına formülü yoktur. Greta'nın yaptığı gibi kendimizin durduğu yerden, kendi kapasitemizi kullanarak ve nasıl bir dünyada yaşamak istediğimizi hayal ederek geliştirip çoğalttığımız kültürdür.

Barış kültürü kavramının gelişmesine ve yerleşmesine büyük katkıları olan barış aktivisti ve akademisyeni Elise Boulding'e göre biyolojik gerekçelerle değil, ama deneyimleri nedeniyle kadınlar barış kültürünün üretilmesinin ana aktörleri olmalıdır. Kadınların barış kültürünün çoğaltılmasına katkı sunan deneyimleri gündelik hayatla ilgilidir. Kadınlar tarımsal ve hizmet sektörü üretiminin çok büyük bir kısmını yaparlar, gündelik hayatın ve toplumun yeniden üretiminin baş aktörleridir. Bunları yaparken değişimlerin olması gereken yönde gerçekleşmesi için sürekli takip edip gerekenleri yerine getirirler. Topluluk içinde ilişkiler kurup devam ettirirler, hiyerarşik olmak yerine arkadaşçadırlar, çatışma çıktığında çatışmayı tarafları dinleyerek çözerler ve stres altında bile başkalarıyla ilgilidirler. Bütün bunlar sorunların çözümüne ilişkindir ve barış kültürü kısaca sorunları yaratıcı, eşitlikçi ve katılımcı yöntemlerle çözme kültürüdür.

² <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/14/greta-thunberg-nominated-nobel-peace-prize>

Kadınların yukarıda sayılan ve benzer başka yaptıkları kadın doğasından gelmediği için kadınlarla ilgili sorun erkeklerle ve eril dünya ile iş birliğine girmesi ve eril dünyanın kurallarıyla hareket etmeleridir. Bunun birincil nedeni, kadınların karar-alıcı pozisyonlarda azınlıkta olmalarıdır.

Boulding kadınlar-barış kültürü bağlamında üç öncelikli eksen tanımlar.

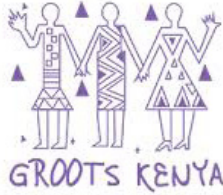
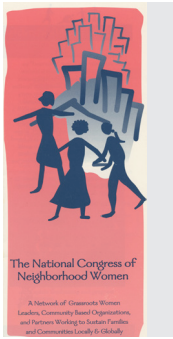
- Kadınların barış süreçlerinde yaptıklarının görünür kılınması
- Güvenliğin insanların, grupların üzerine iktidar uygulanmasıyla geldiği paradigmasının değişmesi için yaygın barış sürecinin işletilmesi
- Barışın inşası programlarının geliştirilmesi

Kadınların çatışma sonrası ve barış süreçlerine katkılarının görünür kılınması son derece önemlidir çünkü kadınların eşitlik taleplerinin görünür yüzünde eğitim, seçme-seçilme, eşit işe eşit ücret gibi belirli temalar olsa da kadın hareketi her zaman iki eğilimi içinde barındırdı: barıştan yana olma ve sınırları aşma. Örneğin, kadınların erkeklerle eşitliği ve seçme ve seçilme hakları için 1878'de kurulan Uluslararası Kadınlar Kongresi 1921 yılında, «Barış anlaşmaları yeni savaşların tohumlarını taşır, bu Kongre barışın koşullarının gözden geçirilmeye ihtiyacı olduğunu ilan eder ve bu amacı ana görevi yapmaya karar verir». Bu kararın ardından faaliyetlerini durdurarak 1915'te Cenevre'de kurulmuş olan Barış ve Özgürlük İçin Kadınların Uluslararası Cemiyeti'ne (International League for Peace and Freedom) katıldı.

Kaynak: <https://armingallsides.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/Margaret-Bondfield-crop.jpg>

Kadınların çatışma sonrası ve barış süreçlerinde yaptıkları görünmezdir. Gazeteler yazmaz televizyonlar göstermez. Oysa zorla yerinden edilenlerin, çatışmalardan çıkanların travmalarını atlatmalarına destek olanlar kadın çevreleridir. Bunların bir kısmı örgütlenmiştir. Örneğin, kırımların, soykırımların eksik olmadığı Afrika'da yerelde barışı inşa eden kadınların tabandan örgütlenmesi olan GROOTS'un (Grassroots Organisations Operating Together in Sisterhood) Nairobi'de yapılan BM 3. Dünya Kadın Kongresinde fikir olarak ortaya çıktı. GROOTS'da kadınlar dayanışma içinde birbirlerinde öğrenmektedirler ve herkesin yaşamının daha iyi olması hedefleri doğrultusunda etkilerde bulunabilmek için siyasetçilere yerelden daha geniş gündemle ilgili olduklarını tanıtmayı amaçlamaktadır. (GROOTS, 1992: 1)

Boulding'in öncelikli olarak yürütülmesi gerektiğini düşündüğü ikinci ana strateji güvenlik ve güvenlik paradigmasının değişmesidir. Bu bağlamda yapılması gereken daha fazla kontrolün daha fazla güvenlik anlamına gelmesi fikrinin sorgulanmasıdır. Bu kapsamda fikrin nereden geldiği, nasıl anlaşıldığı ve diyalog-eylem kampanyasının düzenlenmesi yönünde çalışılmasıdır. Diyalog-eylem süreci mahalleden başlayarak her düzeyde kamusal ortam yaratarak yıldız savaşlarından nükleer silahlara, silahlanmadan ev içi güvenliğe kadar konuları insanlarla diyalog kurarak onları dinleyerek barışın ne kadar özleildiğini görünür yapmaktır. Bu kitabın kaleme alınmasının arkasında yatan gerekçelerden ilki kadınların süreçte hem aktör olduklarını göstermek hem de yerelden başlayarak geliştirilecek diyalog ile güvenlik paradigmasının dönüşümüne katkı sunmaktır. Aşağıdaki ilk bölüm bu iki bağlamda okunabilir.

Üçüncü strateji özel barış yapma ve barışın inşası programları geliştirmektir. Yukarıda bahsedilen iki kadın ağı, Barış ve Özgürlük İçin Kadınların Uluslararası Cemiyeti ve GROOTS, bunun biri daha eski diğeri güncel iki örneğidir. Kitapta yer alan son iki bölüm hem kadınların tabandan güçlenmesini hem de alternatif barış yapma ve barış inşası programlarının geliştirilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

En Kadim Gerçeklik: “Barış Hayali”

“Barış” kelimesi dünyada olduğu gibi bu topraklarda da dillerden düşmemiş. Sadece bir söz olmanın ötesinde mücadelesiyle, öğrettikleriyle kazanımlarıyla hepsinden önemlisi yaşamımız ile ilgisi bakımından hayatlarımızın içinde oldu/olmakta.

Nihayetinde insanlık kadar eski bir tarihi var savaş ve çatışma hallerinin. Ancak itiraz da var ve hep itiraz edenlerin, karşı çıkanların, başka bir yol gösterenlerin olması bizler için bir umut aynı zamanda. Bizi bugün güçlü kılan önemli bir sonuç bu.

Yaklaşık iki bin altı yüz yıl önce kadınlar savaşı engellemek için erkeklerle yatmama kararı almış örneğin. Dünyanın özellikle çatışmalı bölgelerinde, Filistin, Yugoslavya, Kolombiya, çatışmaların her iki tarafından kadınlar bir araya gelmenin yollarını bulmuşlar, müzakere süreçlerinde kadınların katılma, değiştirme, iyileştirme mücadelesi de hep sürmüştür. Bu süreçlerin her aşamasında kadınlar, kendi sesi, sözü ve iddiası ile var olmuş.

“Silav” selam sözcüğünün Kürtçe’deki karşılığıdır. Bir çok Avrupa dilinde selamlama “hello” sözcüğünün bir versiyonudur. Hello telefonun icat edilmesinden sonra denizcilerin selamlama sözcüğü olan “holla”nın telefon görüşmelerinde kullanılmasıyla yaygınlaştı. Hello öncesinde selamlamak için kullanılan “hail” sözcüğü ile aynı anlama gelir: “sağlık, refah, şans”. Hawaii kültüründe “aloha” hem selamlama, hem de uğurlama için kullanılır. “Aloha” “dikkatli farkındalık”, “birlik içinde çalışma”, “dürüstlük”, “insaniyet” ve “sabırlı azim” sözcüklerinin akrostişidir.

Barış denildiğinde ne anlıyoruz? Öncelikle “Barış”ın, savaşın olmadığı hal ile sınırlanması çok kısıtlı bir çerçeve sunar ve bizlerin istek ve çabasını görünmez kılar. Kadınlar savaşa neden karşı çıkar? Savaşın çıktığı nedenler, ortamlar, yaşanmışlıklar, anlaşmazlıklardan habersiz oldukları için mi? Bu nedenler onları etkilediği için mi? Kuşkusuz hayır. Ancak kadınlar savaş ve çatışma durumlarında ve bunların yol açtığı sonuçlar hakkında daha dürüst ve açıktırlar. Akıl ve duyguları ile düşünür, tecrübe ederler. En başta sevdiklerini kaybetmiş olmayı, hayatlarının altüst oluşunu, darmadağın edilmiş olmanın acısını reddetmezler. Ve çekmeyi reddetmediği, türlü türlü kavramlarla görünmez kılınmaya çalışılan bu acıları yaşar ve ortadan kaldırmaya niyet eder.

Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar, savaş ve çatışmaların en çok etkilediği grupları oluşturuyor. Cinsiyet meselesi, yaşanan olumsuzlukların etkisini katlayarak artırıyor. Bu sonuçları ortadan kaldırma, hayatları toparlama işi de kadınların omuzunda verili olan cinsiyetçi sistem içinde. Cinsiyete dayalı iş bölümü en yoğun savaş dönemlerinde de, çatışma halinde de zorunlu göç yıllarında da mülteci kamplarında da sokaklarda da örneğin, kadınların çocukların karınını doyurmaları gerektiği gerçeğini veya bu çabayı değiştirmiyor. Sadece daha da zorlaştırıyor. Kadınlar her türlü saldırının hedefi olabiliyor, cinsel istismara karşı daha savunmasız kalıyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 2000 yılında çıkardığı “Kadınlar, Barış ve Güvenlik” başlıklı 1325 sayılı kararı bu etkilere ilişkin verilerin birleştirilmesi gerekliliğini vurgulamakta ve çatışma dönemlerinde ve sonrasında cinsiyete duyarlı politikalar ve alınacak önlemler, kadınların bu süreçlere katılımın artırılması konularında devletlerle sorumluluk yüklemektedir.

Kadınların çatışma ve çözüm süreçlerine müdahil olduğu, bir araya geldiği birçok deneyim bulunuyor. İsraili ve Filistinli kadınların barış mücadelesi, Sırbistan, Kosova deneyimi, İrlanda deneyimi, Türkiye ve Yunanistan’dan kadınların girişimleri, var olan erkek egemen anlayış, yaklaşım ve politikalara itiraz eden, olması gerekeni; kadınları da gören ve gerçek bir barışı, toplumsal alanla iç içe bir şekilde gerçekleştirmeyi hedefleyen çalışmaları kapsıyor.

İsrail-Filistin çatışmasının çözümü ve barışın inşası için çok sayıda kadın girişi var. Zaman içinde dağılsa, etkisi kalmayan gruplar olsa da kadınların her fırsatta bir araya geldiği ne yazık ki çatışmaların sürdüğü bir bölge burası. 1988’de bir araya gelen Müslüman ve Yahudi kadınlar çatışmanın çözümü ve barışın inşasında mutlaka bulunmaları gerektiğini savunuyorlardı. Yine 1993’te bir grup Yahudi ve Müslüman kadının bir araya geldiği “Siyahlı Kadınlar” (Women in Black) hareketi barış nöbeti tutarak İsrail’in işgaline karşı eylemler yaptılar. Üstelik bu grup birçok ‘barış grubu’ndan farklı olarak İsrail devleti içerisindeki Filistinli azınlık için tam eşitlik ve demokratik hakları talep ettiler. Kadınların oluşturduğu grupların çoğu İsrail’in tekçi Yahudi kimliğinden feragat edilmesi ve bölgede hayata geçecek gerçek demokrasinin barışçıl bir çözüm için gerekli koşul olduğuna her zaman inandı.

Aynı şekilde anayasal eşitlik çerçevesinde Yahudilerden, Müslümanlardan ve diğerlerinden oluşan bir ulusun hayalini kuran kadın grupları oldu. Kurulduğu 2014 yılından bu yana bölgede barış yürüyüşleri başta olmak üzere birçok eylemi gerçekleştiren “Kadınlar Barış Açıyor” (Woman Wage Peace) her kesimden Yahudi ve Müslüman kadınların “barışın parçası” olmak hedefiyle bir araya geldiği bir oluşum olarak çalışmalarına devam etmekte.

Kaynak: <https://www.timesofisrael.com/israeli-palestinian-womens-peace-march-exposes-palestinian-divides/>

Kardak adaları krizinin ardından Margarita Papandreu ve Zeynep Oral'ın çağrısıyla Türkiyeli ve Yunanistanlı kadınların 1997 yılında oluşturduğu "Barış Kadınları" (Winpeace) kadınlar arasında köprüler kuran bir oluşumdur.

İzmir Karaburun'un Küçükbahçe, Parlak ve Sarpıncık köylerinde yaşayan kadınlarla Midilli'deki Petra köyünden kadınlar bir araya geldi. '20 yıl önce biz de bu durumdaydık' diyen Petra'lı kadınlar, kendi deneyimlerini, kooperatif kurarak tarım turizmini nasıl geliştirdiklerini anlattılar.

WINPEACE'in çalışmaları sonuç verdi ve hem iki ülkeden kadınların arasında köprüler kuruldu, hem de barış kültürünün geliştirilmesine kendisini adanmış eğitimci kadınların inanç ve yaratıcı katkılarıyla iki yıllık çalışma sonucu WINPEACE Barış Eğitimi kitabı hazırlandı. WINPEACE'in hayali barış kültürünün yaygınlaşmasıydı.³

Kaynak: <https://www.indiegogo.com/projects/women-s-initiative-for-peace-winpeace-in-greece-turkey-and-cyprus#/>

³ <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/turk-yunan-kadınlarınin-cagrisi-38668583>

'BARİŞ' DERS KİTABI OLDU

WINPEACE'in barış eğitimi projesi hayata geçti. Türkçe hazırlanan kitap Yunanca'ya çevrilerek 'komşu'da da okutulacak.

Türk ve Yunan kadınların 1997'deki Kardak Krizi'nin ardından kurduğu barış girişimi WINPEACE, bu kez her iki ülkedeki eğitim konusuna el attı. İçeriği aynı olan kitabı okuyacak Türk ve Yunan öğrencilere verilen barış eğitiminin iki ülkenin ilişkilerine katkısının büyük olacağı vurgulanıyor. İki Türk eğitmenin deneyimlerine dayanarak hazırlanan kitap Yunanca'ya çevrilerek barış eğitiminde kullanılacak.

Türkiye'deki ilk uygulaması Robert Kolej'in 9. ve MEF Okulları'nın 6. sınıflarında gerçekleştirildi. Uygulamayı Robert Kolej 9. sınıf öğrencileriyle yapan Jennifer Sertel, eğitimin başlangıcında çocukların bu derste neyi öğreneceklerini anlayamadıklarını belirtiyor: "Öğrencilerden biri 'Savaş konusunda ders vermenizi anlayabilirim. Savaşların tarihleri var, onları öğrenebiliriz. Ama barış eğitimi nasıl olur ki?' dedi. Bu toplumun da genel tepkisini dile getiriyor." Diğer eğitmen Güliz Kurt ise aktivite gereği çocukların politikacılara yazdıkları yazıda "Biz savaşın olduğu ülkelerdeki çocukların da bizim gibi gülebilmesini istiyoruz" dediklerini belirtiyor.

Kaynak: <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/12/07/cp/gnc101-20041205-102.html>

Savaşların, çatışmaların sürdüğü birçok ülkede kadınların barış mücadelesi de var oldu. Uganda da, 1989 yılında Gulu bölgesinde yer alan bir kadın komitesi, kimsenin savaş hakkında konuşmadığı bir dönemde çeşitli kadın gruplarını bir araya getirerek barışçıl bir yürüyüş düzenledi. Kadınlar, cenaze törenlerinde söylenen şarkılar eşliğinde Gulu kasabasının merkezine yürüyerek şiddetin sona ermesi için taleplerini sıraladı.

Papua Yeni Gine’de anneler, oğullarını evlerine geri getirmek için ormanlık arazilere çıktı. Bougainville adasına giden kadınlar, BRA (Bougainville Devrimci Ordusu) ile müzakere etmek için vahşi ormanlara kadar ilerledi. Bu dönemde kadın grupları ve kadın liderler siyasi arenada kayda değer bir etki yarattı.

Güney Sudan’da bazı kadınlar, kocalarını birbirlerini öldürmeyi bırakmadıkları sürece evliliğin getirdiği sorumlulukları yerine getirmemekle tehdit etti. Bazı kadınlar ise etnik çatışmayı protesto etmek adına Sudan geleneklerine göre en büyük ‘lanet’lerden biri olarak görülen eylemle gözdağı verdi: Soyunmak.

Liberya’da her şey, kadın barış hareketi lideri Leymah Gbowee’nin, ülkesindeki çatışmalara tepki vermek için üyesi olduğu kilisedeki kadınları savaşa karşı çıkmaları için bir araya getirmesiyle başladı. Gbowee’nin ilk icraatı, yüzlerce Hristiyan kadını barış için dua etmek için toplamak oldu. Günler sonra Müslüman kadınlar da Hristiyanlara katıldı ve hep beraber protesto eylemi yaptılar. 2011 Nobel Barış Ödülü’nü alan Gbowee, New York Times’tan Errol Morris’in “Kadınlar olmasa Liberya’ya barış gelir miydi?” sorusuna, şu yanıtı veriyor: “Ülke tarihinde bir şeylerin değişmesinin gerektiği bir andı. Bu değişimde, eli silahlı adamlar değil, savaştan başka bir yol gösterecek kadınlar gerekliydi.”

Sırbistan’da kadınlar Bosna Savaşı döneminde patriyarkanın ağır baskısı altındaydı; ‘Düşman’a karşı daha fazla çocuk doğurmak ve ‘kahraman asker’ erkeklerine destek vermek gibi geleneksel rollere itilmekteydiler. Kilise ve devlet otoritesine karşı çıkan kadınlar her cephede, “Ben bir vatan hainiyim” sözünü haykırarak kendilerine biçilen rollere girmeyi reddetti. Savaş boyunca meydanlara çıkarak bu açıklamalarını yineleyen kadınlar, militarizmi, milliyetçiliği ve kadının rolünün anneliğe indirgenmesini eleştirdi.

Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu, bir grup kadının 1996 yılında “Yeter artık” demesinin ardından ellerini taşın altına koymasıyla kuruldu. Seçimlere çok az bir süre kala kurulan partinin seçilmeye yönelik bir umudu yoktu ama Meclis’te iki sandalye kazanmayı başardılar. Barış sürecinde aktif olarak yer aldılar.

Peki bu topraklarda neler var diye baktığımızda genel bir barış mücadelesi-nin izlerini son yüzyıl ile sınırlı tuttuğumuzda dahi birçok girişimin olduğunu görüyoruz. 50'li yılların barışseverler cemiyeti⁴, 70'lerde barış derneği⁵ gibi. Savaş Karşıtları Derneği⁶ var 90lı yılların İzmir'inde. Ve yeni zamanlarda Barış Vakfı'na dönüşen Barış Meclisi⁷ oluşumu.

Barış, Türkiye Kadın Hareketinin çok büyük bir kısmının öncelikli ve daimi gündemi oldu. 'Kadınlar savaş istemiyor' sloganı her zaman dilimizdeydi. Doğrudan barış çalışmaları için başlatılan ilk çalışma İnsan Hakları Derneği'nin (İHD) çatısı altında 1996 Mart'ta bir araya gelen kadınların oluşturduğu 'Barış için Kadın Girişimi' oldu.

Girişimin amacı, bir broşürde şöyle anlatılıyordu: "Ülkemizde savaş var! Barış için Kadın Girişimi çalışmalarına başlarken bu saptamadan yola çıktık. Resmi literatürde 'düşük yoğunluklu savaş' olarak adlandırılan bu durum, aslında bölgede yarattığı korkunç tahribat ve bütün ülkeyi etkileyen trajik sonuçlarıyla klasik bir savaştır. Savaşın bir an önce sona ermesini, savaşla ilgili uluslararası hukuk kurallarının işlenmesini talep ediyoruz." Barış için uluslararası bir kadın konferansı düzenlemeyi amaçlayan girişim, öncelikle Türkiyeli kadınların bir araya gelmesi için farklı siyasal görüşlerden ve kentlerden davet edilen kadınlarla 'Barış için Kadın Çalışma Günleri' toplantısını gerçekleştirdi.

Kadınların hayata geçirdiği, çalışmalar yaptığı birçok başka girişim de oldu bu güne kadar. Anti- militarist feministlerin mücadelesi, kadın vicdani retçilerin açıklamaları, Foça Barış Kadınları, Ankara'da kurulan Barış için Sürekli Kadın Platformu, Barış için Kadın Girişimi, Kadın Özgürlük Meclisi gibi oluşumlar ya doğrudan savaş karşıtlığı üzerinden örgütlendiler ya da daha geniş anlamda bir barış hali için ve çatışma ve müzakere süreçlerine cinsiyet temelli bakış açısından müdahil olmak için bir araya geldiler.

⁴ Kurucu başkanlığını Behice Boran, genel sekterliğini Adnan Cemgil'in üstlendiği Türk Barışseverler Cemiyeti, 1950 yılında kuruldu. Kore Savaşı'na asker gönderme kararına karşı çıkan cemiyet kapatıldı.

⁵ Barış Derneği 1977 yılında Türk Barışseverler Cemiyeti'nin devamı olarak kuruldu. Öncüsü ve kurucu başkanı eski büyükelçi Mahmut Dikerdem olan dernek hakkında, 12 Eylül 1980 darbesini ardından soruşturma açıldı ve kurucuları ile yöneticileri tutuklandı.

⁶ Savaş Karşıtları Derneği bir grup anti-militarist tarafından 1992 yılında İzmir'de kuruldu. 1993'te kapanan dernek, 1994 yılında daha kalabalık bir grup tarafından İzmir Savaş Karşıtları Derneği (İSKD) adıyla yeniden kuruldu. Dernek bir süre sonra kendi inisiyatifi ile kapanma kararı verdi.

⁷ Türkiye Barış Meclisi, 2007 yılında Ankara'da gerçekleşen "Türkiye Barışını Arıyor" konferansının sonucunda kuruldu. "Silahlı çatışmaların durdurulması ve Kürt sorununun barışçı çözümü başta olmak üzere Türkiye'de ayrımsız herkes için demokrasinin, insan haklarının özgürlüklerin ve sosyal adaletin tesisi barış çalışmalarının temel amacıdır" diyen meclis, bir dizi tartışma ve değerlendirme sonucunda çalışmalarını, kendini, farklı siyasî görüşleri savunan aydınlar ve sivil toplum yöneticileri tarafından kurulan bağımsız bir sivil toplum kuruluşu olarak tanımlayan ve 2016 yılında kurulan Eşit, Özgür ve Demokratik Bir Gelecek için Barış Vakfı olarak sürdürmektedir.

Bariş için Sürekli Kadın Platformu, İnsan Hakları Derneğinin çağrısıyla bir araya gelen Ankara'daki kadın örgütleri, siyasi parti temsilcileri, sivil toplum örgütleri temsilcileri ve bağımsız kadınların, feministlerin bir araya gelmesi ile kuruldu. 11 Eylül saldırıları olmuştu ve Afganistan'da başlatılan savaş ve bunun bütün bölgeye yayılmasının tehlikelerine işaret ediyordu çağrı metninde. Ortadoğu'da şiddetin artması, Filistin sorunu ve "terör" bahane edilerek demokratik hakların kısıtlanması, insan hakları ihlallerinin yaygınlaşma ve meşrulaştırılması, silahlanmanın artacağı endişeleri diye getiriliyordu. Çağrı metninde "yükselen ırkçılığa ve savaşın yarattığı yıkımlara karşı durmak savaştan en çok etkilenen kesimlerle işbirliği yapmak, militarizmin egemenliğinde üretilen şiddet ve baskıya karşı çıkmak ve savaş karşıtı bir eylemlilik için tüm kadınlar bir kamuoyu desteği oluşturmaliyiz. Savaşın ve şiddetin başlıca mağdurları kadınlar ve çocuklardır." denilerek ilke ve esasları hep birlikte belirlenmek üzere bir araya gelmesini istiyordu. Girişimin ilk eylemi ise İsraili kadınların oluşturduğu "Barış için Kadın Koalisyonu"nın uluslararası düzeyde yürüttüğü 'Filistin İşgaline Son Kampanyası'na destek vermek üzere 2001 yılında Yüksel Caddesi İnsan Hakları Anıtı önünde gerçekleşti. Sonraki üç yıl boyunca mitingler, toplantılar, 8 Mart çalışmaları, "kız kardeşim için" kampanyası sürdüren grup daha sonra dağıldı. Platformu oluşturan kurumlar, kadınlar ve feministler 8 Mart ve 25 Kasım eylemleri için bir araya gelmeye devam etti ve yeni katılımlarla barış mücadelesi de dahil çalışmalarını bugüne kadar sürdüren Ankara Kadın Platformu 2006 yılında kuruldu.

Bir başka girişim ise tüm ülkeden kadınların katıldığı Barış için Kadın Girişimi oldu. Girişimin ilk adımı siyasi iktidarın adının ne olacağına bir türlü karar veremediği 2009 barış sürecinde kadınların sesinin ortaya çıkması için 31 Mayıs'ta Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Adana'dan karma örgütlerden kadınlar ile bağımsız kadınların, feministlerin Diyarbakır'da buluşmasıyla atıldı. Ortak sözü "Söyleyecek sözümüz/Çözümü geliştirecek gücümüz var" olan girişim, Diyarbakır toplantısının ardından haziranda Ankara'da gerçekleştirdiği toplantı sonuçları üzerinden oluşturulan Barış için Kadın Girişimi, yukarıda sayılan illerde çalışmaya başladı. "Barış"ın sadece sıcak çatışmaların bitmesi değil, şiddetsiz bir ortamda yaşamının koşullarının oluşturulması anlamına geldiği fikrinden hareket eden girişimin ilk toplantısında talip edilen barış kimsenin bunu kadınlara hediye etmeyeceğini ancak ırkçılığa, cinsiyetçiliğe, homofobiye, militarizme ve askeri vesayete karşı kadın dayanışmasıyla mücadele edildiğinde barışın yolunun açılacağı konusunda ortaklaşıldı. Takip eden Ağustos ayında Hakkari-Berçalan Yaylasında tutulan Barış Nöbeti, illere yayıldı. Bir yandan sözün ortaklaşması diğer yandan eylemlerin yerelleşmesine çalışıldı. Türk, Kürt, Laz, Çerkez, Ermeni, Arap, Gürcü ve hangi milletten, mezhepten olursa olsun, işçi, emekçi, genç ve bir tek kadının dahi özgür olmaması durumunda hiçbir kadının özgür olamayacağı, barış mücadelesinin kadınlar için aynı zamanda eşitlik ve özgürlük mücadelesi olduğu dile getirildi. Düzenlenen forumlar, tartışmalar ve eylemlerde sa-

vaştan sadece Kürt kadınların değil, tüm kadınların etkilendiği ve kadınların Kürt sorunun çözümünde barıştan yana aktif taraf olduğu sonucunda ortaklaşıldı. Bir diğer önemli nokta da savaşın yarattığı nefret, korku ve düşmanlaştırma ortamının şiddeti normalleştirdiğinin ve şiddetin gündelik yaşamın her alanında karşımıza çıkmasına neden olduğunun söylenmesi idi.

Kadınlar “Barış”ı nasıl tanımlıyor peki? Derneğimizin önceki çalışması “Nasıl Barışacağız” da kadınların dilinden söylenenler şunlar;

İZMİR

İZMİR “Barış dediğimde somut olarak eve geç geldiğimde annemin beni merak etmemesi gerektiği geliyor aklıma.” “Barış benim için birbirini anlamak ve dinlemek.” “Korkmadan, çekinmeden, yaşamını istediği gibi sürdürebilmektir barış.” “Barış meselesinde kendi hayatımı istediğimiz gibi yaşamak için birbirimizin haklarını öğrenmemiz gerekiyor. Aynı haklarla dünyaya gelmiş canlılarız. Ben karşımdakinin temel haklarını tanımalıyım.” “Barış olmadığında korku hissediyorum.” “Bütün üst kimliklerimizden sıyrıldığımızda barışabiliriz. Sivil düşünmeye başladığımızda ve bunu öğrendiğimizde olacak gibi duruyor.”

SİVAS

SİVAS “Barış, başkasına gelen zararı hissedebilmektir. Yani empati yapabilmektir.” “Barış, çocukların aç yatmadığı ve herkesin eşit şekilde toplumsal ve ekonomik kaynaklara ulaşmasıdır. Barış, önyargılardan uzaklaşmaktır.” “Barış, hoşgörü ile bakmak, kötülüğe iyilik ile gitmektir. Herkesi olduğu gibi kabul etmektir. “Barış; çocukların ve kadınların istismara uğramaması, insanların ölmemesi ve sokakta korkmadan, rahat gezebilmektir.” “Barış, tarafların birbirine saygı göstermesidir.” “TV’yi açtığımda şehit haberi almazsam, çatışma olmayacak, çocuklara tecavüz edilemeyecek, hırsızlık olmayacak, kadına sarkıntılık olmayacak, elimizi kolumuzu sallayarak gezdiğimizde...” “Sabah kalktığımda anneler ağlamıyorsa, çocuklar aç yatmıyorsa o zaman ülkemde savaş bitmiştir diye düşünürüm.”

DİYARBAKIR

DIYARBAKIR “Barış, ölümlerin, çatışmalarını olmasındır.” “Barış, kadın özgürlüğüdür. Kadın özgürlüğünün olmadığı barışı sağlamak mümkün değildir.” “Barış, iki dilin anlaşılıyor olmasıdır.” “Herkes özgür sevdiği barış gelir.” “Barış, özgürlüktür, var olmaktır, genişlemektir. “Barış olursa, Diyarbakır’daki hapishanede arkadaşlarımızın olmadığı bir ortam olacak.” “Barış, kişinin kimliğini korkmadan, üzülmeyen söyleyebilmesidir. Alevinin yanında Sünniliğini utanmadan söyleyebilmektir.” “Barış ağaç dikmektir, yarını düşünmektir.” “Barış, gözyaşı ve kanın olmaması demektir. Doğayla iç içe bir yaşam, önyargısız düşüncelerin ifade edildiği bir ortamdır.

Bütün bu tanımlar barışın, savaşmama hali olmadığını daha geniş bir çerçevede değerlendirilip tanımlanması gerektiğini bir kez daha gösteriyor.

Bu topraklarda kadınların doğrudan müdahil olduğu, örgütlendiği birçok girişim var ve farklı isimler altında bir araya gelen kadınlar, bu çatışmaları, hayatlarımızın kapkaranlık edilmesini bitirebilmek için ne yapılabilir diye sormuşlar. Özellikle yoğun tehdit ve tehlike zamanlarında da çözüme, diyaloga ufacık bir kapı açıldığında da kadınlar kendi sözlerini katmak istemişler/istiyorlar.

İnsan veya herhangi bir canlıya yönelmiş fiziksel, duygusal, cinsel, sözel dahil her türlü doğrudan şiddete, her türlü toplumsal eşitsizliğe (sınıfsal, kültürel, cinsiyete dayalı) ve bunların meşrulaştırılmasına aracılık eden kültürel unsurlara karşı mücadelemiz, hayalini kurduğumuz “Barış”ın da yolunu açmaktadır.

KADINLARIN BARIŞI VE BARIŞIN İNŞASI

Ataerkil eşitsizlikler, militan erkeklik ve ayrımcı iktidar yapıları çatışmaları etkin bir şekilde önlemenin, kapsayıcı barışın, kadın haklarının ve katılımını engellemektedir. Barışı korunmasında, silahlı çatışmaların önlenmesinde, silahların bırakılmasında, yer değiştirme planlarının yapılmasında, toplumların yeniden inşasında toplumsal cinsiyet perspektifi, barış ve güvenlikle ilgili mevzuat ve politikaların geliştirilmesi, ilgili kararların alınması, alınan kararların hayata geçirilmesi, bütçelemesi ile bütün bunların izleme-değerlendirme süreçlerine kadınların eşit katılımı barışı güçlendirici ve hakların korunmasını sağlayıcıdır.

Kadınlar barış süreçlerinde önemli rol oynar. Bununla birlikte, kadınların bütün ilgili süreçlere katılımı geçici özel önlemler alınarak, yani bütün süreçler toplumsal cinsiyet eşitliği sonucunu üretecek şekilde kurumlaşmamışsa, kadınların oynadıkları olumlu roller her zaman uzun dönemli olmaz. Eğer kadınların çatışmayı ve barışı nasıl deneyimledikleri, çatışmalı durumları kadınlar tarafından nasıl çatışmasızlığa doğru dönüştürdükleri iyi anlaşılır ve kadınlara deneyimlerini ve yaklaşımlarını gerçekleştirmelerine olanak sağlayan ortam sağlanırsa kadınların oynadıkları olumlu rolleri kalıcı ve pozitif barışa katkıları uzun erimli ve kalıcı olur.

Kuzey Uganda'da bir kadın çatışma çözümü için toprak çatışmasının kendi topluluğunu üzerindeki etkilerini anlatıyor.

Kaynak: <https://namati.org/news/lemu-case-study/>

Liberya'da kadınlar iç savaşın sonlandırılması için gösteri yapıyor

Kaynak: <https://www.womenlobby.org/Inclusion-of-women-essential-to-long-lasting-peace?-lang=en>

Rakamlar, barış üzerinde olumlu ve önemli etkileri olan kadınların katılımının teşvik edilmesi sonucunda bir yıl içinde şiddete son verilmesi olasılığının % 24⁸ olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte bazı kısıtlamalar da vardır. Dışardan gelen bir kadının uzun vadeli barış antlaşması yapması pek olası değildir. Uzun vadeli barış için çatışmanın yaşandığı yereldeki kadınların katılımı şarttır. Bu ayrım barışın anahtarının yalnızca kadınların katılımında olmadığını ortaya koyan önemli bir ayrımdır.

Kaynak: BM Kadın Birimi, 2018: 12.

Bu nedenle, kadınların anlamlı katılımının sağlanması üzerine de çalışmalar yapılmaktadır. Kadınların anlamlı katılımının bir yönü sayısalıdır. Kadınların yaptıkları çalışmalar dayanarak önerdikleri ve uluslararası kuruluşların da benimsediği oran en az %30'dur.

⁸ <https://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2014/11/TURKISH-1325-Report-Proof.pdf>

Hepimiz için sürdürülebilir ve barış içinde bir dünya kurmada eyleme geçmek elzemdir. Barış inşası nispeten yeni bir terimdir, ancak barış inşasının arkasındaki fikir ve uygulamaların tüm kültürlerde derin kökleri vardır. Her kültürün, her toplumun, her topluluğun kendi barışı sağlama yolları vardır. Her kültürde barış inşası geleneklerini ortaya çıkarmaya yardımcı olmak, diğer kültürlerden barış inşası fikirleri almak, onları yerel bağlamlara uyarlamak ve insanları barış inşası sürecine katılmaya teşvik etmek gibi barış inşa etmek isteyenlerin aklında tutması gereken önemli bileşenler olarak sıralanabilir.

Barış inşası nedir?

Basitçe ifade edildiğinde barış inşası, çatışma çıkmadan önce, çatışma sırasında veya çatışma sonrasında çatışmanın temel nedenlerinin ve etkilerinin neler olduğunu ortaya koyan çabalardır. Barışın inşası insanların korkudan ve aşağılanmadan uzak yaşamasının koşullarının sağlanmasına yönelik toplumsal yaşamın kalitesini iyileştirmeyi amaçlayan her türlü faaliyettir. Barış inşası, her türlü şiddeti önler, azaltır, dönüştürür ve insanların iyileşmesine yardımcı olur. Barış inşası, insani her türlü ihtiyaç ve hakların karşılanması için toplum içerisindeki etkin kapasiteyi yaratır.⁹

Kaynak: <https://www.international-alert.org/what-we-do/what-is-peacebuilding>

⁹ Women's participation in peacebuilding: Report of the Secretary-General (A/65/354-S/2010/466)

Hükümetlerin ve sivil toplum, geleneksel liderler ve yapılar, dini örgütler, medya ve iş dünyası dahil olmak üzere hükümet dışı kuruluşlardan birçok farklı aktörün barış inşasında sorumluluğu vardır.

Barış inşası, derin bir çatışma ve şiddetin kaynağının ne olduğu kavrayışı beraberinde getirmektedir. Çatışma ve şiddet konusunda ne yapılması gerektiğine karar vermeden önce, insanlar önce çatışma ve şiddetin nedenlerini ve karmaşık dinamiklerini anlamalıdır.

Doğrudan şiddeti azaltma çabaları, şiddetin faillerini dizginlemeyi, şiddet mağdurlarının acı çekmesini önlemeyi ve acısını hafifletmeyi amaçlamaktadır. Şiddetin temel nedenlerini ele alan diğer kategorilerdeki barış inşası faaliyetleri için güvenli bir alan yaratmaktadır.

İnsanları ve ilişkilerini dönüştürmeyi amaçlayan çabalar, travmayı ele alan, çatışmayı dönüştüren ve adaleti yerine getiren bir dizi süreci barındırır. Bu süreçler insanlara ihtiyaçlarını gidermek için uzun vadeli, sürdürülebilir çözümler oluşturma fırsatını sunmaktadır.

Uzun vadeli barış inşası; eğitim-öğretim, gelişim, askeri dönüşüm ve transformasyon, araştırma ve değerlendirme gibi yollarla şiddeti önlemek için hak ve ihtiyaçların karşılanmasında mevcut kapasiteyi arttırma üzerine çabalamaktadır. Bu faaliyetler sürdürülebilir bir barış kültürünü destekleyen yapılar inşa etmeyi amaçlamaktadır.

• Barışın inşasını anlamak için barışa hizmet eden faktörleri de anlamamız gerekir çünkü bunların yokluğu veya eksikliğinde çatışma çıkma potansiyeli her zaman vardır. Barış herkesin güven içinde, korkudan ve şiddet tehdidinden uzak yaşamasıdır

Barış çalışmalarının kurucusu Johan Galtung'un (1990) dikkate çektiği gibi şiddeti ortaya çıkaran iki ana faktör vardır. Toplumsal eşitsizlikler ve şiddetin meşru görülmesi. Aynı nedenle, barışın temeli olan faktörler şöyle sıralanabilir.

• Şiddete müsamaha gösterilmemesi:

o Şiddetin hiçbir biçimine kanunlarda ve uygulamada müsamaha edilmemesi

• Eşitlik normunun hayata geçirilmesi asgaride aşağıdakilerin uygulanmasını içerir:

o Hukukun üstünlüğü veya adil ve etkin adalet sistemi insanların haklarını korur ilkesi

o Her kim ve her ne konumda olursa olsun herkes ve her birey kanun önünde eşittir

o İnsan hakları her kim ve her ne konumda olursa olsun herkes ve her bireyi kapsar

o İnsan hakları uygulamaları toplumsal cinsiyet eşitliği sonucu üretecek şekilde tasarlanması

o Hiç kimseye hiçbir gerekçeyle doğrudan veya dolaylı ayrımcılık yapılamaması

o Her kim ve her ne konumda olursa olsun herkes ve her birey karar alma süreçlerine katılması

o Herkesin yeme, barınma, temiz su, eğitim, sağlık ve insan onuruna yaraşır bir çevrede yaşama ihtiyaçlarına erişiminin adil ve eşit koşullarda sağlanması

o Her kim ve her ne konumda olursa olsun herkesin ve her bireyin eşit çalışma fırsatına erişimi

BM KURULUŞ ANTLAŞMASI

İkinci Dünya Savaşı sonrası ve sonrasında insanlığın iki dünya savaşında yaşanan kıyımları tekrar yaşamaması için uluslararası örgütlenmenin önemli olduğunu deneyimleri yoluyla çıkarmış olan devletlerin öncülüğünde 51 ülkenin katılımıyla kurulan BM insan haklarını ve hayata geçirilmesini barışın garantisi olarak tanımlamışlardır.

Biz Birleşmiş Milletler halkları:

Bir insan yaşamı içinde iki kez insanlığa tarif olunmaz acılar getiren savaş felaketinden gelecek kuşakları korumaya, temel insan haklarına, insan kişiliğinin onur ve değerine, erkeklerle kadınların ve büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inancımızı yeniden ilan etmeye, adaletin korunması ve antlaşmadan doğan yükümlülüklerle saygı gösterilmesi için gerekli koşulları yaratmaya ve daha geniş bir özgürlük içinde daha iyi yaşama koşulları sağlamaya, sosyal bakımdan ilerlemeyi kolaylaştırmaya ve bu ereklere ulaşmak için:

- Hoşgörüyü davranmaya ve iyi komşuluk anlayışı içinde birbirimizle barışık yaşamaya,

- Uluslararası barış ve güvenliği korumak için güçlerimizi birleştirmeye,

- Ortak yarar dışında silahlı kuvvet kullanılmamasını sağlayacak ilkeleri kabul etmeye ve yöntemleri benimsemeye,

- Tüm halkların ekonomik ve sosyal bakımdan ilerlemesini kolaylaştırmak için uluslararası kurumlardan yararlanmaya istekli olarak,

- Bu amaçları gerçekleştirmek için çaba harcamaya karar verdik.

BM Kuruluş Antlaşması, 1945: 3

BM, Avrupa Konseyi ve benzeri uluslararası örgütler bünyesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinden doğan insan hakları belgeleri, barış inşasının temel değerlerini açıklamaya yardımcı olur. Bütün insanlar insan haklarına sahiptir. İnsanların yeme, barınma, saygı görme, katılım gösterme, kimlik, kültür ve dinlerini ifade etme gibi temel hakları vardır.

İnsan hakları çerçevesi tüm dünyada şiddeti ortaya çıkaran faktörleri besleyen temel değerler doğrultusunda toplumlarda var olan sorunların ve çatışmaların şiddet kullanarak çözümünü ve eşitsizlikleri destekleyen değerlerin ve bunlara uygun ödül ve yaptırım içeren ahlaki ve etik kuralların, yani normların, daha adil, katılımcı, eşit ve özgürlükçü toplum yönünde dönüşümünü öngörür. Ancak normların dönüşümü yön göstericidir çünkü barışın inşası çabaları değerlerin toptan değişimini beklemez. Ayrıca, her toplumda barışı ve barış kültürünü destekleyen değerler ve uygulamalar vardır ve gündelik hayatımızın büyük bir bölümünü çatışmayla geçirmeyiz. Aynı nedenle, barışın inşası süreçlerinde insan hakları normlarını hayata geçirmek kadar, çatışmaların yaratıcı yöntemlerle çözülmesi ve dinleme kültürünü geliştirecek her türlü kaynaktan yararlanılmaktadır.

Kısacası, barış inşası, insanlar ve çevreleri arasında yapıcı ilişkiler kurma becerilerini gerektirir. Çatışma tüm ilişkilerin doğal bir parçası olsa da çocuk ve yetişkinler olarak tüm insanlar yaşam kalitesini artıracak şekilde başkalarıyla nasıl ilişki kurabileceklerini öğrenmektedir. İletişim, diyalog, arabuluculuk ve müzakere becerileri, barış inşa sürecinin merkezindedir. Bu nedenlerle belirli ilkelere dayanma önemlidir. Barışın inşası ilkeleri aşağıda sunulmaktadır.

BARIŞ İNŞASI İLKELERİ

Değerleri yansıtm

Barış inşa programlarının kendi değerleriyle nasıl ilişkilendirildiğine dair barış inşası süregelen kişisel ve örgütsel bir etkiyi beraberinde getirmektedir.

Temel ihtiyaç ve hakları ele alma

Barış inşası, diğerlerinin ihtiyaçlarını ve haklarını kabul ederken, insanların kendi temel ihtiyaç ve haklarını karşılamalarına da yardımcı olmaktadır.

Çatışmayı ve şiddeti analiz etme

Çatışma ve şiddetin sebepleri ve dinamiklerinin süregelen analizi ile barış için kaynaklar barış inşasını beraberinde getirmektedir.

Uzun dönemli plan yapma

Barış inşası, kısa vadenin ötesinde, kriz yöneliminin yıllar içinde toplumsal değişimle planlanmasına doğru ilerlemektedir.

Bütün sistemleri dönüştürme

Barış inşası kişisel, ilişkisel, kültürel ve yapısal tüm seviyeleri değiştirmektedir.

Bütün taraf olan aktörleri içeren koordineli yaklaşımları benimseme

Barış inşası, birçok farklı aktörün sorumluluğunu, hesap verebilirliğini ve katılımını yansıtan koordineli yaklaşımlar gerektirmektedir.

Gücü tanımlama ve yaratma

Tüm ilişkilerde güç vardır. Barış inşası tüm insanların güçlerinin farkında olmalarını ve insanın ihtiyaçlarının diğerleriyle işbirliği içinde karşılanması için şiddet içermeyen güç biçimleri oluşturmalarını gerektirir.

Güçlendirme

Barış inşası, yerel çabaları güçlendirmekte ve diğerlerinin de harekete geçmesini sağlamaktadır. Barış inşası, katılımcı demokrasiye ve kendi kaderini tayin etme hakkına dayanmaktadır.

Kültürü bir kaynak olarak görme

Kültürel değerler, gelenekler ve ritüeller barış inşası için kaynak olabilir.

Yenilikçiliği ve yaratıcılığı kullanma

Barış inşası, karmaşık sorunlara yaratıcı çözümler geliştirmek için sadece kelimeler ve diyaloglara dayanmak yerine, iletişim ve öğrenme yollarını kullanmaktadır.

Kadınlar ve Barış İnşa Örnekleri

İnsan haklarının denetlenmesi

Kadın haklarının savunulması

Kadınları etkileyen sorunları ele almak için kadın grupları ve örgütlerinin oluşturulması

Savaş sırasında kadınlara yönelik tecavüz ve diğer suçları önlemek için uluslararası gözlemciler ve sivil barış güçlerinin oluşturulması

Savaş sırasında sivilleri korumak için barış bölgelerinin oluşturulması

Yaşamlarını savunuculuk nedeniyle tehlikeye atan kadın aktivistlere uluslararası gözlemcilerin eşlik etmesi

Cinsiyete duyarlı yardım

Kadınları etkileyen sorunları ele almak için kadın grupları ve örgütlerinin oluşturulması

Kadınların baskıcı durumlara şiddete başvurmadan müdahale etmesi

Suçlulara yönelik aile içi şiddet programları

Aile içi şiddet mağdurları için kadın sığınağı

Kadınların resmi barış süreçlerinde temsili

Evlerinde, toplumlarında, okullarında, dini merkezlerinde arabulucu ve çatışmalarda kolaylaştırıcı olarak kadınlar

Çatışmayı analiz etmek ve iyileşme süreçlerine yardımcı olmak için kadın grupları ve örgütlerinin oluşturulması

Cinsiyete duyarlı hakikat ve uzlaşma komisyonları

Kadınlara karşı işlenen cinsel suçları konu alan travmaların iyileştirilmesi

Çatışma önleme ve kadınlar tarafından erken uyarı çalışmaları

Cinsiyete duyarlı sosyal ve ekonomik gelişmeler

Kadınların barış inşası becerileri için eğitim-öğretim

Kadınların politikaya girmeyi öğrenmeye ve liderlik rollerini üstlenmelerine yönelik hazırlık atölyeleri

Devlette, iş hayatında ve diğer kuruluşlarda çalışan kadınların sayısını artırmak

Kadına yönelik her türlü şiddet hakkında farkındalık yaratmak için cinsiyete duyarlılık seminerleri düzenlemek

Aile içindeki adil değerleri güçlendirmek ve beslemek

Neden barış inşasına kadınlar dâhil edilmelidir? Toplumsal Cinsiyet Uçurumu

Kadınlar ve erkekler barış inşası sürecinde ortak olmalıdır.

Kadınların toplumsal hayatta merkezi konumda olmaları, barış inşasına katılımlarını zorunlu kılmaktadır. Kadınlar, dünyadaki pek çok toplumda karar alma, liderlik mekanizmalarından ve eğitim fırsatlarından dışlandığından, kadınların yeteneklerini barış inşa görevlerinde kullanmalarını sağlamak için özel programlar oluşturmak önemlidir.

Kadınlar ve erkekler farklı şiddet ve barış deneyimlerine sahip olduklarından, kadınlar kendilerine özgü anlayışlarını ve yeteneklerini barış inşası sürecine getirebilmeli ve bu yönde cesaretlendirilmelidir.

Cinsiyete, ırka, sosyal statüye, etnik ve dine dayalı ayrımcılık sonucu bazıların doğası gereği diğerlerinden daha iyi olduğu kanısından dolayı kadınların güçlenmesi, barış inşa sürecinin özü olarak görülmelidir. Bazı insanları diğerlerinden daha üstün kılan diğer sosyal yapılarda olduğu gibi, kadınların hayatlarının erkeklerinkinden daha az değerli olduğu inancı kadına yönelik şiddete yol açmaktadır. Kadınlar barış inşasına girdiğinde, bu cinsiyet farkı gözetilen inançlara, insanlara karşı ayrımcılık yapan diğer yapılarla birlikte meydan okumaktadır.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 1325 sayılı kararı ile kadınlara barış inşasına dahil olmaları gerektiği konusundaki uluslararası bir dayanaktır. Kadınlar bu politikayı barış inşasında yeni fırsatlara kapı açmak için kullanmalıdır. Kadınların, stratejileri kapsayıcılık ve iş birliği ilkesine dayanır. Barış inşasına dair geniş tabanlı ve sürdürülebilir sonuçlar üretirler.

BM Güvenlik Konseyi'nin Kadınlar, Barış ve Güvenlik Üzerine 1325 Sayılı Kararının Özeti

18 maddelik kararda, Güvenlik Konseyi:

- Üye ülkeleri, kadınların tüm karar verme seviyelerinde temsil edilmelerini sağlamaya teşvik eder.
- Çatışma çözme ve barış süreçlerine karar verme aşamalarında kadın katılımının artışı üzerine çağrı yaparak stratejik eylem planı (A/49/587) uygulaması için üye ülkeleri teşvik eder.
- Genel Sekretere, daha fazla kadını özel temsilci ve delege olarak atamaya davet eder.
- Askeri gözlemciler, sivil polisler, insani yardım personeli dahil olmak üzere, BM'nin saha operasyonlarında kadınların rolünü ve katkılarını genişletmeyi teşvik eder.
- Üye ülkelerin kadınların korunmasına, haklarına ve belirli ihtiyaçlarına ilişkin eğitim yönergeleri ve materyaller sunmasını talep eder.
- Üye devletlerden toplumsal cinsiyete duyarlı eğitim girişimleri için gönüllü finansal, teknik ve lojistik desteklerini artırmalarını ister.
- Silahlı çatışmadaki tüm kesimleri, özellikle sivil olan kadın ve kız çocuklarının haklarının korunması için uluslararası hukuka uygun mevzuata saygı göstermeye çağırır.
- Kadın ve kız çocuklarının cinsiyete dayalı şiddetten, özellikle tecavüzden ve cinsel istismarın diğer boyutlarından korumak için silahlı çatışmalardaki tüm kesimlerin özel önlemler alması için çağrıda bulunur.
- Bütün devletlerin, kadın ve kız çocuklarına yönelik cinsel ve diğer şiddet biçimleriyle ilgili olanlar dahil olmak üzere soykırım suçlarından sorumlu olanların dokunulmazlığına son verme ve dava açma konularındaki sorumlulukları vurgulanmaktadır.
- Silahlı çatışmadaki tüm kesimlerin mülteci kampları ve yerleşim yerlerindeki kadın ve kız çocuklarına özel ihtiyaçlarına özen göstererek sivil ve insani özelliklere saygı duyması için çağrıda bulunur.

Kadınların Şiddet Deneyimi

- Dünyanın her yerinde birçok kadın savaş olmasa bile her gün şiddete maruz kalmaktadır.

o Kadınlar, evlerinde yüksek düzeyde ev içi şiddete maruz kalmaktadır. Kadınlar güvenli olduğunu düşündükleri yerlerde bile tehlikededir. Çoğu kadın evlerinde eşleri tarafından düzenli olarak şiddet görmekte hatta tecavüze uğramaktadır. Kadınlar, günlük yaşamda şiddetin kısa/ uzun vadede fiziksel, duygusal ve sosyal sonuçlarından muzdariptir.

o Dünyanın birçok yerinde tecavüz rapor edildiğinde polis ciddi bir muamele uygulamamaktadır. Ataerkil toplumlarda tecavüz hakkında şikayetçi olmak tabu olan cinsel ilişkiyi kabullenmek olarak görülmektedir. Bazı kocalar tecavüzü bildiren eşlerini terk etmektedir. Mağdurun faileri tanıdığı bazı durumlarda, mağdurun ailesine yapılacak misilleme saldırısı korkusu nedeniyle mağdur, suçu ifşa etmekten korkmaktadır. Bazı durumlarda, failer kanıt veya doğrulama eksikliklerinden ötürü yaptıklarından sorumlu tutulmayabilir. Tecavüz kurbanlarının akrabaları, kurbanı olayı unutmalarını ve ailelerine utanç getirebileceklerinden daha fazla belaya neden olmasını tavsiye edebilir. Bazı kültürlerde, tecavüze uğramış bir kadının erkek akrabaları, ailelerinin daha fazla utanmasını önlemek için kadını öldürebilir. Tecavüze uğrayan kadınlar, aleyhlerinde işlenen suçtan dolayı ceza alanların iki üç katı mağdur durumdadır.

o Kadınlar ev dışında da şiddete maruz kalmaktadırlar. İşyerlerinde ve dini kurumlarda karar alma süreçlerinden dışlanmakta, cinsiyeti ve cinsiyet rolleri nedeniyle günlük hayatında ayrımcılığa uğramaktadır. Kadınların savaş ya da sözde barış zamanlarında hem özel hem de kamusal yollarla şiddetten muzdarip olanlardır.

o Ekonomik yapısal şiddet, yani varsıllarla yoksullar arasındaki eşitsizlikler kadınların yaşamını daha fazla etkilemektedir. Yoksul ailelerin %80-90'ı kadınlar tarafından idare edilmektedir. Dünyadaki okuma yazma bilmeyenlerin neredeyse 2/3'ü kadındır.

o Çok yakın zamana kadar çoğu kalkınma ve yardım projesi erkeklere yarar sağlayıp, onları karar alma sürecine dahil ederken kadınlara daha az haklarla daha çok iş sağlama gibi olumsuz bir etkiye yol açmıştır. Örneğin, Dünya Bankası tarafından kalkınmayı artırmak için kurulan yapısal uyum programlarında çiftçiler aileleri için yiyecek yetiştirmek yerine ihracata yönelik ürünler ekmiştir. Tarım işini çoğunlukla kadınlar yaptıklarından dolayı ihracata yönelik emek isteyen ürünlerle beraber kadınların yapacağı işler artmıştır. Yine de hasat zamanında kadınlar aileleri için evlerine yemek getirmek yerine, eşlerinin kendilerinden aldıkları parayı, ailesindeki ihtiyaçları desteklemekte kullanmayı tercih edip etmeyeceklerini bile bilmedikleri halde eşlerine teslim etmişlerdir.

• Savaş Zamanlarında Kadına Karşı Şiddet

o Kadınlar savaş zamanlarında endişe verici düzeyde şiddete maruz kalırlar. Kadınlar evlerinde, mülteci kamplarında veya şiddetten kaçarken bile tecavüz, ev içi şiddet, insan ticareti (kaçırılma ve cinsel kölelik) cinsel yönden aşağılanma ve sakatlanma gibi tehditlerle karşı karşıyadır. Savaş zamanlarında, propaganda ile erkekler savaş meydanlarında erkekliklerini kanıtlamaya sevk edilmektedir. Şiddetin gerçek bir erkek olmanın yolu olarak görülmesiyle erkekler cesaretlendirilir. Bu durum kadınların evlerinde ve toplumlarında kendilerine karşı erkeklerin daha fazla güç ve şiddet kullanması olarak sonuçlanabilir.

o Erkeklerin birçoğu savaşmak için evden ayrılınca genellikle kadınlar aileleri için gıda sağlamaktan sorumlu tutulmaktadır. Bu durum, savaşların gıda kıtlığı yaratması nedeniyle kadınlara büyük bir baskı getirmektedir.

• Uluslararası Ceza Mahkemesi kısa bir süre önce tecavüzün, fuhuşa zorlanmanın ve diğer cinsel şiddet biçimlerinin de savaş suçu olduğuna karar vermiştir. Tecavüzün bir savaş taktiği olarak kullanılması azalmaktansa artış göstermektedir. Savaş sırasında tecavüz edenlerin belirgin bir kurbanları yokmuş gibi görünmektedir; kız çocuklarına, genç kadınlara, bebeklere, yaşlı kadınlara da tecavüz edilmektedir. Savaş ve Çatışmalarda Tecavüz Bir Savaş Silahı Olarak Kullanılır: Silahlı çatışmalarda kadınlara tecavüzün şu işlevleri vardır:

- Askerlerin moralini yükseltmektedir.
- Askerlerin düşmana karşı nefretini beslemektedir.
- Erkeklere üstünlük ve gurur duygusu vermektedir.
- Askerler kadınların akrabalarının tecavüzden intikam almasını önlemek için savaşmaya devam etmektedir.
- Askerler savaştıkları için bu şekilde bir savaş ganimeti ile ödüllendirilmektedir.
- Erkeklere yetki ve güç duygusu vermektedir.
- Düşmanı cezalandırmak için bir işkence şeklidir.
- Savaş zamanlarında birçok sosyal kural askıya alındığı için buna izin verilmektedir.
- Siyasi terörü yaymak için kullanılan bir savaş silahıdır.
- Bir toplumun dengesini bozabilir ve direnişini kırabilir.
- Kadınları dehşete düşürmek ve küçük düşürmek için kullanılmaktadır. (toplu tecavüz)
- Kadınları susturmak için kullanılmaktadır.

-
- Kadınların üreme olasılığını yok edebilir.
 - Kadınların düşmanlarının çocuklarını karnında taşımasına yol açmaktadır.
 - Kadınların ailelerine ve topluma yeniden entegre olmalarını önlemek için gelecekte damgalama olarak kullanılmaktadır.
 - Savaş Sonrası Bağlamda Kadına Karşı Şiddet

Savaşın getirdiği deneyimler ve travmalar kadınlarda değişiklik yaratmaktadır. Savaşın sonraki aşama, kadınların iyileşmelerine yardımcı olacak programlara ihtiyaç duydukları bir dönemdir. Kadınların kendilerine karşı işlenen suçlara, özellikle doğasında cinsellik olan suçlara karşı adalet aramak için cinsiyete duyarlı bir sürece gereksinimleri vardır.

o Ne yazık ki savaş sonrası durum beraberinde kadına yönelik yeni şiddet yöntemlerini getirmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki barışı koruma operasyonları üzerine yapılan araştırmalar, onların kadınlar üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin Sierra Leone’de barış güçlerinden çocukları olan kadınlar, çocuklarını etiketleyerek onların hayatının geri kalanını riske atmışlardır. Bu çocuklar, ülkelerinde ECOMOG barış gücünün varlığından sonra olduklarından “ECOMOG bebekleri” olarak adlandırılır. Savaş sonrası yeniden yapılanmada kadın ve çocukların yeniden inşa edilen bir toplumun parçası olarak hissetmesi çok önemlidir. Savaş sonrası durumlarda, kadın ve erkekler arasında kadınların savaş öncesi rollerine dönüp dönmeleri konusunda bir gerginlik vardır. Erkekler kadınların eve dönmelerini ve savaş sırasında kazandıkları liderlik rollerini oynamayı artık bırakmalarını istemektedir. Savaş ve şiddetli çatışmalar esnasında etkin hale gelen kadınlar, savaşın sona toplumdaki birden fazla rol oynayabileceklerine inanmakta ve toplumun yapısal inşasında daha fazla yer edinmek istemektedir.

ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ

Çatışma çözümü dendiğinde kimileri bunu sadece arabuluculuk olarak algılamakta, bazıları için karşılıklı kabul edilebilir anlaşmalarla çatışmaları sonlandırma olarak algılıyor. Bazıları içinse çatışma çözümü, çatışmanın tüm aşamalarını kapsayan ve çatışmayı anlayarak çözmeye yönelik bir dünya görüşüdür. Biz de elbette çatışmaların pratikte nasıl çözülebileceğine dair yöntemlere baktığımız kadar çatışmaların nedenlerine ve evrimine de odaklanarak çatışmaların barışa nasıl evrilebileceğini tartışmaya çalışacağız.

Günümüzde çatışmaların çözümü denildiğinde elbette ilk olarak şiddetin sona ermesi düşünülse de, daha geniş bir perspektifte aslında barışın koşullarının inşası, çatışma sonrası uzlaşma dönemi, adaletin sağlanması gibi konular da odağımızda olmak zorunda.

Tarihsel Gelişim

Dünya tarihi çatışmalarla dolu olduğu için aslında tarihin her aşamasında da çatışmanın çözümüne dair elbette farklı pek çok yöntem var. Bunlar genellikle zor, baskı ve şiddet içeren yöntemler olsa da her toplumun kendine özgü arabuluculuk ve yargılama biçimleri süreç içinde şekilleniyor.

Şiddet içeren savaş ve çatışmalara karşı alternatifler aranması elbette çok eski tarihlerden beri gündemde. Emanuel Kant'ın demokratik barış teorisi, John Stuart Mill'in ifade özgürlüğünün değerine vurgusu örneklerinde olduğu gibi pek çok isim barışa, dolayısıyla şiddet içeren çatışmaların olmadığı koşullara nasıl ulaşılabileceğine dair düşüncelerini dile getirmiştir. Dinleri de elbette bu alternatif arayışının içine katmak gerekir. İslam'da ve Hristiyanlık'ta pasifizmi vurgulayanlar kadar Hindu geleneklerine dayanarak Gandhi'nin şiddet içermeyen sivil itaatsizlikle yola çıkışını da bu çerçevede değerlendirebiliriz.

Günümüzde bir disiplin olarak var olan çatışma çözümü ise daha çok Batı merkezli bir şekilde gelişmiştir ve bu bağlamda 4 dönemde incelenebilir.

1) İlk Gelişmeler (1914-1945)

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından savaşın kitlesel katliamlarına karşı pasifist bir karşı duruş sınırlı da olsa vardı. Özellikle ABD ve Avrupa'da savaşın nedenlerini azaltmak ve savaşı sona erdirmek için kolektif güvenlik hedeflenerek kurumsallaşma yönünde çabalar ortaya çıktı. Milletler Cemiyeti bu tarz bir çabanın ürünü.

Pek çok sivil toplum kuruluşu ve dinsel cemaat de uzlaşma ve şiddetsizlik üzerinden çalışmalar yürütüyordu. 1930'ların ekonomik krizi, ardından Almanya'da faşizmin yükselişi ve 2. Dünya Savaşı elbette bu çabaların yetersizliğini ortaya koydu.

Modern çatışma çözümünün başlangıcı da her zaman bu dönem kabul edildi. Çünkü ilk defa bu alanda akademik araştırmalar başlamıştı. Silahlanma yarışı, devrimler kadar çatışmaların psikolojik nedenleri ve boyutları da çalışılıyordu.

2) Zeminin Döşenmesi (1946-1969)

Bu dönemdeki pek çok gelişme "Çatışma Çözümü"nün bir disiplin olarak inşasına katkı sağladı. Ama elbette alanı etkileyen asıl gelişme iki büyük dünya savaşı ve yarattığı yıkımdı.

Bu nedenle de, alanın kurucularından sayılan Boulding, 1957'de iki temel nedenden bahsediyordu:

- küresel bir savaşın önlenmesi
- uluslararası ilişkilerin disiplinlerarası hale getirilerek tüm sosyal bilim dallarından faydalanılması.

Savaş ve özellikle de nükleer bir savaş önlemeye yönelik çalışmalar daha çok ABD'de 1950'lerde ve 1960'larda akademik çalışmaların odağındaydı. Pek çok akademisyen bu tehdidi ortadan kaldırmaya yönelik disiplinlerarası bir çaba içindeydi.

Stanford Üniversitesi'nde 1954'te kurulan 'The Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences' (CASBS) alanın kuruluşunda da bir katalizör olarak kabul edilir. CASBS yıllarının ardından Boulding, Rapoport ve Bertalanffy Michigan Üniversitesi'ne geçerek 1957'de The Journal of Conflict Resolution dergisini çıkarmaya başlarlar. 1959'da da the Center for Research on Conflict Resolution'ı kurarlar. Boulding burayı barış araştırmalarının "Early Church"ü olarak adlandırır. Bu adımlarla birlikte bu yıllarda alanın kurucu metinleri de çıkmaya başlar.

ABD’de çalışılan daha çok savaşın önlenmesi, çatışmanın temelleri ve psikolojik ve sosyo-psikolojik boyutlarıdır. Bu sırada Avrupa’da kurulmaya başlanan çatışma çözümü merkezleriyse daha farklı bir kulvardan giderek siyasi bağlamda barış ve çatışmaya yönelmişlerdir. Pek çoğu üniversiteye bağlı değildir, ama hükümetleri tarafından özellikle desteklenmektedir. Bu ayrışma bugün de devam etmektedir.

Bu bağlamda Avrupa’daki ilk merkez Oslo’daki, 1959’da Johan Galtung tarafından kurulan PRIO’dur (the International Peace Research Institute). Galtung 1964’te de the Journal of Peace Research’ü çıkarmaya başlar; 1969’da da Oslo Üniversitesi’ne Çatışma ve Barış Araştırmaları Profesörü olarak atanır.

İskandinavya’da gelişen bu çalışmalar barış araştırmaları olarak da anılır. Sadece savaşın yokluğuna vurgunun barış olmadığını altını çizerek. Buradaki temel farkın Galtung’un yapısal şiddet tanımından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü bu tanımla birlikte emperyalizmden toplumsal cinsiyet eşitsizliğine nerdeyse tüm baskı rejimleri üzerindeki örtü de kaldırılmaktadır.

3) Genişleme ve Kurumsallaşma (1970-1989)

Çatışma Çözümü’ nün 1970’lerde hızla genişlemesine ve kurumsallaşmasına tanık olunur.

Önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemin uluslararası koşulları da elbette disiplinin gelişimini yakından etkilemiştir.

- Yumuşama dönemi
- Çin’le normalleşmeye başlayan ilişkiler
- 1985’te Gorbachev’in iktidara gelişi

Elbette pek çok ülkedeki sivil haklar mücadeleleri, kadın hakları, çevre sorunlarıyla mücadele, Vietnam karşıtı mücadele ve diğer toplumsal hareketleri de bu tabloya eklemek gerekir. Bu ortamda sivil toplum kuruluşlarının da güç kazandığı akılda tutulmalıdır. Barış ve çatışma çalışmalarına yönelik daha fazla kurumsallaşmaya gidilirken, bu alanda yazılan eserlerin de sayısı hızla artmıştır. Özellikle bu dönemde müzakere ve arabuluculuk literatürü zenginleşir.

1981’de ABD’de William Hewlett Vakfı’nın desteğiyle the National Institute of Dispute Resolution kurulur ve alan araştırmalarına fon vermeye başlar.

Öte yandan Avrupa’da da daha farklı yönelimlere sahip olsa da çatışma çözümü alanında merkezler açılmaya devam etmektedir. Bu merkezler genellikle barış ve çatışma merkezleri olarak tasarlanmakta ve ekonomik ve sosyal kalkınmayla, uluslararası ilişkilerle ve barış hareketleriyle daha doğrudan ilgilenmektedirler. Yine Avrupa’daki üniversitelerde de barış ve çatışma kürsüleri kurulur ve yüksek lisans-doktora eğitimi verilmeye başlanır.

Bu dönemde özellikle ABD’de eğitim ve çalışma hayatında çatışmaların çözümüne yönelik çalışmaların başladığını da eklemek gerekir. Okullarda bu eğitimin verilmesinin dört ana hedefi vardır:

- güvenli bir öğrenme ortamı yaratmak: şiddeti azaltmak, ırksal ve etnik farklılıklardan doğan çatışmaları azaltmak, okul kırma, okuldan uzaklaştırılma oranları azaltmak,
- yapıcı bir öğrenme ortamı yaratmak,
- öğrencinin sosyal ve duygusal gelişimini artırmak,
- yapıcı çatışma toplulukları oluşturmak.

4) Yayılma ve Farklılaşma (1990’dan Günümüze)

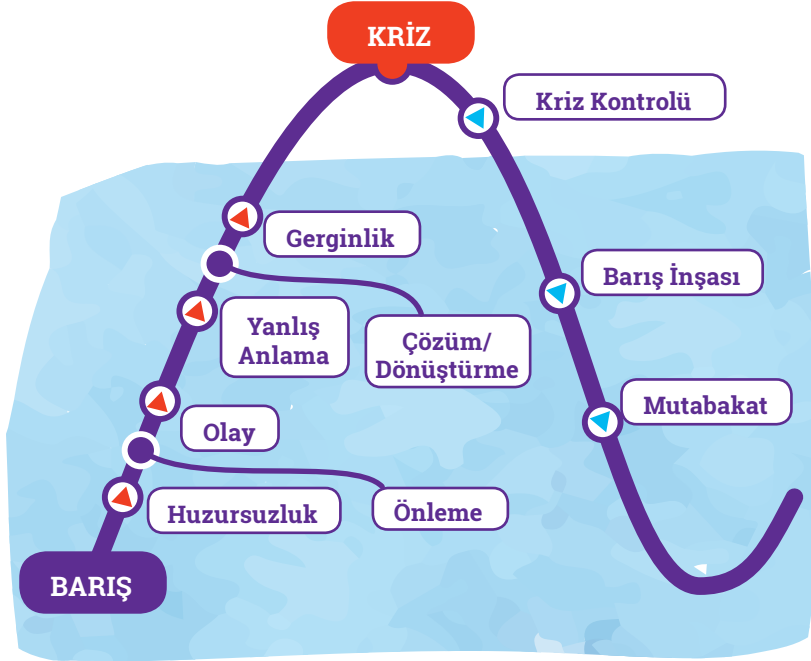
1989’dan itibaren uluslararası sistemdeki değişimler elbette alanı yine yakından etkiledi; öte yandan alanın kendisi de artık pek çok gelişmeyi etkileyecek bir seviyeye geldi. 1990’lardan itibaren barışçıl çözümlere katkı arttı.

1990’ların başından itibaren çatışma çözümü uygulaması hem kurulu alanlarda işledi hem de yeni çalışma alanlarında yayıldı. Şiddet sona erse de, uzlaşma sonrası düzene dair ihtiyaçlar gündeme girdi. Hükümetler ve hükümete bağlı kurumlar çatışma sonrası düzene ilişkin hazırlıksız ve insani yardıma, kurumsal örgütlenmeye, insan haklarının korunmasına ve çatışma çözümüne ilişkin kabiliyetleri artırmada sivil toplum örgütlerine başvuruldu. Bu durum alanda çalışan ve farklı çatışma çözümü yöntemleri uygulayan sivil kuruluşların sayısını artırdı.

Bazı yöntemler daha önceden kullanılmaya başlanmıştı: ufak çalıştaylar, diyalog grupları, müzakere ve arabuluculuğa ilişkin eğitimler gibi. Bu dönemde anlaşma sonrası düzenin sorunlarına ve çözümlerine yönelik çalışmalar da arttı. Ayrıca çatışmanın dönüşümü ön plana çıkmaya başladı.

Çatışma Nedir?

Çatışma aslında doğal, engellenemez hatta gerekli ve normaldir. Esas mesele çatışma ile nasıl başa çıktığımızdır. Aslında çatışmayı nasıl gördüğümüz onu nasıl çözeceğimizi de belirler. Etkili bir çözüm için çatışmanın doğasını, nedenini anlamakla işe başlamak gerekiyor. Bu bağlamda bize en anlamlı tanımı Johan Galtung¹⁰ yapmaktadır ve bu çalışmada da büyük oranda Galtung'un tanım/ları üzerinden hareket edilecektir.

Her şeyden önce bir çatışmanın yaşanması için bir çelişkinin yaşanması gerekir. Her çatışmanın temelinde birbiriyle uzlaşmayan en az iki çelişkili amaç vardır. Burada önemli olan nokta, hayat ve amaç arasındaki ilişkidir. Galtung, sadece yaşayan bir şeyin amacı olabilir, der. – Amacımız amaçsızlık da olabilir- Hayat, amaçları gerçekleştirmeye çalışmadır, eylemdir.

Yani, bir çatışmada taraflar ve tarafların amaçları vardır. Amaçlar olumlu veya olumsuz olabileceği gibi, peşinde koşmaya değecek kadar önemli ya da göz ardı edilecek kadar önemsiz olabilir. Bazı amaçların diğerleri üzerinde önceliği vardır. Çünkü bunlar hayatımızın devamı için gerekli koşullar olup, olmazsa olmaz özelliğe sahiptirler. Bu amaçlar tatmin edilmezse onurlu bir

¹⁰ <https://www.galtung-institut.de/en/home/johan-galtung/>

şekilde hayatımıza devam etmemiz mümkün değildir. Dolayısı ile yaşamak için temel ihtiyaçlarımızdır. Galtung, bu ihtiyaçların ihlalinin çatışmanın temel nedeni olarak karşımıza çıktığını belirtir.

Bunlar: Hayatta kalma, İyi yaşama, Özgürlük ve Kimlik'tir.

Bunlar "değer"lerden çok daha üstündür. Çünkü yaşadığımız dünyada değerler seçimimize bağlı olabilir ve istediğimizi seçmekte de özgürüzdür. Değerler bir süre sonra kimliğimizin de bir parçası olurlar. Temel ihtiyaçlar ise böyle değildir. Temel ihtiyaçları biz seçemeyiz, onlar bizi seçerler. Temel ihtiyaçlarımızı karşıladığımız sürece varlığımızı sürdürebiliriz. Bu nedenle temel ihtiyaçlar pazarlığa tabi değildir ve mutlak saygıyla karşılanmalıdır. Eğer bunların pazarlığını yapıyorsanız, kendinizi ya da başkasını yaşama hakkı olmayan değersiz varlıklar konumuna düşürüyorsunuz demektir. Başka bir deyişle, kendinize ya da başkasına şiddet uyguluyorsunuz demektir. İnsan olarak çevremizle anlamlı ilişki kurabilmemiz, ancak temel ihtiyaçlarımızın karşılanması yoluyla gerçekleşir.

Galtung çatışmaları dörde ayırır:

- Kişinin kendisiyle ve başkalarıyla yaşadığı mikro çatışmalar
- Toplumsal düzeyde yaşanan orta büyüklükteki, meso çatışmalar -toplumsal, ekonomik, siyasal-
- Uluslararası nitelikli makro çatışmalar
- Bölgeler ve Medeniyetler arası mega çatışmalar

Biz bu kitapçıkta mikro ve meso çatışmaları anlamak/ çözmek üzere neler yapabileceğimizi irdedeceğiz.

Çatışma Ne Zaman Ortaya Çıkar?

Çatışma çözümünün ilk adımı çatışmanın neden kaynaklandığını tespit edebilmeyi, en azından kökenini tarif edebilmeyi gerektiriyor. Her çatışmanın üç boyutu vardır: bilişsel boyut (algı), duygusal boyut (his) ve davranış boyutu (aksiyon).

Algı boyutunda çatışma bir kişi ya da topluluk, en az bir diğer kişi ya da toplulukla kendi ihtiyaçları, ilgi alanları, istekleri veya değerlerinin uyumlu olmadığını düşüncesi, inancı ile ortaya çıkar. Bu gibi durumlarda kalıcı çözüm tarafların birbirleri hakkındaki düşüncesini değiştirmesi ile tesis olabilir.

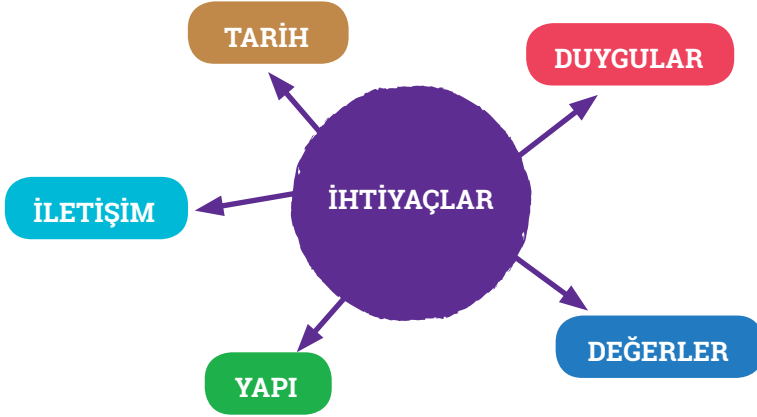
Her çatışma duygusal bir tepki içerir. Bir anlaşmazlığı işaret eden durum veya etkileşime geliştirdiğimiz histir. Bu duyguların, üzüntü, acı, öfke veya umutsuzluğu hatta korkuyu da içerdiği düşünülebilir. Bazen çatışma bir kişi ya da topluluğun diğeri için bu duyguları taşıdığı için ortaya çıkar.

Davranışsal boyuta ulaşmasa bile, diğer tarafın bu duygulardan haberi olmasa bile ortada duyguları hisseden için bir çatışma vardır.

Davranışsal boyut ise kişi ya da topluluğun kendi ihtiyaçlarını karşılanmak üzere harekete geçmesi boyutudur. Bu çatışma davranışı uzlaşmacı, yapıcı olabileceği gibi yıkıcı olabilir hatta şiddet içerebilir. Genellikle çatışmanın bu boyutunda çözüm arayışları devreye girer. Oysa diğer iki boyutunda göz önüne alınmasının önemini aklımızda tutmamız gerekir. Davranışsal boyutta engellenen bir çatışma daima kalıcı olmayabilir. Bu nedenle çatışmanın diğer iki boyundaki yansımaları göz önünde bulundurmak gerekir.

Çatışmanın Nedeni Nedir?

Algısal, duygusal, davranışsal çatışmaları meydana getiren nedir?

Çatışmaları etkileyen faktörleri anlamak üzere yukardaki diyagram yardımcı olacaktır. Her çatışmanın merkezinde ihtiyaçlar vardır. İhtiyaçlar ise başka faktörlerden etkilenir, belirlenir. Özetle, duygular, değerler, iletişim biçimi, içinde bulunduğumuz yapı ve elbette tarihsel gelişim. Bir çatışma ile baş etmenin en etkin yolu çatışmayı etkileyen dinamikleri anlamaktan geçiyor. Ancak bu yaklaşım ile çatışmanın özünü ortaya çıkarabilir ve çözüm için harekete geçebiliriz.

Tarih: Her çatışma tarihsel bağlamı ile birlikte anlaşılmalıdır. Hangi devrim çatışmanın gelişimi için ortam sağlar? İnsanların geçmişleri onların değerlerini, iletişim tarzlarını, duygusal tepkilerini etkiler ve hangi yapı içinde çatışmanın yeşerdiğine işaret eder. İnsanların hangi karmaşık sistemler üzerinde geliştirilen etkileşimler sonucu çatışmanın kimliklerinin bir parçası haline geldiğini anlamamız gerekir.

Değerler: Bizim neyin önemli olduğuna, neyin doğru, neyin yanlış olduğuna karar vermemizi sağlayan inançlarımız değerlerimizi oluşturur. Hangi ilkelerle yaşamımıza yön verdiğimiz belirler. Değerler üzerinden yaşanacak olan çatışma çok güçlü ve çözümsüz görünebilir. Çünkü yaşamımıza yön verdiğimiz ilkeler çatışma konusu olduğunda hepimiz saldırıya uğradığımızı düşünürüz. Bu gibi durumlarda tarafların ortak değerlerine odaklanmak tarafların daha güvende hissetmelerini sağlayabilir. Taraflar bu tür bir saldırıya uğramış ise doğru ya da yanlış üzerine gitmek çatışmayı derinleştirebilir. Önce tarafların kendilerini değerli hissetmelerini sağlamak gerekir. Çünkü çatışmanın tarafları hiçbir zaman kendilerinin yanlış olduğu varsayımı ile taraf olmazlar.

Yapı: Yapıdan kasıt çatışmanın içinde yer aldığı ya da olduğu yapıdır. Yani kaynaklar, kaynaklara erişim, karar verme mekanizmaları, ekonomik durum, zaman kısıtları, politik baskılar, yasal durumlar... Taraflar çözümden yana olsalar bile yapısal durum buna izin vermeyebilir. Taraflara çatışmayı etkileyen yapısal faktörlerin anlaşılması için alan açılması gerekir. Belki böylelikle taraflar yapısal değişiklik için de adım atma imkânına kavuşurlar.

Duygular: Çatışmayı alevlendiren yakıttır duygular. Duygular davranışlarımızı etkiler ama bazen de güç katarlar. Çatışmalarda duyguları ortaya çıkarmak iki taraf için de yararlı olabilir. Hem hissedilenlerin dile getirilmesini sağlamak hem de karşı tarafın duygularını anlamak için ortam yaratılabilir. Böylece taraflar tanışma fırsatı da elde ederler.

İletişim: İnsanların iyi birer iletişimci olmadığını akılda tutmak gerekir. İletişim konusunda becerilerimizin kısıtlı olması çatışmaların ortaya çıkmasının nedenlerinden biridir. Üstelik karmaşık, duygusal meselelerde konuşmak daha da zordur. Çoğu çatışmada taraflar dertlerini anlattıklarını düşünürler. Oysa iletişimimizi belirleyen birçok faktör vardır. Yaş, cinsiyet, eğitim, sınıf, çevre... Üstelik bunların üzerine bir de önyargılar, geçmiş deneyimler, edinilmiş ve öğrenilmiş çaresizlikler eklendiğinde iletişim kanallarımızın çok hasarlı olduğunu varsaymamız gerekir.

Çatışmanın Merkezi: İhtiyaçlar

Çatışmanın ortaya çıkmasına neden olan faktörleri belirlemek yeterli değildir. Çatışmayı anlayabilmek ve çözebilmek için çatışan tarafları bu şekilde davranmaya, hissetmeye, düşünmeye iten ihtiyaçlarını ve kaygılarını da anlamak gerekir. Her çatışmanın merkezinde ihtiyaçların olduğunu belirtmiştik. İşte bu ihtiyaçların analizi çatışan grupların çıkarlarını anlamamızı sağlar. Çatışma çözümünde en gerekli yetenek ihtiyaçları ve çıkarları saptayabilmektir. Bu saptama çatışmaya yaratıcı çözümler üretmemizi sağlar. Öteki türlü sadece müzakere eden taraflardan biri oluruz ki bu çatışmaya dâhil ve/veya taraf olmamızı gerektirir.

Galtung'un vazgeçilemez dört temel insan ihtiyacını hatırlayalım: Hayatta kalma, iyi yaşama, özgürlük ve kimlik. İhtiyaçlar amaçların belirlenmesinde etkilidir ve bu çerçevede, özetle, çatışmanın farklı bağlamlarda, kişisel, kişiler arası, grup içi, kurumsal ve uluslararası düzlemlerde, kişiler, gruplar veya ulusların uyuşmayan amaçları söz konusu olduğunda ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Çatışmayı Yönetmek

Çatışmayı anlamak kadar yönetebilmek de çatışmayı dönüştürmek için gereklidir.

Çatışma Çözümü Ağı, etkili iletişim psikolojisinin esaslarını öğreten, 12 bece-
riden meydana gelen bir set hazırlamıştır.

1. Kazan-Kazan Yaklaşımı: Çatışmayı saldırı ve savunmadan işbirliğine dönüştürmekle ilgilidir. Karşı tarafı dinlediğimizde yalnızca çözümlere bakmak yerine, temel ihtiyaçlarımızı tartışarak gidişatın yön değiştirmesini sağlamak hedeflenir. Karşılıklı kazanç için uygulanan bir çatışma çözümüdür.

2. Yaratıcı Tepki: Her şeyin ne kadar korkutucu olduğunu düşünmek yerine ne yapılabileceğine karar vermek demektir. Problemleri olasılık olarak görerek, mevcut durumdan en iyisini çıkarmayı seçmektir. Hayatın kazanmak veya kaybetmekle ilgili değil öğrenmekle ilgili olduğunu dile getirmektedir.

3. Empati: İnsanlar arasında ilişki kurma, açıklık ve güven oluşturma yoluyla gerçekleştirilir. Karşı tarafın anlaşılmasını sağlamak aktif bir dinleyici olmayı gerektirir. Duruma ilişkin bilgiye ulaşma, durumu onaylama ve onaylamadığı durumda olayı alevlendirme olarak 3 farklı aşamada empatiden yararlanılır. İlk aşamada bilgi, gerçekleri ve ne istendiğini netleştirmek üzerine kullanılmalıdır. Sorunun etkisinin doğrulanması, kabul edilmesi ve araştırılması ile onaylama aşaması başlar. Durumu onaylamadığınız zamanlarda ise çatışmayı bir ileri boyut olan alevlendirme aşamasına geçiriyorsunuz. Duygusal bir şikâyeti görmezden gelerek olayı yatıştırmaya çalışmanız veya birisini suçlamanız durumunda çatışmanın fitili ateşleyecek adımlar atmış olursunuz.

4. Girişkenliğe Uygunluk: Karşı taraf savunmaya geçmeden durumunuzu ortaya koyabilirsiniz. Yapılması ya da yapılmaması gerekenler yerine, durumun sizin için nasıl olduğunu ifade etmeniz gerekir. Böyle bir durumda ben dili ile hareket etmeniz önemlidir.

5. İşbirliği Gücü: Birbirimiz üzerinde güç kullanmaktan ziyade olumlu, yapıcı ve kapsayıcı sonuçlar için gücü beraber kullanmamıza yönlendirecek olan işbirliğini sağlamak gerekir.

6. Duyguların Yönetilmesi: İnsan kendini ve başkalarını idare etmesi için duygularını kabul etmeli ve meşru ihtiyaçlarını destekleyecek şekilde duygularını yönetmelidir.

7. Çözme İsteği: Mevcut durumun çatışma hakkında bilgi verip vermediği incelenmelidir. Sonrasında ortaya çıkan bilgilerin mevcut çatışmayı alevlendirip alevlendirilmeyeceğini tespit etmek gerekir. Durumdan kendiyile ilgili bir şeyler öğrenebileceğini düşünenler çatışmaları da fırsat olarak görürler. Kendi hatıralarımızı, başkalarının davranışlarında gördüğümüzde zihnimizde bir izdüşüm oluşur. Bu da bazı problemleri beraberinde getirir. Ortak bağlantılarımızdan yola çıkarak karşı tarafa aşırı bağlanma gibi yan etkilerini görebiliriz. Takılı kaldığımız bu saplantılar gölgemizin bizi elinde tuttuğuna dair bir işarettir.

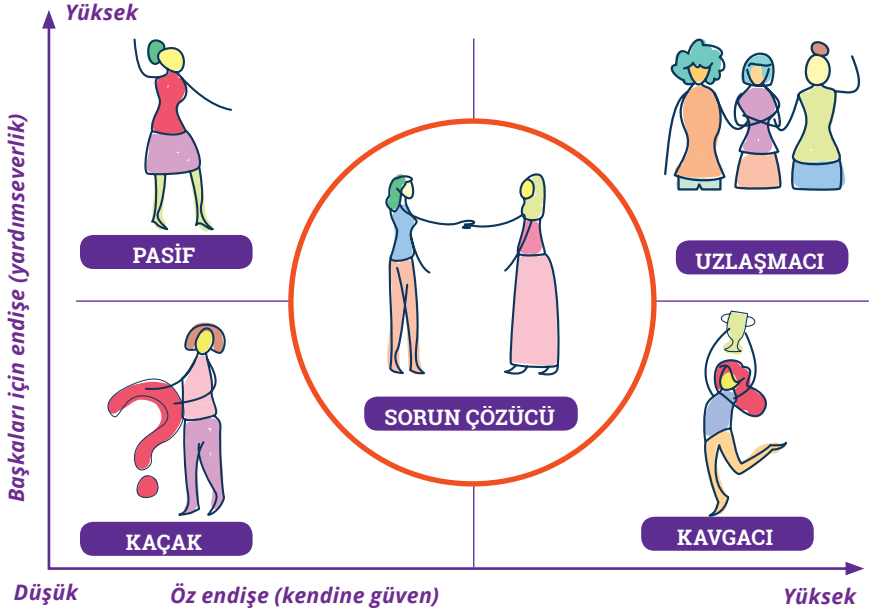
8. Çatışmayı Haritalandırma: Tam anlamıyla durumu görmemize ve sorunları çözmenin bir yolunu bulmamıza yardımcı olan analitik bir araçtır. Haritalamanın sonucunda yeni bakış açılarına sahip olacak, ortak zemine dayanan ihtiyaçları ve sorunları görebileceksiniz.

9. Seçeneklerin Geliştirilmesi: Seçenekleri çeşitlendirmek için netleştirme araçları, üretim araçları, müzakere araçları gibi mekanizmalar kullanılmalıdır. Sonunda belli kriterler göz önüne alınarak seçim yapılmalıdır.

10. Müzakere Becerileri: Soruna karşı dayanıklı ve şahsa karşı yumuşak mizaçlı bir halde hareket ederek, buluşacağınız ortak zemini vurgulamanız gerekir. İhtiyaçlara odaklanan net anlaşmalar çerçevesinde görüşmeyi olumlu tarafa yönlendirmeyi sağlamalısınız. Müzakere sırasında karşı tarafa direkt tepki vermeyin onların sorularına cevap verin. Siz de karşı tarafa yönelttiğiniz sorulara cevap alamazsanız bağlamı kontrol edip soruları yeniden biçimlendirip sorun. Meseleden uzaklaşmamak için konuyu yeniden odak haline getirin. Birbirinize yapabileceğiniz muhtemel haksız taktikleri geride bırakacak şekilde müzakerenin sınırlarını belirleyin.

11. Üçüncü Tarafın Arabuluculuğu: Arabuluculuk, tarafsız üçüncü taraf destekli müzakere uygulamasıdır. Arabulucunun objektif, destekleyici, yargılamayan, süreci yönlendiren, müzakereyi her iki taraf için de kazanca doğru taşıyan biri olması gerekir.

12. Perspektiflerin Genişletilmesi: Olaylara katılımcı olmanın yanı sıra onları sadece gözlemlediğimizde bile kişisel farkındalığımızı arttırmış oluruz. Farklılıklara saygı göstererek çözüme gitme yolunda daha sağlıklı bir adım atabiliriz. Eylemlerimizi başkalarının eylemlerine bağlantılı olarak nasıl anlamlandırabileceğimiz konusunda fikir yürütebiliriz. Şu anda karşılaştığımız sorunu çözmek için kendimize uzun vadeli bir zaman dilimi tanıyarak problemimizin boyutunu daha gerçekçi halde değerlendirebiliriz. Daha geniş bir perspektiften yaklaşarak dinamikleri değiştirebilir, değiştiremeyeceğimiz konular içinse durumu daha kolay kabullenebiliriz.

Öte yandan çatışan taraflar çatışma karşısında farklı davranış biçimleri sergilerler. Anlaşmazlık durumlarında ortaya çıkan davranış biçimlerini beş gruba ayırabiliriz:

- 1. Kavgacı- Saldırgan Davranış (Kazan/Kaybet):** Genelde bir tarafın kazancı ve karşı tarafın kaybı üzerine kurulu stratejilerdir.
- 2. Kaçak-Yüzleşmeyi Erteleme Durumu, Kaçak Oynamak:** Çatışma çözülmez sadece ertelenmiş olur.
- 3. Pasif Davranış (Kaybet/Kazan):** Mücadele etmeden karşı tarafın kazanmasına müsaade etme durumu.

Hep aynı tarafın alttan alması bir süre sonra tahammülü bitirip şiddete sebep olabilir.

- 4. Uzlaşmacı/Paylaşımçı Tutum:** İki tarafın da kısmen tatmin olmasını sağlar.

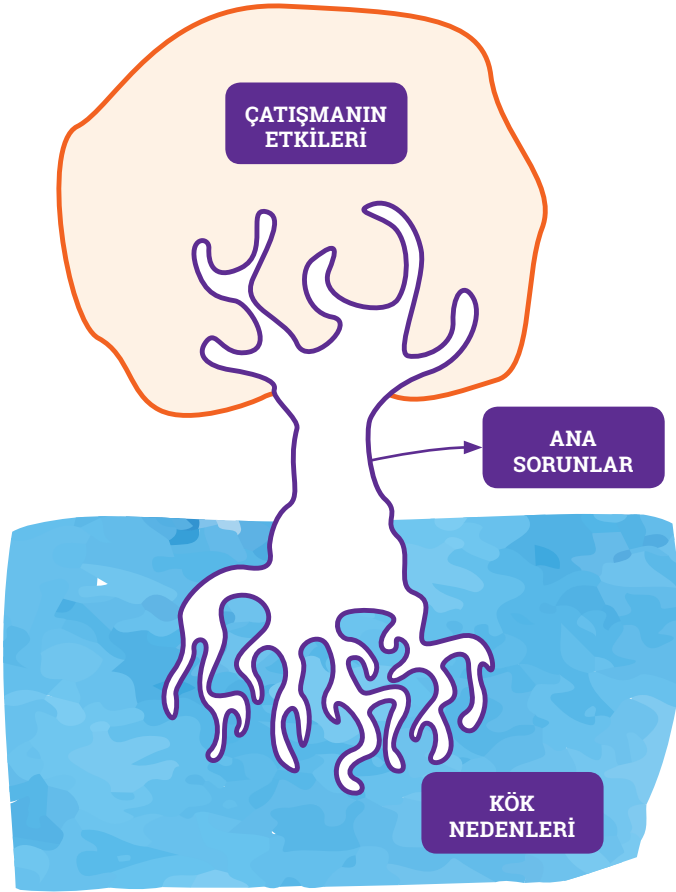
5. Sorun Çözücü (Kazan /Kazan yöntemi): Tüm tarafların iş birliği içinde, çatışma çözüm yöntemlerini kullanarak ve atılgan davranış(*) biçimi sergileyerek, sorunu herkesin çıkarlarını gözeterek şekilde çözümleme girişimidir.

- (*)Atılgan davranış (*Assertive Behavior*): Kendini güvenli bir şekilde ortaya koyup, isteklerini, endişelerini; kendini ezdirmeden ama kimseye saldırmadan, suçlamadan, tüm taraflara saygılı, nazik, anlayışlı olarak ifade edebilme tutumudur.-

Uzun vadeli çözüm isteniyorsa; asla hiçbir tarafa, kişiye saldırılmamalı sadece probleme odaklanılmalıdır.

Kazan/Kazan Yöntemi, problemle ilgili tüm tarafların kimler olduğunu; ihtiyaç ve endişelerini belirleyip ortak probleme, beraberce, adaletli, eşitlikçi, yaratıcı ve herkesi tatmin edecek bir çözüm bulmaya çalışma tarzıdır.

Kazan/Kazan yöntemi, anlaşmazlığı çözümleyemediği durumlarda bile, gruplar arasında daha olumlu ilişkilerin gelişmesini sağlar; çünkü tüm taraflar hiç olmazsa ihtiyaç ve istekleri duyulmuş olduğu, değer verilip dinlenmiş oldukları için kısmen memnun olurlar. Bu yöntem çatışmanın altında yatanların ortaya çıkmasına da yardımcı olur.

Çatışmayı yönetmek için analiz edebilmenin önemini tekrar vurgulayarak özellikle Kazan/ Kazan Yönteminde anlaşmazlığı çözümleme aracı olarak kullanılan analiz haritasını özetleyelim.

1. Problemin tarifi çok önemlidir. Çatışma konusu hiçbir tarafı suçlamadan herkesin benimseyeceği tarzda ortak bir sorun olarak tarif edilmelidir ki kimse itiraz etmesin.

2. Görünür ve görünür olmayan tüm ilgili taraflar tespit edilip her birinin istek, ihtiyaç ve endişeleri belirlenmeli ve özellikle ihtiyaçların tatminine önem verilmelidir.

3. Ortak çıkarları bulup ön plana çıkarmak, bunun yanında çözümsüzlüğün sebep olacağı olumsuz sonuçları göz önüne koymak, çözümü teşvik edecek unsurlar olacaktır.

4. Belirlenmiş olan ortak çıkarlar üstünde iş birliği kurarak, tüm tarafların katılımı ile herkesin ihtiyaçlarını az çok tatmin edecek çözüm yolunu bulmak için yaratıcı fikirler geliştirmeye çalışmak ve alternatif çözümler önermek Kazan/Kazan Yöntemi'nin prensibidir. Pozisyonlar üstünde durulmamalı, tüm tarafların en temel ihtiyaçları ön planda tutulmalı ve kimse suçlanmadan sadece çözüme odaklanılmalıdır. Tabii ki tarafların en başta problemi çözme niyetinde olmaları gerekir.

5. Alternatifler arasından en uygun çözüm yolu hep beraber seçilmelidir ki herkes benimsesin ve sorumluluk alsın.

6. Çözüm önerisi eylem planında kimin, ne zaman, ne yapacağı konusunda açık ve gerçekçi olmalıdır.

Bu tür bir yaklaşım vakit alsa da anlaşmazlık yaşayan tarafların iş birliği yapmalarını sağlayacağından kabul edilebilir ve sürdürülebilir bir çözüme ulaşma olasılığı yüksektir.

Kişinin kendi içindeki mikro çatışmadan, kişiler arası mini çatışmaya, gruplar arası meso, ve ülkeler arası makro veya kültürler arası mega çatışmalara kadar tüm anlaşmazlıklar yukarıda açıklanan yöntemle analiz edilebilir.

Aşağıda ele alınacak Galtung'un "Çatışmaları aşarak çözümleme" yöntemi de çatışma içindeki tarafların hepsinin ortak çıkarlarına hizmet edecek yeni avantajlı bir projenin bulunması, böylece anlaşamayan kişiler, grupların bile çıkar birliği yaparak çatışma konusunu aşabilecekleri varsayımına dayanır.

Yeni ve avantajlı bir projenin geliştirilmesi etabında alışılmışın dışında düşünebilen yaratıcı insanlara ihtiyaç vardır.

Çatışmaları Aşma (TRANSCEND)

Johan Galtung: Galtung'un çatışma çözümü yaklaşımı, özellikle doksanlı yıllarla birlikte ortaya çıkan çatışma nedenlerini ortaya çıkarma, azaltma ve yok etmeyi veya çatışmaları aşarak dönüştürmeyi hedefleyen yöntemler dizgesidir. "Çatışmaları Aşarak Dönüştürmek: Çatışma Çözümüne Giriş" kitabı, barış araştırmaları ve çatışma çözümü yöntemleri alanında tüm dünyada bir otorite olarak kabul edilen Johan Galtung'un çok önemli çalışmalarından biridir.

Galtung, 1959'da Oslo'da kurduğu dünyanın ilk Barış Araştırmaları Enstitüsü, pek çok barış projesi, 100'e yakın kitap, 1000'den fazla makale ve pek çok çatışma çözümü sürecine aktif katılım ile dünya barışına çok değerli sistematik katkıları da bulunmuştur.

TRANSCEND yaklaşımının 3 ana adımı var:

- 1) Tüm çatışan taraflarla ayrı ayrı (dolaylı ve dolaysız) diyalog kurulması, amaçlarının ve korkularının öğrenilmesi, güvenlerinin kazanılması.
- 2) İnsan ihtiyaçlarını tasdik eden meşru amaçlar ile insan ihtiyaçlarını ihlal eden gayrimeşru amaçların ayrılması; bir taraftan ne istiyorsak ya da ne veriyorsak diğer taraftarlardan da aynı istenmeli ya da verilmelidir. Örneğin özerklik talebi, kendi kaderini tayin hakkı meşru bir amaçtır, diğerleri üzerinde hâkimiyet kurmak değildir.

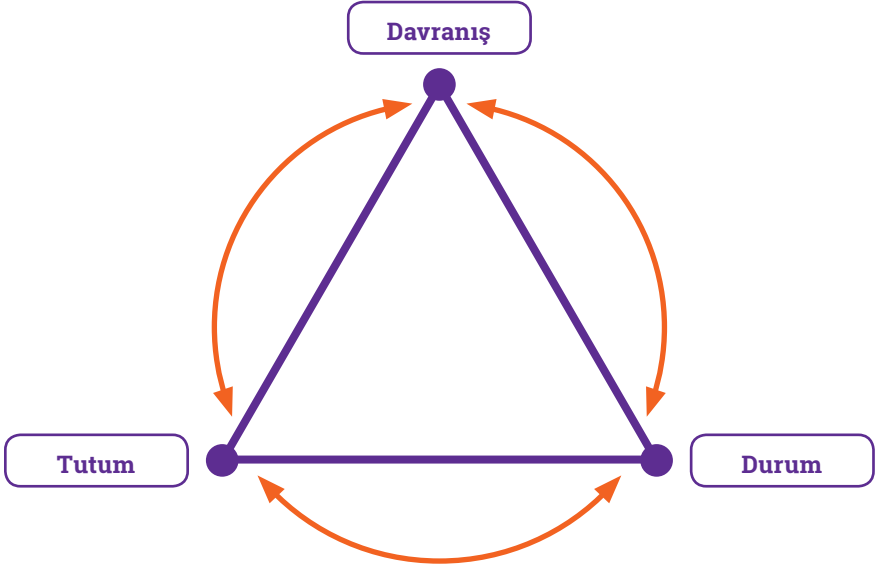

Kaynak: <https://www.transcend.org/galtung/>

Transcend International

Farklı ülkelerden insanların bir araya gelerek barışçıl bir dünyayı şiddetsiz yolları kullanarak yaratmayı hedefledikleri bir ağıdır. Geleneksel ağlar gibi bir araya gelmeyen ve örgütlenmelerini bir merkez etrafından yapmak yerine sosyal ağları kullanarak oluşturan örgütün öncelikli hedefleri çatışmasızlık, şiddetsiz iletişim ve dünyanın en büyük krizlerinden biri olan küresel ısınmaya dair akademik çalışmalar yürütmektir. Yürütülen çalışmalar yine sosyal medya üzerinden olabilir. Farkındalık yaratır. Transcend hakkında daha fazla bilgi almak için <https://www.transcend.org/> sitesini ziyaret edebilirsiniz.

3) Meşru ama çelişen amaçlar arasındaki uçurumu kapatmaya yönelik, yaratıcılık, empati içeren ve şiddet içermeyen çözümler sunarak yeni bir gerçeklik yaratmak.

TRANSCEND'i diğer çatışma çözümü çalışmalarından ayıran nedir sorusuna verilebilecek ilk yanıt, odak noktasının güvenlik değil, barış olmasıdır. Barış, çatışmanın, yani taraflar arasındaki bir başka ilişkinin dönüşümüne dayanır. Fakat bu dönüşümün kendisi de barışçıl olmalıdır ki, gelecekte yeniden şiddeti sahneye çıkaracak tohumlar ekilmesin. Çatışmanın dönüşebilmesi için çatışmaları aşmaya, yani tarafların amaçlarının ötesine geçmeye ihtiyaç vardır. Klasik arabuluculuk yöntemi tarafları müzakere ve uyuşma için bir araya getirirken, TRANSCEND yöntemi bir seferde tek tarafla derin bir diyaloga ve ortak yaratıcı bir yeni gerçeklik arayışına girerek işe başlar. Bundan sonra klasik yöntemle geçilerek taraflar müzakere için bir kolaylaştırıcıyla birlikte bir araya getirilir. Bu yaklaşım çatışma ve barışa ilişkin dinamik bir süreç modelidir ve bütüncüdür.

Güvenlik yaklaşımı dört bileşene dayanır:

- 1) kabiliyetli ve kötü niyetli bir şeytani tarafın varlığı
- 2) gerçek veya potansiyel, ama açık ve mevcut bir şiddet tehlikesi
- 3) şeytani tarafını yenmek için gerekli güç
- 4) barışa ulaşmak için güvenlik

Barış yaklaşımı da dört bileşene dayanır:

- 1) çözülmemiş/dönüşmemiş bir çatışma
- 2) çatışmayı sonlandırmayı engelleyen bir şiddet tehlikesi
- 3) empati yapılan, yaratıcı ve şiddet içermeyen bir çatışma dönüşümü
- 4) güvenlik için barış yaklaşımı

Güvenlik yaklaşımı güç için eşitsizlik ve hakimiyete vurgu yaparken, barış yaklaşımı, tüm tarafların kabul edebileceği, sürdürülebilir ve eşitliği sağlayan bir çatışma çıktısına odaklanır.

Galtung, ailesinin tıp geçmişi nedeniyle, şiddet ve barış modelinin aşamalarını tıbbi terimlerle açıklamaya çalışır.

Teşhis veya Tanı; Hastalığın türünü, bağlamını ve nedenlerini analiz etme evresi

Hastalığın Seyri; Hastalığın sürecini verili koşullar ve nedenler üzerinden incelemek

Tedavi; Ölüm gibi kabul edilemez sonuçlardan korunmak için gerekli ve yeterli müdahalelerde bulunulan aşama

Bu üç aşamanın sonunda hastayı ve bağışıklık sistemini iyileştirmek, sağlığını yenilemek isteriz. Ancak teşhis için geçmişi bilmeye, gelecek için de hastalığın seyrinin izlenmesine ve tedaviye ihtiyacımız var. Öte yandan tanı ve seyir takibi için betimlemeye, açıklamaya başvurmamız gerekir. Tedavinin anahtarı da reçetedir. Ancak geçmişin olgularının da tedaviye ihtiyaç duyabileceği akılda tutulmalıdır. "Geçmişte olanları durdurmak veya yumuşatmak için ne yapılabilir?" sorusu bu durumda bize yardımcı olacaktır. Bunu yapabilmek için düşünce, konuşma, eylem, bilgi ve yetenek gerektiren geniş bir izlek gerekir. Bu çerçevede aynı tipte olanların ortaklıklarının bulunması ve her bir hastanın da kendine özgü koşullarının bilinmesi gerekir.

Öte yandan bu üç evreyi mutlak bir kronolojik sırayla ele almak gerekmez ki zaten çoğu zaman iç içe geçmişlerdir.

Teşhisi seyirden ayıran yan, seyir evresinin çatışmanın hayal kırıklığı, kutuplaşma, saldırganlık, travma ve savaş kültürünün yerleşmesi gibi evrelerine odaklanıyor olmasıdır; kısaca seyir çatışmanın devam halidir ve belirsizliklerle doludur.

Galtung'un tedavi evresini teşhis ve seyir evrelerinin herhangi bir anında başlatılabilecek bir reçete olarak tanımladığını da eklemek gerekmektedir. Seyir içindeki her aşamaya uygun tedavi yöntemleri vardır; mesela travmaların yaşandığı bir dönemin tedavisi geçmişle yüzleşme ve geleceği birlikte inşa etmektir. Galtung'a göre geçmişle yüzleşmek unutmak için değil, ama arkada bırakmak ve birlikte yeni bir yola başlamak için gerekli önemli bir aşamadır.

Çatışma	Şiddet
Doğal, olumsuz olmak zorunda değil	Doğal olarak olumsuz
Engellenemez	Engellenebilir
Yapısal olarak yönetilmediğinde hayatın bir parçası, şiddete yol açabilir	Hayatın bir parçası değil, sosyal olarak inşa edilir, öğrenilir
Yapısal olarak yönetildiğinde olumlu dönüşüm/değişime yol açar	Yıkıcı

Barış ve çatışma çalışmalarında tıptaki gibi benzer aktörlerle uğraşıyoruz. Şiddet/savaş veya tehdidi aslında bir hastalık. Bir yerlerde bir şeyler yanlış gittiği için bu hastalık ortaya çıkıyor. Ama yanlış giden ne? Aktörler de dahil olmak üzere hastalığın koşulları neler?

Galtung bu soruların cevabına ulaşabilmek için yeni sorular sorulmasını öneriyor.

Soru: Şiddetten önce ne oldu?

Cevap: Kutuplaşma ve ötekinin gayri insanileştirilmesi

Soru: Kutuplaşmadan önce ne oldu?

Cevap: Hayal kırıklığı

Soru: Hayal kırıklığı nereden kaynaklandı?

Cevap: Bloke edilmiş, engellenmiş bir amaçtan.

Daha özel bir cevap: Engellenmiş bir amaçtan, çünkü tarafların elde etmeye çalıştığı ve birbiriyle bağdaşmayan amaçlar var.

Doğa, Kültür, Yapı

Peki, çatışma uyumsuz, çelişkili amaçlardan doğuyorsa, bu amaçlar nerden ortaya çıkıyor?

Bu soruya üç genel kategori üzerinden cevap verebiliriz: Doğa, Kültür, Yapı.

Bizim içimizdeki ve çevremizdeki; Doğa

İçselleştirdiğimiz değerler ve normlar olarak bizim içimizdeki; Kültür

Bizim dışımızda, negatif ve pozitif yaptırımlarla kurumsallaşmış; Yapı

Bunlara elbette aktörlerin özel amaçlarını da eklemeliyiz.

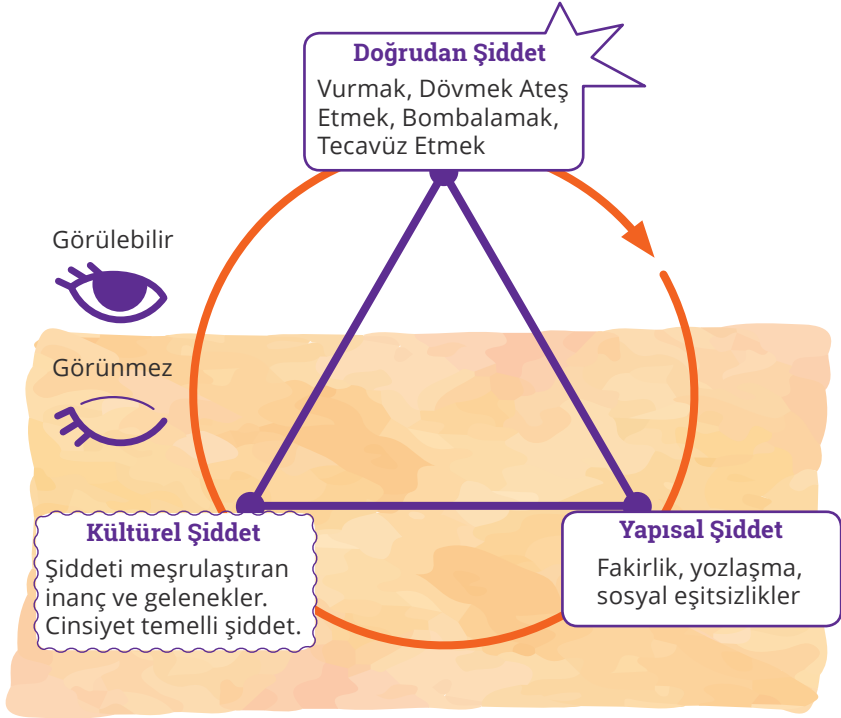
Bireysel aktörler belirlenmiş değildir, koşullara bağlıdır/koşullanmıştır. İçimizdeki Doğa ve Kültür ve dışımızdaki Doğa ve Yapı biz insanlara kendi ruhsal özgürlüğümüz için bir pencere sunar. Ancak toplumsal cinsiyet, jenerasyonlar, ırklar, sınıflar, ülkeler, uluslar, bölgeler ve medeniyetler gibi kolektif aktörler de vardır. Tabi ki aktörlerin amaçları vardır. Bu amaçların bir kısmı Doğa'dan kaynaklanan temel ihtiyaçlar, bir kısmı Kültür'den kaynaklanan değerler, bir kısmı da Yapı'dan kaynaklanan çıkarlarla ilişkilidir. Amaçlar uyumlu birleşmiş (pozitif) olabilecekleri gibi, uyumsuz (negatif) da olabilirler. Uyumlu amaçlar genellikle pozitif barışa uygun potansiyele sahiplerdir; uyumsuz, çatışan amaçlar ise çatışma ortaya çıkarır.

Bir yerde çatışma varsa, birinin amacı engellendiği için bir hayal kırıklığı vardır. Hayal kırıklığı kutuplaşmayı ortaya çıkarabilir, iç ve dış dünyada ikili bir ben ve öteki algısı ortaya çıkar. Kutuplaşmanın olduğu yerde gayri insanileştirme vardır. Gayri insanileştirme ve hayal kırıklığı saldırganlığa dönüşebilir ve tarafların şiddeti tırmandırmasına neden olabilir. Nefret ve şiddetin olduğu yerde travma söz konusudur. Şiddet tarafından zarar görmüş kurbanlar ve kendi öfkeleriyle yaralanmış failler de travma geçirir. Travma söz konusuysa kurbanlar intikam ve rövanş hayalleri kurabilirler ve failler de daha fazla galibiyetin peşine düşebilirler.

Şiddetin altında mutlaka çözülmemiş bir çatışma mı yatar? Eğer şiddet dumansa, çatışma ateştir. Fakat bazı çatışmalar dumansız korlar gibi cerahat toplar. Şiddetin altında mutlaka kutuplaşma mı yatar? Kutuplaşma sosyal mesafe demektir. Sosyal mesafe de insani mesafe demektir. Her zaman şiddetle sonuçlanmaz ama şiddet varsa, biraz altını kazıyınca kutuplaşma çıkar. Çatışma, hırs ve açgözlülüğten de doğabilir ki, bu durumda bir tedavi amacın kısıtlanması, diğeri yaratıcılık olabilir. Yeterlilik, yani tatmin kısmı daha problemlidir. Hayal kırıklığı her zaman saldırganlığa ve şiddete mi yol açar? Temel ihtiyaçların amaç haline geldiği derin çatışmalarda genelde hayal kırıklığı şiddete neden olur. Yine de var olan kötü durumu insan olmanın kaçınılmaz bir parçası, kader olarak gören bazı örneklerde suskunluk içinde acı çekilmesine de rastlanılabilir. Kutuplaşma her zaman doğrudan şiddete mi yol açar? Hayır. Ama temel ihtiyaçların ihlali söz konusuysa durum değişir.

Yapısal, Kültürel ve Doğrudan Şiddet

Galtung'un barış çalışmalarına en önemli katkısı, çatışmaları analiz etmenin önemli kavramsal seti olan yapısal, kültürel ve doğrudan şiddet ayrımı yapmasıdır. Kalıcı ve sürdürülebilir bir barışın bu şiddet biçimlerinin yapısal, kültürel ve doğrudan barışa dönüşmesiyle karşımıza çıkacağı Galtung'a göre göz önündeki gerçektir.

Yapısal şiddet: sınıf, cinsiyet ve etnik ilişkiler gibi ayrımcılığın kök saldığı ve derin çelişkilerin gizli olduğu şiddet türü

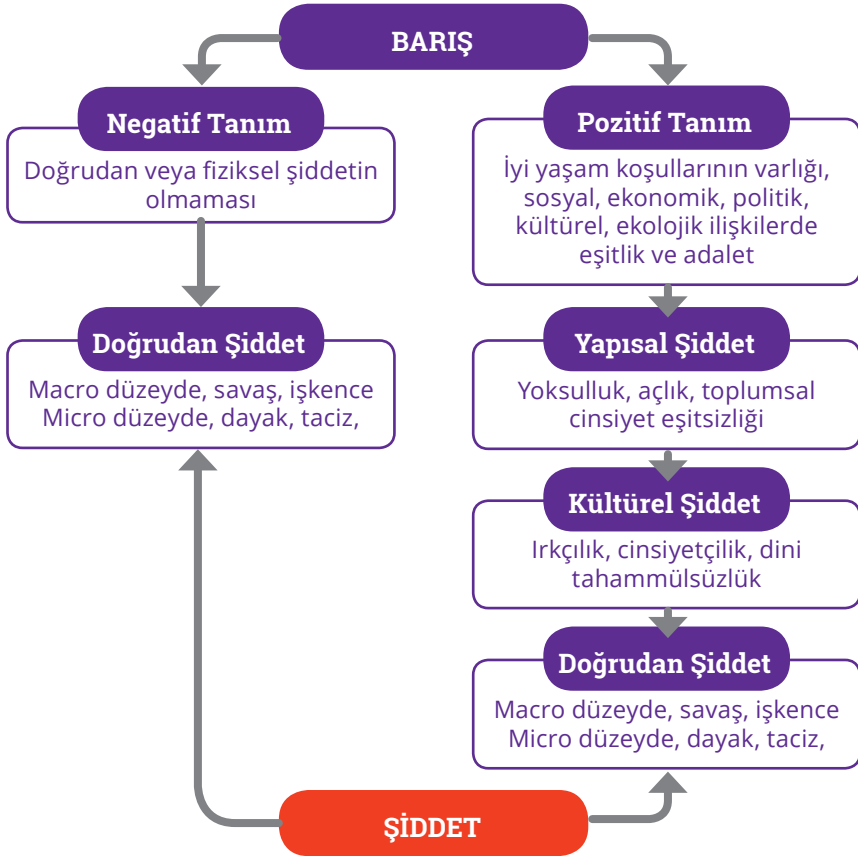
Kültürel şiddet: yapısal ve doğrudan şiddeti kültürün her boyutunu kullanarak meşrulaştıran şiddet: bayraklar, marşlar, sokak ve meydan isimleri... Diyarbakır'a giden otobüsün taşlanması sorgulamamayı besleyen kanal kültürel şiddet, medyadaki ayrımcı dil, sokaktaki aşağılayıcı bakış.

Doğrudan şiddet: doğrudan fiziksel şiddet

Galtung'a göre çatışma çözülüp yok olacak bir fenomen değildir. Bu nedenle çatışmaların önlenmesi veya çözülmesi değil, ama şiddetin önlenmesi ve sona ermesi anlamlı bir arayıştır. Galtung sürdürülebilir, kalıcı bir barış için önemli olanın çelişkilerden doğan çatışmayı aşan, dönüştüren yeni bir gerçeklik inşası olduğunu belirtir. Bu, empati gerektiren yaratıcı bir çabadır; çünkü tarafların amaçlarının ötesine geçerek birlikte yaşayabilecekleri ve geliştirebilecekleri yeni bir model yaratımından bahsedilmektedir.

Çatışmanın aşılması için en temel koşulsuz çatışmayı ele alış tarzının dönüşmesidir. Galtung bu dönüşümle, güvenlik yaklaşımından barış yaklaşımına geçişi kastetmektedir.

Galtung Anglo-Amerikan kuramcılarının daha çok davranış odaklı çalıştıklarını belirtir. Bu yaklaşımda çatışma ve şiddet eşitmiş gibi anlaşılır. Dolayısıyla da şiddet içeren davranışla eşleşir. Bu da şiddetsizliği barışla karıştırmak anlamına gelir.

Yaratıcılık, Müzakere ve Diyalog

Çatışmanın aşılmasına dair tedavi sürecinde yaratıcılık, müzakere ve diyalog Galtung için son derece önemlidir. Yaratıcılık duygusallık ile entelektüellik arasındaki çizgide yer alır. Duygular itici güçtür, entelektüellikse araçtır.

Sadece “tarafklar bir araya gelmelidir” önermesi gerekli ama yetersiz bir önermedir. Bu söylemek kolaydır, ama pek de anlamı yoktur. Bu, sıkıntı içindeki bir insana kendini toparlamalısın demek kadar anlamsızdır. Çünkü karşı taraf niçin, ne yararı var veya denedik ama olmadı diyebilir. İhtiyaç bir çatışma uzmanıdır. Yaratıcı öneriler tarafklarca bilinen çatışmanın özüne uygun olmalıdır. Tarafklar kendi gerçeklerini bu önerilerde bulabilmelidir. Yeni olan da eskiyi, eski olan da yeniyi görebilmelidir.

Diyaloglar soru sormayı gerektirir. Ama karşı tarafı bir diyalogun içine çekebilmek zaman alabilir. Fakat diyaloglarda dönüm noktaları kırmızı çizgilerin yerine soru işaretlerinin gelmesiyle başlar ve bu soru işaretleri dışlayarak değil, dahil ederek artacaktır. Elbette tarafkların amaçları çoğaldıkça ve çatışmanın etki alanındaki tarafklar arttıkça çatışmayı aşma ve dönüştürme olasılığı azala da bilir; ama bu risk kapanarak kutuplaşma riskinden daha azdır.

Eninde sonunda kişi, “durum” hakkında kendi teşhisini yapmak ve karşı tarafın teşhisi hakkında düşünmek zorundadır. Ancak önce geçmişin bir analizini yapmak daha akılcıdır. Sorulması gereken soru şudur: Ne zaman yanlış yapıldı? Olmaması için ne yapılabilirdi?

Müzakere, tarafklardan birinin kazancı, birinin kaybı üzerine kurulursa, ortaya çıkan sonucun galip tarafta yaratacağı sürekli kazanma, yenik tarafta yaratacağı intikam alma duygusu barışın sürdürülebilirliğini tehlikeye atacaktır. Müzakere masasının “ne o ne bu olsun” mantığına dayanan sürekli bir erteleme üzerine kurulması da hatalıdır. Bu yaklaşım tarafkların barış süreci açısından olgunluğa erişmemiş olduğunun göstergesidir.

Galtung’un dikkat edilmesi gerekli dediği bir müzakere çıktısı da çoğu zaman bir memnuniyetsizliğin paylaşılması riskini taşıyan uzlaşmadır ve Galtung barışın sürekliliği açısından bu durumun da tehdit arz edebileceğini belirtir. Önerisi, “hem o hem bu” mantığına dayanan, yani tüm tarafkların kazandığı yeni bir gerçekliğin inşasıdır. Bu minvalde müzakereyi anlamlı kılacak başlangıç noktası diyalog kurmaktır. Ancak diyalog kurarak empati ve yaratıcılık yeni bir gerçeklik yaratımı için işleyebilir. Diyalog yoluyla çatışmayı aşmanın da en temel kuralı tarafkların kendilerini nasıl ifade ettiklerini ve kendilerine yönelik analizlerini esas almaktır. Müzakerenin empoze etmeye değil, önermeye dayalı bir evre olduğu, müzakere masasında kurulan diyalogun soru sormayı gerektirdiği göz ardı edilmemelidir.

Özetle,

Galtung, çatışmayı aşmaya yönelik her türlü evrede şiddet içermeyen mücadeleyle esas alıyor. Çünkü hem şiddet şiddeti doğurur hem de şiddetsizlik empati ve yaratıcılığa olanak tanır. Şiddet içeren güvenlik yaklaşımını şiddet içermeyen eylemlerle kırmak gerekir ki, bu aynı zamanda şiddetsizliğin en temel ilkesidir. Çatışmanın şiddete dönüşmesini önlemenin yolu, çatışmaya harcadığınız enerjiyi çözüm yaratmakta kullanmaktır.

Zihinlerdeki kutuplaşma davranışsal kutuplaşmaya uygun zemini hazırlar ve meşrulaştırır. Amaç, kutuplaşmayı eritmek ve tarafları birbirinin gözünde şeytandan sıradan bir insana dönüştürmek olmalıdır. Galtung'a göre bu ortamı yaratmanın en temel araçlarından biri barış eğitimi ve barış gazeteciliğidir; kısaca kültürel şiddeti dönüştürmeye başlamaktır.

Mikro, Meso, Makro ve Mega çatışmaların çözümü ve bu çatışmaların dönüştürülmesi için öncelikle, derin bir anlayışın ve bir çabanın olması gerekir. Karşılıklı saygı, empati, anlama çabası, geçmişin karanlıklarından kurtulma, entelektüel yeti, kararlılık gibi prensipler olmadan çatışmanın çözümünün veya aşılmasının mümkün olamayacağını aklımızda tutmamız gerekir.

Diyalog, Müzakere ve Arabuluculuk

Diyalog

Sadece diyalog yapısal şiddeti çözer mi? Çözemezse kalıcı barışı sağlar mı? Meseleye bu sorularla baktıysak özellikle doğrudan ve kültürel şiddeti azaltmaya yönelik, en azından psikolojik bir dönüşüm aracı olarak karşımızda çıkan yöntem olarak nitelenebilir.

Grup içi çatışmalarda ideal diyalog tipleri şöyle özetlenebilir:

Konumsal diyalog: Herkes kendi yaklaşımını fikrini belirtir. Mesela mecliste yapılan genellikle budur.

İnsani ilişkiler diyalogu: Temel meseleler hakkındaki farklı fikirlerin ikinci plana atıldığı, daha çok tarafların birbirleri hakkındaki önyargılarına, yanlış anlaşılmalara odaklanılan diyalog türüdür. Burada amaç sadece tarafların birbirlerini yeniden "insanlaştırmasıdır".

Eylemci diyalog: Meselenin ortak bir zemin bulmak adına sınıflandırıldığı, analiz edildiği ve/veya tarafların çatışmayı ortak bir eylemle nasıl sınırlandırabileceklerinin tartışıldığı bir diyalogdur.

Problem-çözücü diyalog: Çatışan tarafların iletişimi sistematik bir şekilde örgütleyerek konu üzerine çalışmalarına olanak sağlayan diyalogdur. Eğer çatışma şiddetliyse genellikle bu tip bir diyalogda bir üçüncü taraf gerekecektir.

Özetle diyalog sürecinin temelinde tarafların iletişime geçmesi, karşılıklı anlamaya başlaması, problemlerin analiz edilmesi, araştırma içeren bir problem-çözme, ortak eylem, müzakere öncesi için uygun durum yaratma vardır.

Çatışmaların çözümü alanında diyalog üzerinden en çok çalışma yürütenlerse genellikle sivil toplum örgütleri. Yukarıdaki ideal tiplerden hareketle sivil toplum örgütlerinin pratikte/uygulamada yürüttüğü dört diyalog biçiminden bahsedilebilir:

1) Tabandan barış inşası ve kişiler arası uzlaşma çabaları olarak diyalog projeleri

Bunlar genellikle yerel, hatta mahalleler düzeyinde aynı durumdaki aynı çıkarlara sahip veya benzer bir kader paylaşanları bir araya getiren projelerdir. Temel unsurlar, bireyleri karşı karşıya getirmek, iletişimin önündeki engelleri kaldırmaktır. Yürütücü fikir insanı ilişkiler kuran bir diyaloga dayanır. Uzun vadeli amacı bu tip karşılaşmaları artırarak aşağıdan barışın inşasına katkı sunmaktır.

2) Bireysel kapasite geliştirmeyle birleşen diyaloglar

Hem birbirini anlamayı hem de birbiriyle yapıcı bir diyalog kurma konusunda yeteneklerini geliştirmeyi içeren projelerdir.

3) Kurumsallaşma, ağ kurma ve pratik projelerle birleşen diyaloglar

Uzun süreli güven inşa edici bir diyalogun ardından diyalog kurumsallaşabilir: mesela danışma kurumları, uzlaşma komisyonları, NGO ağları gibi.

4) Müzakere öncesi diyalog projeleri

Bu tip diyalog projeleri çatışmanın işleyişini ve siyasi liderliği etkileme amacıyla örgütlendiği için belki de en "hırslı" olanlardır. İnteraktif çatışma çözümü ve problem-çözücü yaklaşım bağlamındaki çalıştaylar bu minvalde ele alınabilir.

Diyalog süreçlerinin başarısının bazı göstergeleri vardır. Katılan bireyler üzerindeki etkisi (tutum ve davranışlarda değişim), siyasi amaçların belirlenmesine dahil olabilecek fikirlerin, önerilerin, pratik önlemlerin ortaya çıkması gibi sonuçlar aranmalıdır. Ayrıca bu diyalogun çatışma üzerinde uzun vadeli etkisinin olup olmayacağı da göstergeler arasındadır.

Müzakere

Müzakere, çatışan pozisyonların birleşerek bir ortak anlaşmaya evrilme sürecidir ve tek olmasa da çatışmaların önlenmesinin, yönetilmesinin, çözümünün ve dönüşümünün en ortak yöntemidir.

Müzakere çatışmayla baş ederek şiddeti azaltmak için de kullanılabilir, şiddeti baştan önlemek için de. İş birliği sağlamak için de müzakere yapılabilir. Ancak her şeyden önce müzakerenin kendisi bir güven inşa etme kapasitesine sahip diyalog biçimidir.

Müzakerelerde karar genellikle ittifak içinde alınır. Kararlar hep birlikte evet veya hayır ile alınır. Bu sonuca ulaşılıncaya kadar müzakereye devam edilmelidir. Çünkü müzakere taraflar resmi bir yapısal eşitliğe sahiptir. Biri hayır derse sonuç çıkmaz. Bu nedenle tarafların birbirlerini tanımaları gerekir. Öte yandan gerçek dünyada elbette tanıma olsa bile, taraflar arasında genellikle bir güç simetrisi yoktur. Böyle durumlarda zayıf taraflar genellikle 3. tarafa daha fazla ihtiyaç duyarlar.

Aktif bir çatışma veya tırmanmanın müzakereye giden belli adımları vardır: İlk aşama talep aşamasıdır. Bu aşamada ihtiyaçlar kadar sıkıntılar da hissedilmektedir ve mağdur taraf bu mağduriyetin giderilmesini müzakere etmek ister. Yine bu aşamada iç mücadelelere sıkça rastlanılabilir.

Koşullar belli bir olgunluğa geldiğinde taraflar doğrudan veya arabulucular aracılığıyla müzakereyi daha ciddi olarak gündemlerine alırlar. Olgunluk, tarafların artık mücadelenin sürdürülmesinin kazanç sağlamayacağını anladığında oluşur. Ya maliyet artık göze almayacak kadar artmış ya da mücadele devam etse de kimsenin tam olarak kazanamayacağı anlaşılmıştır. Mesela 1990-1994 arasında Güney Afrika'daki koşullar bu aşamaya örnek verilebilir.

Müzakerenin başlamasına karar verildiğinde de (doğrudan veya arabulucu aracılığıyla), müzakerenin kendi aşamaları devreye girer.

Teşhis: Taraflar çatışmadan benim kazancım nedir, güvenlik noktam neresidir, nasıl bir çatışma söz konusudur, benzer çatışmalar nasıl ele alınmıştır sorularına yanıt vermelidir.

Formülasyon: Müzakereciler birden ortak bir noktada buluşamayacaklardır. Öncelikle probleme dair ortak tanımlarını ve teşhise dayanarak oluşturdıkları çözümlerini, ortak adalet duygularını ve anlaşılan ilkeleri ortaya koymalıdır. Bu ilkeler daha sonra ortaya çıkacak detaylar için bir zemin oluşturacaktır.

İki tür formül olabilir:

a) temel çatışma meselelerine değinmeden şiddeti sona erdiren veya erteleyen en asgari düzeyde formül

b) temel meselelere çözüm odaklı bir şekilde yaklaşan formül

Bu ikisi arasındaki fark çatışma çözümündeki en temel ikilemlerden birini yaratır: çatışmanın durması yeterli midir, yoksa kalıcı barış için kalıcı çözümlere mi odaklanılmalıdır?

Genellikle bu ikisinin birbirini takip etmesi savunulur. Adalet de elbette müzakere sürecinin son derece önemli bir bileşenidir.

Ödün/İmtiyaz: Tarafların ortada bir yerde buluşmasıdır. Genel bir çerçeve çizildikten sonra genellikle ödün veren davranış ortaya çıkabilir.

Tazminat: Zararın nasıl karşılanacağına dair bir planın kabul edilmesi gerekir.

İnşa: Her taraf için de faydalı sonuç göz önüne alınır.

Öncelikle, müzakere çatışan tarafların ortak bir problemi olduğunu kabul eder: çatışma. Her tarafın kendi çıkarları, karşılıklı çelişen amaç ve çıkarları olabilir, zaten bu çatışmanın ta kendisidir. Problemin doğası veya önemi/büyüklüğü her taraf için aynı olmayabilir. Fakat en azından müzakere konusunda anlaşmaları bile var olan durumdan vazgeçtikleri anlamına gelir. Daha da önemlisi, çatışmanın ortak bir sorun olduğunu kabul etmişler demektir. Tam da bu kabul en azından müzakerenin başında rekabet içindeki unsurların yanı sıra iş birliği içinde bulunulan bir unsur olduğunu da gösterir. Müzakere sürecinin kendisi ve odaklandığı konular çatışan taraflar arasında iş birliğini restore etmektedir. İktidar paylaşımı temelinde bir pazarlık değil, problem çözme merkezli bir ilişki söz konusudur.

İkinci olarak, interaktif bir problem çözümünde müzakere problemi çözmeye yönelik olmalıdır ki; tam da bu durum tarafların arasındaki ilişkiyi dönüştürecektir. Bu odağa sahip müzakereler genellikle birleştirici çözümlerle sonuçlanabilir: tarafların temel ihtiyaçlarına cevap veren anlaşmalar gibi.

Üçüncü olarak, bu süreç interaktiftir. Taraflar birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak bir çözüm için ortak çaba içindedir. Buradaki sosyal etkileşimin önemi tarafları birbirinin gözünden bakmaya yöneltecek olmasıdır. Bu empati süreci karşılığında tarafların birbirlerinin ihtiyaçlarına cevap veren davranışlar geliştirmelerine destek olabilir. Üstelik, sosyal etkileşim sadece etki-tepki ilişkisi de değildir; failleri de aynı zamanda değiştirir ve bu nedenle de yeni çözüm önerilerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlar.

Müzakeredeki tarafların birlikte buldukları çözümler üçüncü bir tarafın önerdiği veya empoze ettiği çözümlerden daha iyidir. Öncelikle tarafların ihtiyaçlarına ve korkularına daha fazla cevap verirler. Ayrıca taraflar kendi buldukları çözüme daha bağlı olacaklardır ve bu fikirlerin ortaya çıkış ve uygulama süreci de taraflar arasında yeni bir ilişkinin gelişmesine yardımcı olacaktır.

Müzakere sürecinin dört bileşeni olduğu söylenebilir.

- Problemin tanımlanması ve analizi
- Çözüme yönelik fikirlerin birlikte şekillendirilmesi
- Diğer tarafı etkileyebilme
- Destekleyici bir siyasi ortam yaratma

Müzakere süreçlerinde taraflar bazen bir üçüncü tarafa, yani arabulucuya ihtiyaç duyabilirler. Bu nedenle arabuluculuk müzakerenin bir alt başlığı olarak ele alınabilir.

Arabuluculuk

Arabuluculuk bireylerden devletlere resmi ve gayri resmi olmak üzere çok sayıda ve farklı aktörün ifa edebileceği bir eylemdir. Kısaca arabuluculuğu, var olan krizin doğrudan tarafı olmayan bir aktörün çatışan taraflar arasındaki görüşme/pazarlık/müzakere sürecindeki sorunları azaltma veya ortadan kaldırmaya dönük her türlü eylemdir olarak tanımlayabiliriz. Elbette bu aktör yani arabulucu, tarafların kabul edilebilir bulunduğu ve tarafsız olmalıdır. Arabuluculuk devletlerarasındaki, devlet içindeki, devlet içindeki farklı gruplar arasındaki, örgütler arasındaki ve bireyler arasındaki çatışmalarda kullanılabilir. Herhangi bir çatışmada arabulucu değişebileceği gibi, arabulucunun rolü de yeniden tanımlanabilir. Arabulucuların kapasiteleri ne yapmalarına izin verildiğiyle ve/veya kim olduklarıyla yakından ilişkilidir.

Arabuluculuğun nitelikleri:

- Arabuluculuk, barışçıl çatışma yönetiminin genişlemesi ve devam etmesidir.
- Arabuluculuk çatışmaya bir dış aktörün dahil olması demektir.
- Arabuluculuk zorlayıcı değildir, şiddet içermez ve bağlayıcı değildir.
- Arabulucular bir şekilde dahil oldukları çatışmayı etkilemek, değiştirmek, çözmek veya düzeltmek için çatışmaya müdahil olurlar.
- Arabulucular kendileriyle birlikte, kendilerinin ve/veya kurumlarının fikirlerini, bilgilerini ve çıkarlarını da sürece dahil ederler ve genellikle çatışmaya dair de kendi varsayımları ve gündemleri söz konusudur.
- Arabuluculuk gönüllülük esasına dayanır. Taraflar arabulucuyu veya önerilerini kabul veya reddetmek zorunda değildirler.
- Arabuluculuk genelde geçici olarak yürütülür.

Bazı çözüm süreçlerinde arabuluculuğun işlevsel hale getirilmesi daha uygundur.

Mesela karışık ve uzun süreli bir çatışma söz konusuysa,

Tarafların kendi çözüm çabaları çıkmaza sürüklenmişse,

Taraflardan hiçbiri daha fazla maliyet ve can kaybıyla yüzleşmek istememeye başladığında,

Tarafların ikisi de iş birliğine hazır hale geldiklerinde ve elbette arabuluculuğu bir yöntem olarak benimsediklerinde arabuluculuk kullanılabilir.

Arabuluculuk stratejileri:

İletişim kurma ve kolaylaştırma: Burada arabulucunun pasif bir rolü vardır. Taraflara bilgi akışını kanallı eder, iş birliğini kolaylaştırmaya çalışır ama daha resmi yürütülen müzakerede fazla kontrolü yoktur.

Yöntemsel stratejiler: Müzakere sürecinde daha fazla kontrolü olan arabulucu, burada toplantıların yapısal boyutlarını belirleyebilir, medya, bilgi dağıtımı ve tarafların kaynakları üzerinde söz sahibi olabilir.

Talimat stratejileri: Burada arabulucu müzakere sürecinin içeriğini ve özünü belirleyebilir. Ültimatolar verebilir.

Nasıl bir strateji tercih edileceği elbette taraflar arası ilişkinin niteliğinden, çatışmanın bağlamından ve tarihsel deneyimden bağımsız değildir. Dolayısıyla bir arabulucu hem kolaylaştırıcı, hem eğitmen, hem iletişimci olarak konuların açıklığa kavuşturulmasında, duyguların tanımlanmasında ve ifade edilmesinde, yeni fikirler yaratılmasında yardımcı olan kişidir.

Bu noktada Galtung'a yeniden dönmek de faydalı olacaktır. Çünkü Galtung da terapi sürecinde diyalog, müzakere ve arabuluculuğa önem veren bir isimdir.

Galtung, arabulucu yerine barış işçisi (peace worker) kavramını kullanır. Geleneksel arabuluculuk bakış açısından farklı önerilerde bulunur. Mesela arabulucunun dahil olduğu sorunun taraflarının kültürlerinden bihaber olmasının daha faydalı olduğunu düşünür; çünkü böylece kişi çatışan taraflarla diyalogunda içerden bilgi almak için taraflarla ilişki kuracaktır. Arabulucunun aracı kelimelerdir ve amacı da samimi bir diyalog kurabilmektir. Öte yandan elbette arabulucunun çatışmanın doğduğu kültürü derinden kavraması gereklidir.

Galtungcu bir tanımda arabulucu hem araştırmacı bir turist hem de tur rehberidir. Araştırmacı bir turist olarak hevesle yeni kültürleri öğrenir, ama bir turist gibi ondan bu kültürleri benimsemesi beklenmez. Aynı zamanda bir tur rehberi gibidir; çünkü her tarafa bir diğerinin kültürü hakkında bilgi verebilecektir.

Arabulucu görevinin taraflara yardım etmek olduğunu bilmeli, amaçlarına ve ihtiyaçlarına saygı göstermelidir. Arabuluculuk konusunda empatiye özel bir vurgu yapmak gerekir. Başkasının ayakkabılarını giymek yeterli değildir. Önemli olan arabulucunun reaksiyonu değil, çatışmanın taraflarının nasıl tepki verdikleridir ve arabulucu da onları anlamalıdır. Empati, arabulucuyu, bir tarafı gayri insanileştirme gibi süreç içinde ortaya çıkacak negatif duyguların tuzağına düşmekten koruyacaktır. Empati kurabilmesi için de farklı insanlarla saygılı ve derin bir ilişki kurması gerekir.

BARIŞ DİLİ

Çatışmaları açıklamada kullandığımız dil, çatışmanın nasıl sonuçlanacağı konusunda etkilidir. Yani çatışmayı nasıl öyküleştirdiğimiz, anlattığımız, yeneden ürettiğimiz, tanıttığımız ya da görülmez kıldığımız çatışmanın barışı yeşerteceği ya da şiddeti körükleyici olmasına etkindir.

Öte yandan günlük yaşamı nasıl öyküleştirdiğimiz hemen her an kendimizi içinde bulduğumuz bir sorudur. Çünkü öyküler zihinleri etkiler, tavır ve davranışlarımızı şekillendirir. Duygu ve değerlerimizi iletme aracıdır. Dolayısı ile anlatılarımızı oluştururken kapsayıcı, şiddetsiz ve dönüştürücü olmasını sağlamalıyız.

Anlatı

Anlatı bir öykünün/olayın belli bir biçimde aktarılması olarak ele alındığında, bir gerçekliğin, toplumun ve onun değerlerinin ne olduğu konusunda fikir verir. Aynı zamanda anlatılar bize belli durumlarda nasıl davranacağımızı, nasıl tepki vereceğimizi de söylerler. Yani öyküler/olaylar anlatıya döküldüğünde anlatıcının ona hangi gözle baktığı ve dünyayı nasıl algıladı penceresinden aktarılır. Burada asıl sorun bu öznel anlatı tek anlatıya dönüştüğünde, en baskın olan anlatının yaygınlaşmasıyla ya da bazı değerler ve yargılar tarafından “normal” ilan edilenin kabul görmesi ile oluşur.

Anlatıları dört başlıkta gruplayabiliriz.

Baskın Anlatılar

Bunlar toplumda egemen olan gruplar tarafından anlatılanlardır. Toplumun çoğunluğu tarafından anlatıldığı için genel geçer değer olarak kabul edilirler. Sürekli dolaşımdadırlar ve nihayetinde davranışlarımızı, inançlarımızı belirler. Dolayısı ile toplumdaki baskın olmayan gruplar üzerinde güç oluştururlar. Örneğin, gençlerin şiddete daha yatkın olduğu inanışı toplumlarda bu tür anlatıların baskın olması ile gelişmiştir. Gençlerin bu nedenle eğitilecek, korunak, hatta sakınılacak gruplar olarak görülmesine yol açar.

Unutulmuş ya da Gizlenmiş Anlatılar

Baskın anlatıların tam karşısıdır. Unutulmuş, unutturulmuş hatta ezilmiş anlatılardır. Bu anlatılar baskın anlatıların neden olduğu inanışları sarsabilir hatta değiştirebilme potansiyeli taşırlar. Yukardaki gençlerin şiddete daha yatkın olduğu anlatısına karşı gençlerin toplumda barışı inşa eden barış kültürünü yaymaya çalışan gruplar olduğunu neden anlatmayalım?

Direniş Anlatıları

Bu anlatılar ise baskın anlatıları sarsar, onlara direnir ve meydan okurlar. Bu anlatılar önemlidir çünkü çatışma çözümü ve barış kültürünün yaygınlaşması için yol gösterici, ilham verici güçleri vardır. Gezi olayları sırasında yaygınlaşan anlatılar, Malala'nın, Greatha'nın bireysel hikayeleri bu tür anlatıları örnekler.

Dönüştürücü ya da Yeni Geliştirilen Anlatılar

Bu anlatılar baskın olanın ya da daha önce anlatılmış genel geçer kabul olmuş anlatıları dönüştüren anlatılardır. Yeni ve daha kapsayıcı, daha adil, daha eşit ve barışçıl anlatılardır. Greatha'nın bütün dünyada iklim direnişine yol açan anlatısı gibi.

Güç

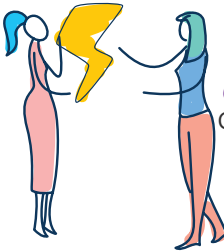
Anlatıların dört başlığında da gördüğümüz gibi bütün anlatılar bazı güç dengeleri üzerine kurulmuştur. Güç genellikle baskı kurmanın bir yöntemi ve olumsuz bir kavram olarak algılanır. Oysa güç de tıpkı çatışma gibi anlatıyı dönüştürmek üzere kişiler, gruplar ve toplumlar için olumlu bir etken olabilir. Barış dili geliştirmek için farklı güç ifadelerini anlamak gerekir.

GÜCÜ ÜSTLENMEK
Güçü başkalarının üzerinde kullanmak (negatif çağrışım)

GÜCÜ İÇİNDE BARINDIRMAK
Birinin gücü içinde bulması (güçü kendinde hissetmek) (pozitif çağrışım)

GÜCÜ DEVRETMEK
Güçü bir başkasına devretmek (güçlenmek) (pozitif çağrışım)

BİRLİKTE GÜÇLENMEK
Güçü başkasıyla birlikte kullanmak (birlikten güç kazanımı) (pozitif çağrışım)

Gücü Üstlenmek

Güç dediğimizde aslında çoğumuzun aklına olumsuz olan baskı kurmak için kullanılan güç gelir. Zapt etme, zorlama, ayrımcılık, taciz gibi. Bu güç ifadesi aslında bize şöyle der; üzerinde güç sahibiyim ve kaynaklarını, toprağını, işini, haklarını alabilirim.

Gücü Devretmek

Bu güç ifadesi ise bireysel olarak bu hayatta var olabilme gücümüzü tanım-
lamak için kullanılır. Hepimiz hayatımızı oluşturma, biçimlendirme potansi-
yeline ve bu gücü başkalarına aktarma kabiliyetine sahibiz. Ortak hedeflerle
bu güç ifadesi, birlikte güç için zemin hazırlar.

Birlikte Güçlenmek

Ortak hedefler ve ihtiyaçlar için oluşturulan dayanışma sonucu ortaya çıkan
güçtür. Bu tür güç bireyin yeteneklerini ve bilgisini de güçlendirdiği gibi farklı
ihtiyaçlar ve hedeflerle de köprüler kurulabilmesine zemin hazırlar.

Gücü İçinde Barındırmak

Bu güç ifadesi ise hayal ve umut etme gücümüzdür. Kendimize verdiğimiz
değer, kendimize ilişkin bilgimiz ve kişilerin farklılıklarına saygıyı içeren bir
güçtür. Aynı zamanda davranma ve dünyayı değiştirme gücüdür.

Algı

Anlatıların kişilerin öykülere/olaylara hangi gözle baktığı ve dünyayı nasıl al-
gıladığı penceresinden aktarılır demiştik. Yani anlatılar bir anlamda anlatıcı-
nın algısıdır. Başımızdan geçen bir olayı, ya da basitçe dün neler yaptığımızı
anlatırken kendi algımıza ve bakış açımıza göre anlatırız. Başkalarının bakış
açısından aynı olayı dinlediğimizde olay hakkında algımızın değiştiğini pek
çok kez günlük hayat içinde deneyimlemiştir.

Algı oluşturma süreci bir dizi adımdan geçer. İlk olarak bizi çevreleyen gerçek-
lik ve o gerçekliğe dair önceden gelen bilgilerin bazı kısımlarını seçerek bir
öykü oluşur. Bu bilinçsizce ve farkında olmadan geçtiğimiz bir adımdır. Yani
adımları sıralarsak:

Önce ayıklarız; edindiğimiz bilgilerin hepsini bir anda kullanamayız bunun
için farkında olmadan bir ayıklama yapar ve bazılarını kullanırız.

Sonra organize ederiz; ayıkladığımız bilgiyi nasıl tepki vereceğimize karar
vermek için kullanırız.

Daha sonra ise yorumlarız; ayıkladığımız ve organize ettiğimiz bilgiyi var
olan anlayışımıza göre yorumlarız.

Temel olarak anlatılarımızı seçilmiş veriler ve önceki deneyimlerimize göre oluştururuz.

Kimlik

Anlatıların içinde bulunduğumuz gerçekliğin kendi algımız ve bakış açımızla yorumladığımız bir ürün olduğunu anladığımızda aslında kimliğimizin kendimize ve başkalarına anlattığımız ilk anlatı olduğunu da fark ederiz. Olduğumuz kişi ve kendi hikayemiz, kendimiz ve başkalarını nasıl anladığımızı ve tanımladığımızı da etkiler.

Kimlik genellikle kendini tanımlamak için bireysel ve kişisel bir gelişim olarak anlaşılır. Bireysel bir süreç olmasının yanı sıra içinde büyüdüğümüz toplum ve aile tarafından büyük ölçüde etkilenmiştir. Çevremiz – aile, okul, arkadaşlar, bağlılık oluşturduğumuz gruplar- kimliğimizi oluştururken destekleme, engelleme, cezalandırma gibi birçok yolla belli bir karaktere bürünmemize neden olurlar. Aynı zamanda daha geniş grup kimliğiniz – kültürel, dini, ulus, cinsiyet- ile başkalarını temsil edersiniz.

Kimliğimiz zaman içinde değişir ve dönüşür. Her ne kadar kimliğimiz kişisel olarak tanımlansa bile içinde bulunduğumuz gerçeklik ile bağlantılıdır. Dolayısı ile görünen yanlarının yanı sıra birçok görünmez tarafı da vardır. Bir tek kimliğimiz yok. Birçok kimliğimiz ve bağlılık geliştirdiğimiz grup olabilir.

	Kendini tanıma	Kendini tanımama
Başkaları tarafından bilinen	1 Kamu Benliği	2 Kör Bölge
Başkaları tarafından bilinmeyen	3 Kaçınılmış veya Gizli Alan	4 Bilinmeyen Alan

Kimliğimizin 4 penceresi olduğunu varsayabiliriz. Bir penceresi kendimiz ve başkaları tarafından bilinen, bir penceresi ise sadece kendimize özel. Üçüncü sadece başkaları tarafından bilinen ama kendimizin haberi olmadığı pencere. Sonuncusu ise hiçbir taraf tarafından bilinmeyen pencere.

Anlatı ve Şiddet

Anlatıların barındırdığı gücü düşündüğümüzde her anlatının oluşturduğu etkinin, ona verilen değerin, ya da kabul görmesinin aynı olmadığını da fark ederiz. Yukarıda anlatıldığı gibi, baskın anlatılar ve onların gücü aslında her birimizin yaptığı bir seçim. Dolayısı ile baskın hikayeler karşısındaki tavrımız ya onların gücüne güç katıyor ya da onları dönüştürme potansiyeli taşıyor. Seçim bizim.

Çatışmaların nasıl hızla yükseldiğini ve şiddete dönüştüğünü hatırlayalım. Anlatılar için de aynı şey geçerlidir. Algımızın ayıklama aşamasında olumsuz odaklanıp kolaylıkla önyargı geliştirmeye, oradan ayrımcılık yapmaya ya da doğrudan şiddete yönelebiliriz. Basit hatta zararsız bir kalıp yargı, önyargıya, ırkçılığa, ayrımcılığa, nefret söylemine hatta nefret suçuna dönüştürülebilir.

Nefret Suçu bir kişiye ya da gruba yönelik kimliklerinden dolayı önyargılara dayanan kanun dışı eylemdir.

Nefret Söylemi bir kişi ya da grup hakkında genellikle ön yargıya dayalı nefret ya da tahammülsüz ifadeleri yaymak, taraf tavır almak, yeniden üretmektir.

Ayrımcılık aynı durumdakilere ayrı, farklı durumdakilere aynı davranmaktır.

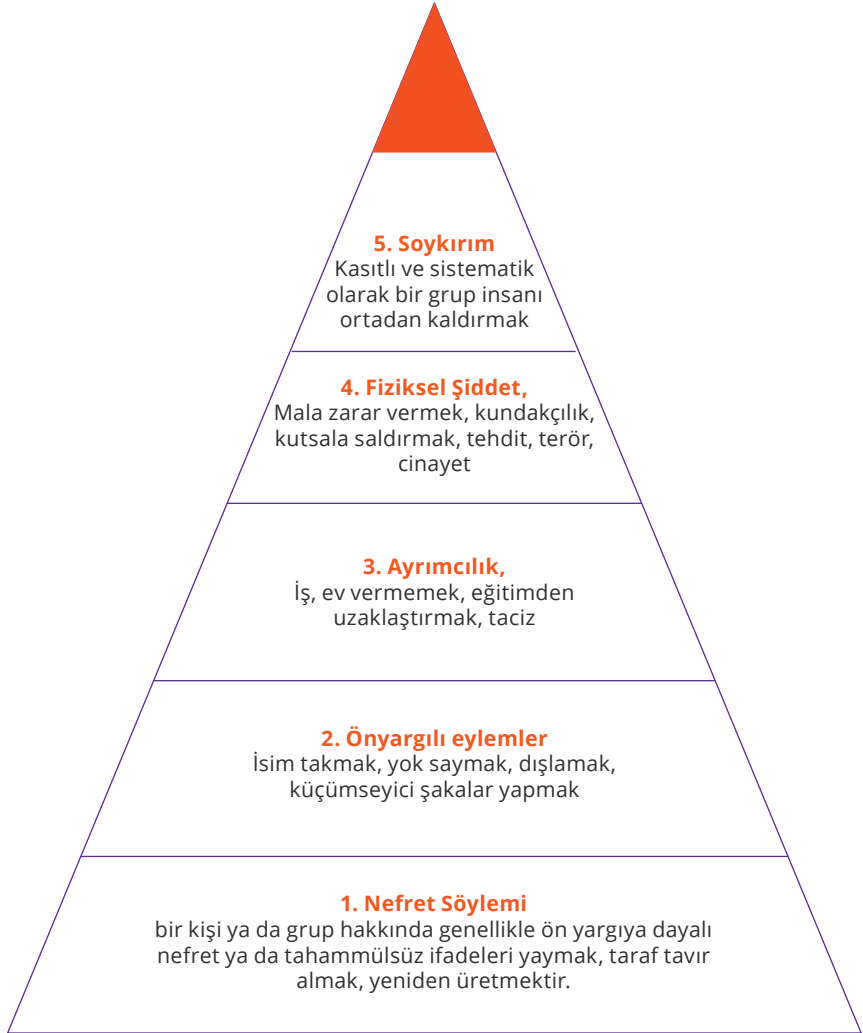
İrkçilik, bir ırka, etnik kökene ya da bağlantılı bir özelliğe karşı geliştirilen önyargıdır. Çoğunlukla olumsuz davranışlarla desteklenir.

Önyargı bir kişi ya da grup hakkında yargı içeren ve olumsuzluk taşıyan genellemelerdir.

Kalıpyargı bir kişi ya da grup hakkında yapılan genellemelerdir. Her zaman yargı içermeyebilir.

Anlatı ve Nefret

Anlatıların nasıl şiddeti körüklediğinin başka bir çarpıcı örnekleme ise nefret piramidi ile örneklenebilir. Tavrı ve davranışlarımızın nasıl kalıp yargıları-mızla beslendiği ve kalıp yargıların ise nasıl kolaylıkla ayrımcılık ve şiddetle sonuçlanabileceğini özetliyor.

ŞİDDETSİZ İLETİŞİM

Elise Boulding, kendisinin geliştirip yürüttüğü hayal atölyelerinde barış gelecek hayallerinde bireylerin kişisel gelişiminin önemsendiğini görmüş ve kendi barış kültürü anlayışı içine kadınların sıklıkla yaptıkları dinleme eylemini barış kültürünün önemli bir parçası olarak eklemiştir. Ayrıca, şiddetsiz iletişim becerisinin gelişmesinin, çatışmaları şiddetsiz ve yaratıcı çözümlerle barışa dönüştürürken bizlere kendimizi güçlendirecek yetenekler kazandıracığı inancını taşımaktayız.

Marshall Rosenberg çoğumuzun, doğduğumuz günden itibaren, insanlarla olan iletişimimizi “doğru/yanlış” çerçevesinde devam ettirdiğimizi ifade eder. Bu çerçeve aynı zamanda rekabet etme, yargılama, talep etme ve teşhiste bulunma ifadeleriyle tamamlanır çünkü bu yönde eğitilmişizdir. Bize öğretilen düşünme ve konuşma şekli, en iyimser haliyle bile iletişimi aksatır. Bunun sonucu hem kendimiz yanlış anlarız ve hayal kırıklıkları yaratırız hem

de başkalarıyla ilişkimizde yanlış anlaşılmalara ve hayal kırıklıklarına neden oluruz... Şiddetsiz iletişim, kendimizi ifade etme ve başkalarını dinleme biçimimizi yeni bir çerçeveye oturtmamıza ve ilişkilerimizde derinlerdeki ihtiyaçları duyabilmemize rehberlik eder. Sözlerimiz, alışkanlık haline gelmiş ve otomatik tepkiler olmaktan çıkıp, ne istediğimizin farkında olma temeline dayalı bilinçli cevaplara dönüşür.

Şiddetsiz iletişim, karmaşık iletişim sorunlarını, öfke ve şiddete götüren düşüncü kalıplarını anlamayı, anlaşmazlıkları barışçıl görüşmelere dönüştürebilmeyi, kendimizi tam ifade edebilmeyi, korku, utanç veya suçluluk duygusu yerine empatiyle ilişkilerimize farkındalık ve derinlik kazandırmayı öğreneceğimiz uygulanabilir pratik yollar sunuyor.

Şiddetsiz iletişim, insanın doğasında var olan şefkati ortaya çıkararak aynı zamanda insanların birbirleri ile alışverişlerinde derin saygı ve anlayış zemini oluşturarak, herkesin ihtiyaçlarının gözetildiği eylemlerin gerçekleşmesine katkıda bulunma çabası olarak da özetlenebilir. Yani insanların bütün yaptıklarının arkasında bir ihtiyaçlarını karşılama çabasının yattığı temel varsayımından yola çıkar. Biz insanlar sosyal varlıklar olarak, birçok ihtiyacımızı, ancak diğer insanlarla iş birliği ve bağ içinde olduğumuzda karşılayabiliriz. Bu ihtiyaçları anlamak ve değer vermek bizi; barış ve ihtiyaçlarımızın karşılıklı gözetildiği bir çözüm arayışına, iş birliğine, barışa ve bu değerlerin paylaşıldığı bir zemin yaratmaya götürür.

Bu yöntemi geliştiren Marshall Rosenberg 1940'lı yılların ABD'sinde Yahudi bir ailenin çocuğu olarak çok genç yaşta şiddetle tanıştı. İnsanların birbirlerine şiddet göstermelerine neyin yol açtığını anlamak, barışçıl çözümler sağlayacak alternatifleri araştırmak onu klinik psikoloji alanında doktora yapmaya kadar götürdü. Şiddetin dil, düşünce ve iletişim tarzımızla ilişkisini kurarak şiddetsiz iletişim sürecini geliştirdi.

Şiddetsiz iletişim ilk kez ABD'de 1960'larda devlet okullarında ve diğer kamu kuruluşlarında ırk çatışmalarına barışçıl uzlaşma sağlamaya çalışan gruplarda uygulandı. Bu projelerde çalışan Dr. Rosenberg ve arkadaşları şiddetsiz iletişimi etkin biçimde geniş bir tabana yaymak ihtiyacı ile, 1984'te Şiddetsiz İletişim Merkezini kurdular.

Eğitim çalışmaları okullarda, iş yerlerinde, sağlık merkezlerinde, hapishanelerde, topluluk ve ailelerde, çatışmaları çözmeye ve önlemeye yardımcı olmak için yapılmaktadır.

Marshall Rosenberg ve ekibi Sierra Leone, Sri Lanka Ruanda, Burundi, Bosna, Sırbistan, Kolombiya ve Orta Doğu gibi savaşlardan yara almış bölgelerde şiddetsiz iletişim yöntemi ile arabuluculuk, meditasyon hizmetleri sunmaya devam etmektedir.

Şiddetsiz İletişim Nedir?

Şiddetsiz iletişim bir insanın karşısındakini dinleyip ve anlayıp, eleştiren ya da kendi çıkarına olacak bir konuşma yerine; hem kendi hem de gerçekten karşı tarafın istek ve ihtiyaçlarını anlayarak iletişim kurmaktır. Rosenberg'in kullandığı "gönülden vermek" aslında şiddetsiz iletişimi tam açıklayan bir tanımdır. Şiddetsiz iletişim açık olmayı gerektirir. Hissedilenler, düşünceler ve beklentiler açık bir şekilde konuşulmalıdır ki istenilen sonuca ulaşılabilirsin.

Rosenberg'e göre şiddetsiz iletişimin 4 ögesi vardır:

- Gözlem
- Duygu
- İhtiyaç
- İstek/rica.

Adım	Yöntem
Değerlendirmeksizin gözlemleme	Soruna yol açan durum ya da eylemi tanımlamakla işe başlarsınız. Bu genellikle tarafsız bir ifade olarak anlaşılabilir. Herhangi bir yargı ya da suçlama sunmadan kendi bakış açınızdan ne gözlemliyorsanız onu ifade edersiniz. <i>Örnek: Dün müzik çok yüksek olduğu için uyuyamadım.</i>
Hislerinizi ifade edin	Bu adımda hislerinizi ifade eder, onların sorumluluğunu alır ve başkalarını suçlamazsınız. Öteki ile bu özel durumda nasıl hissettiğinizi ve içindeki hislerin ne olduğunu paylaşırsınız. <i>Örnek: Uyuyamadığım için kendimi son derece sinirli ve stresli hissettim.</i>
Hisleri ihtiyaçlara bağlamak	Sıradaki adım, az önce neden öyle hissettiğinizi açıklamaya çalışmayı içeriyor. Duyguların ardında yatan örtük ihtiyacı açıklamalısınız; fakat bunu yaparken birbirinden gerçekten farklı olan konumlanmalar ile çıkarların ihtiyaçlardan ayrılmasının ne denli önemli olduğunu da dikkate almalısınız ("soğan aracı"nı hatırlayın). İhtiyaçlar, kendinizi güvende ve tatmin olmuş hissedebilmemiz için ihtiyaç duyduklarınızdır. İhtiyaçlarınızı ortaya koyarken dürüst ve açık olmaya çalışın. Derin ihtiyaçlarınızı ifade ederken NVC'ye girmek de bir inanç ve kırılma eylemidir. <i>Örnek: İşimde düzgün şekilde çalışabilmem için en az 8 saat uyumam lazım ve işimi kaybetmekten ve aile sorumluluklarımı yerine getirememekten korkuyorum.</i>
Talepte değil istekte bulunmak	Son adım, tercih ettiğiniz sonucu talepler olmadan ifade etmektir. Bu ne olmasını ve çatışma ortağınızın ne yapmasını istediğinize karar vermek durumunda olduğunuz anlamına gelir. Mümkün olduğunca spesifik olmak ve yaratıcı çözümlerle gelmeye çalışmak önemlidir. Çözüm seçeneğinde öteki insana açık kapı bırakmak mümkün olan en çok seçeneği sağlamakta faydalı olacaktır. <i>Örnek: Sizden müziği saat 10.00'dan sonra kapatmanızı rica ediyorum.</i>

Davranışları **gözlemleyerek** onlar hakkında ne **hissettiğimizi** anlamak, bunun üzerine kendimizi gözlemleyip **ihtiyaçlarımızı** belirlemek ve son olarak da **isteklerimizi** dile getirmektir.

Şiddetsiz iletişim,

- Teknik bir formül gibi ve basit görünmekle beraber, özünde bir tavır, bir hayatta duruş biçimidir.
- Kendimizi anlamada ve diğerleri ile aramızda olan biteni açıklığa kavuşturmada, etkin ve dönüştürücü bir araçtır.
- Pratik ve öğrenilebilir bir yoldur.
- Karşımızdakini empati ve içtenlik ile dinleyerek, onunla derin ve müşfik bir bağ kurmaktır.
- Belli bir dine veya dünya görüşüne ait olmadan da ortak insanlık değerlerini ifade edebilmektir.

Özetle şiddetsiz iletişim nasıl olduğumuzu ve ne istediğimizi sitem, eleştiri, suçlama kullanmadan samimiyetle ifade etmek ve diğerinin nasıl olduğunu ne istediğini sitem, eleştiri, suçlama duymadan empatiyle dinlemektir.

Bunun için şiddetsiz iletişimin ana unsurlarını anlamaya ihtiyacımız var.

Şiddetsiz İletişimin Ana Unsurları

Gözlem

Gözlem bizim dikkatimizi herhangi bir şekilde çeken uyarıcıları anlamak için aldığımız tavidir. Biz iletişimde gözlemlediğimiz şeyi açıkça, kesinlikle ve tarafsızca anlatabilmek isteriz bir nevi kamera gibi, bunu yaparken amacımız iletişime geçtiğimiz kişi ile ortak bir gerçeklik yaratmaktır.

Olay ve olguları aktarırken ifademizi gözlemlerimizi aktaracak şekilde ifade etmek şiddetsiz iletişimin temel taşlarından biridir. Gözlemin püf noktası, başkalarıyla iletişimde kendi görüş ve değerlerimizi dışarıda tutarak kendimizi ifade etmektir.

Olayı aşağıdaki paragraftaki gibi açıklarsak iletişim kolaylaşacaktır. Örnek: selam vermeden içeri giren kişiye “kabasın” demek yerine, “içeri girerken selam vermedin” denirse ilgili kişi ilk cevaba nazaran daha kolay bir şekilde hatasını (bize göre) anlayacaktır. “Sen kabasın” denirse kişi duyguları ile cevap verebilir ve tartışmaya yönlenebilir.

Kısaca bizim değerlendirmemizi yargımızı dışarda bırakırsak objektif betimleyici gözlem sayesinde iletişim kurmak kolaylaşacaktır.

İletişimde yargı ve yorumlamayı doğru/ yanlış bağlamından uzaklaşarak ele almak, bizi hareketlerimiz için sorumluluk almaya ve duygularımızın kaynağına inmeye yönlendirir ve bu şekilde başkalarının hatalarına yoğunlaşmak-

tan uzaklaşırız. Bu bilinç hem kendimiz ile hem de çevremiz ile daha derin bağ kurmamızı mümkün kılar.

Duygular

Duygular, karşılanan ya da karşılanmayan ihtiyaçlarımızla ilişkili duygusal tecrübemizi ve fiziksel duyularımızı temsil eder. Amacımız duygularımızla bağlantı kurmaktır ve onları doğru şekilde dile getirmektir. Duyguları dile getirmemizdeki püf nokta bizim iç hissiyatımızı belirtmektir. Karşı tarafın eylemini bildirmek değil. “Yalnız hissediyorum” demek açık bir ifadeyken, “sen beni sevmiyorsun” demek suçlayıcı olur. Çünkü bu tip iç durum aktarımı çatışmaya yol açabilir. Öte yandan karşı tarafın hissettiğini kesin olarak bilmemiz mümkün olmadığından doğruluk payı da tartışmalıdır. Şiddetsiz iletişim için karşı tarafa saldırılmamalı kendi hislerimiz dillendirilmelidir.

*“Duygular, beden yoluyla algıladığımız uyarı işaretleri ve sinyaller gibidir. İhtiyaçlarımızı duygularımız sayesinde fark ederiz. Duygularımız bize bir ihtiyacımız olduğunun haberini verirler. Duygular, aynı zamanda ihtiyacımızı elde etmemizi sağlayacak motivasyonu/ dürtüyü veya enerjiyi de sağlarlar. Duygularımız sayesinde kendimizle ilgili farkındalıklar yaşar ve bu farkındalıklar ile harekete geçeriz”.*¹¹

¹¹ Şiddetsiz İletişim, Marshall B. Rosenberg, REMZİ KİTABEVİ

En sık düştüğümüz tuzak, düşünce ve yorumlarımızı duygularımız sanmaktır

Duygu olmayan ama duygu ifadesi yerine sıkça kullanılan, başkalarının davranışları hakkındaki düşünce, değerlendirme ve yorumlarımızı ifade eden sözlere örnekler: Aldatılmış, yanlış anlaşılmış, köşeye sıkıştırılmış, kullanılmış, aldatılmış, sindirilmiş, sömürülmüş, saldırıya uğramış, reddedilmiş, engellenmiş, hafife alınmış, kandırılmış, kapana kısılmış, suistimale uğramış...

Bunların hiçbirisi duygu değil, ancak günlük yaşamda bu tip ifadeleri sıklıkla duyguları ifade etme amacıyla kullanılıyor.

İhtiyaçlarımız karşılanmadığında hissettiğimiz duygular: mahzun, üzgün, kederli, yaslı, perişan, isteksiz, gönülsüz, bıkkın, incinmiş, hayal kırıklığına uğramış, utanmış, suçlu, sabırsız, sıkıntılı, rahatsız, daralmış, tedirgin, gergin, sinirli, asabi, şaşkın, kafası karışmış, korku içinde, öfkeli, ümitsiz, alingan, küskün, kopuk, yalnız...

*İhtiyaçlarımız karşılandığında hissettiğimiz duygular: memnun, mutlu, neşeli, uyanık, enerji dolu, zinde, ilgili, istekli, etkilenmiş, canlı, coşkulu, heyecanlı, sevecen, sıca, şefkatli, şaşkın, hayret içinde, güvende, meraklı, kendine güvenli, emin, iyimser, tatmin olmuş, şükran dolu, gururlu...*¹²

¹² Tam liste bölüm sonunda yer almaktadır.

İhtiyaçlar

"Biz insanlar yaptığımız her şeyi bir ihtiyacımızı karşılamak için yaparız. İhtiyaçlar, daha kaliteli-konforlu bir yaşam sürmemiz için vardır ve davranışların ardında yatan ihtiyacı görmek bizi rahatlatır. Yaşadığımız sıkıntılarda karşılayamadığımız bir ihtiyacımızı fark ettiğimizde kendimizle daha derinden bağlantı kurarız. Ancak, ihtiyacımızı anlamakta çoğunlukla zorlanırsınız ve bu süreçte sıklıkla stratejileri ihtiyaçlarla karıştırdığımız için çözümsüzlük içinde tikanıp kalırsınız. Halbuki, davranışın ardındaki gerçek ihtiyacı görebildiğimizde sonsuz sayıda çözüm potansiyeli önümüzde açılır ".¹³

İhtiyaçlar ortak insanlığımızın ifadesidir. Her insan hayatta kalmak için belli sabit ihtiyaçlara (yemek su) sahiptir bunlar onları diğer bireyler ile bağlar. Şiddetsiz iletişim için ihtiyaçlar aynı zamanda her bireyde mevcut olan çekirdek değerlerdir, anlayış ve ihtiyaçlar ile bağlantılı olmak diğerleri ile ilişkilerimizi geliştirir.

M.B. Rosenberg'e göre İnsanın Temel İhtiyaçları 7 başlıkta toplanabilir.

Özerklik/ Otonomi: İnsanın kendi hayallerini, hedeflerini ve değerlerini seçmesi ve bunları gerçekleştirmek için kendi planlarını seçmesi.

Kutlama/Anma: Hayatın yaratılmasını ve hayallerin gerçekleşmesini kutlamak ve sevdiklerimizin, hayallerimizin ve başka kayıplarımızın yasını tutmak

Bütünlük: Hakikilik, yaratıcılık, inandırıcılık, anlam, kendine değer vermek

Manevi Birlik/İçsel Bağlılık: Güzellik, uyum/denge, ilham/esinlenme, düzen, barış, iç huzuru, büyüme/gelişme, şifa...

Karşılıklı Bağlılık ve Dayanışma: Kabul görmek, şefkat, yakınlık, takdir etme-edilme, saygı, destek, kolaylık, rahatlık, güvenmek/güvenilmek, iş birliği, iletişim, maddi güvenlik, netlik, denge...

Fiziksel: Hava, besin, su, hareket/egzersiz, yaşamı tehdit eden canlılardan korunma, cinselliğin ifadesi, dinlenme/rahatlama, dokunma/temas...

Oyun: Eğlenmek, gülmek, şakalaşmak/mizah, keşif, kendini ifade etmek¹⁴

¹³ Şiddetsiz İletişim, Marshall B. Rosenberg, REMZİ KİTABEVİ

¹⁴ Tam liste bölüm sonunda yer almaktadır.

İhtiyaçlar ile ilgili diğer konu ise onları dillendirirken, elde etmeye yönelik stratejiler üzerinde durmaktansa doğrudan ihtiyaçların üzerinde durmak gerektiğidir. Örnek ile açıklamak daha basit olacaktır: Hoşlandığınız birine “Doğum günü partime gelmeni istiyorum” dediğimizde doğum günü kutlaması aslında bir stratejidir. Bu stratejiden hareketle hoşlandığımız insanla birlikte olmayı hedefliyoruz. Ancak buradaki duygu ondan hoşlanmak, ihtiyaç ise ona yakın olmaktır. Dolayısıyla, duygumuzu onunla paylaşmak iletişimi kolaylaştıracaktır. Bu noktada kast edilen stratejilerin kullanılmaması değildir ama mesajdaki duyguya yoğunlaşmanın gereğidir. İşin özünde önde olan duygudur. Çünkü ihtiyaçtan doğar. Duygu ile ihtiyaç ve strateji bağlanmalıdır. Stratejinin başarılı olması şart değildir alternatiflerin olması işlemleri kolaylaştıracaktır.

Rosenberg’e göre, ihtiyaçlarla ilgili en sık düştüğümüz tuzak; ihtiyaçlarımızı, ihtiyacı karşılayacağımız yol ve yöntemlerle yani stratejilerle karıştırmaktır.

Örneğin, ailesiyle yaşayan ve kendine ait bir eve çıkmak isteyen genç düşünelim. Burada sormamız gereken soru; “Ayrı bir eve çıkmaya neden ihtiyaç duyuyorsun?” olmalı. Bunun cevabı olarak “çünkü kendi kurallarımla yaşayacağım kendime ait bir ortam istiyorum” diyen birinin öne çıkan ihtiyacı “alan” ihtiyacı olabilir. Peki, bu ihtiyacını nasıl karşılayabilir? Eğer, yeterince parası varsa istediği gibi bir ev seçip oraya çıkabilir. Yeterince parası yoksa o zaman kendine ait bir ortamı başka ne şekilde yaratabileceğine bakmalıdır.

Halbuki, bu kişi “Yeni bir eve çıkmak istiyorum ve bunun için 3.000 lira paraya ihtiyacım var” diye düşünseydi o zaman o para gelmeden asla bu ihtiyacını karşılayamayacağını düşünür ve muhtemelen kendini çözümsüzlük içine hapsedip ihtiyacını karşılayamamaktan dolayı acı çekmeyi sürdürürdü. Oysaki, gerçek ihtiyaç olan “alan ihtiyacını” görmek o an için geçerli olabilecek birçok farklı çözüme götürebilir. Bir ihtiyacı tespit ettiğimizde onu karşılamak için sonsuz çözüm vardır ve biz ihtiyaç odaklı bakabildiğimizde bu çözümleri de görebilir oluyoruz.

Duygular ihtiyaçlar karşılanmadığında doğar, duygularımızı ihtiyaçlarımız ile bağladığımızda tüm sorumluluğu üstümüze alırız böylece kendimizi ve diğerlerini suçlamadan arındırırız. Duyguların doğrudan dillendirilerek iletişimin kolaylaştırılması ve karşımızdakinin ne sebeple olursa olsun önyargılara dayalı olarak yargılanmaması aynı zamanda iletişimin suçlamadan arındırılmasıdır. Bu şekilde empati ve karşılıklı anlayış gelişir. Özetle karşı tarafın ihtiyaçlarını ve kendi ihtiyaçlarımızı bilmek iletişimi kolaylaştırır.

İstek/Rica

İhtiyaçlarımızı karşılamak için hangi stratejilerin ihtiyacımızı elde etmede daha etkili olacağını anlamak için istekte bulunuruz. Amacımız işe yarayacak aksiyonu bulmaktır. Ricaların farklı türleri vardır; iletişim talebi ve çözüm talebi. İlki ihtiyaç karşılama yolunda kişi ile iletişimi geliştirmeyi hedeflemek-

tedir, ikincisi ise iletişim bir kere oturduğunda arzumuzu elde etmek içindir. İlkinin örneği “bunun ile ilgili duygularını bana söyler misin?” ikincinin örneği ise “eve girerken ayakkabılarını çıkartır mısın?” olabilir.

Emir ile rica arasındaki farkı vurgulamakta yarar var. Ricanın özü ret cevabı alınması durumunda bile birlikte çalışmaya devam edilebilmesidir. Diğer yandan emir reddedildiğinde iki tarafın ilişkisi çatışmaya dönüşebilmektedir. Dolayısı ile tercihimiz ricadan yana olmalı ve birlikte çalışmaya çaba gösterilmelidir.

Ricalarımızın pozitif cevaplanması için onların yapılabilir olması gerekmektedir ve sınırları belirli olmalıdır. Örneğin, “her gün saat 9.00’da işte olmalısın” dediğimizde bu mümkün olmayabilir. Çünkü bazı acil durumlar yaşamın bir parçasıdır. Ama diğer yandan “9.00’da toplantıda olman konusunda biraz konuşabilir miyiz?” dediğimizde gerçekleştirilmesi mümkün olan ve sınırları belli olan bir ricada bulunmuşuz demektir.

Ricaların kabul edilmesinde arkada yatan duygu da önemlidir. Kişinin korku, suçluluk ya da karşılık için ricayı kabul etmesinden önce güven ve anlayış sebebiyle ricayı kabul etmesi daha önemlidir.

Ricamızı iletirken aslında tam olarak ne istiyorsak onu dillendirmemiz gerektiğini unutmamak gerekir. Tabi bunu yaparken daha önce sözünü ettiğimiz gibi yargı ve suçlamalardan kaçınılmalıdır. Örneğin “bana bağırma” demek yerine “daha kısık sesle sonra konuşabilir miyiz?” denebilir. Aynı şekilde “bana saygı ile davran” yerine doğrudan saygısızlık olarak görülen davranışın tekrarlanmaması rica edilebilir.

Bu dört adım bizi çevreleyen hayatı istediğimiz, hayal ettiğimiz biçime dönüştürmek için kritik öneme sahip. Özellikle, emirden ricaya geçmemiz bizi başka bir döngüye yöneltir. Bu döngü ihtiyaçlarımızın karşılanmasına odaklanmamızı sağladığı gibi başkasının ihtiyaçlarının da karşılanması konusunda da gerçek bağın oluşmasına aracılık eder.

Empati

En genel tanımı ile empati, bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi olarak tanımlanmaktadır. İnsanın karşısındaki gibi düşünüp herhangi bir durumda karşısındaki insan ne yapardı sorusunu kendisine sorması ve o sorunun cevabını yine karşısındaki insan gibi bulması. Yani kendini başkalarının gözüyle, başkalarını başka insanların gözüyle, başkalarına onların gözüyle bakma yetkinliğidir.

Gözlemimiz, duygumuz, ihtiyaçlarımız ve ricamızı ifade etmenin yanında şiddetsiz iletişimin diğer önemli unsuru empatidir. Şiddetsiz iletişimi mümkün kılmak için karşı tarafı anlayabilmektir. Empati sayesinde karşımızdaki ile iletişimimiz, onların duygu ve ihtiyaçlarını anlamaya çalışarak kurulur.

Empati sayesinde kurduğumuz bu bağ çoğu kere sessizce yaşadığımız bir süreçtir. Özellikle çatışmalı ortamda tarafların duygularını, ihtiyaçlarını ve taleplerini anlayabilmek ve bunu hissettirmek çatışma konusunun dönüm noktası olabilir. Tarafların ihtiyaçlarını anlamak her tarafın taleplerinin yerine gelmesinin anahtarı olabilir. Empati yapmak kendi taleplerimizden vazgeçmek değil onları elde etmek için güçlü bir araçtır. Çünkü karşı tarafın kabul edeceği şekilde taleplerimizi sunmamıza yardımcı olur. Aynı anda karşı tarafın taleplerini anladığımız için sonunda onun da memnun olacağı bir çözümünün gelişeceği umudunu da ortaya çıkarır.

Kullanacağımız şiddetsiz iletişim, barış dili empatiyi kolaylaştırırsa da işin özü insanlıkta gizlidir. Her tarafın gözlemleri, duyguları, ihtiyaçları ve talepleri olduğunu unutmayalım.

Empati ile yaklaşmanın formüle edebileceğimiz dört temel sorusu var. Bu sorular aslında karşı tarafın içinde neler olup bittiğini bilmediğimiz gerçeğinden doğmuştur. Belki bu sorular karşı tarafın da kendi ile bağ kurmasını ve kendini sorgulamasını sağlayabilir.

..... gördüğünde, işittiğinde..... (gözlemine öğrenmek için)

..... mı hissediyorsun (duygusunu anlamak için)

Çünkü mı ihtiyacın var? (İhtiyaçları anlamak için)

..... ister misin? (talebini anlamak için)

Genellikle süregiden bir diyalogda gözlemi ve talebi sorgulamaya gerek olmaz. Çünkü bir gözlem diyalogun içeriğinde iletilmiştir. Zaten empati kurmaya başladığımız için ise talebin ne olduğu birkaç adım sonra kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Öz empati (kendimize empatik yaklaşım)

Empati yapmak da talep ve duyguları dillendirmek de aslında bu beceriyi geliştirmekle alakalıdır. Öz empatiden kasıt; başkalarına gösterdiğimiz bu özen ve anlayışı kendi ihtiyaçlarımıza dönük olarak kendimize gösterebilme becerisidir. Bu öz beceri ve açıklık daha sonraki adımlarımızı seçmekte bize yol gösterecektir. Çünkü nasıl diğer insanları, duyguları etkiliyorsa bizi de içten etkileyecektir.

Öz empati pratiği “an” da yapıldığında daha etkili olur. Her ne kadar geçmiş hatırlayan ve geleceği göz önüne alan bir bilinç ile yapılsa da asıl odaklanılan nokta o an olmalıdır. “An”a yoğunlaşarak kendi arzularımızı anlayarak, durumu doğru değerlendirmek için öz empati gereklidir.

Şiddetsiz İletişim’in Anahtar Varsayımları ve Tasarımlar¹⁵

1. Şiddetsiz İletişim Pratiğinin Temellerinde Yatan Varsayımlar

İnsan doğası hakkındaki bireysel ve kolektif düşüncelerimiz zaman içinde evrilmiştir ve evrilmeye devam edeceği de açıktır. Bu düşünceler, neyin mümkün olduğuna dair beklentilerimizi, yarattığımız toplumsal yapıları, kendimizle ve diğer insanlarla etkileşimimizi biçimlendirir. Bu yüzden varsayımlarımız, yaşadığımız hayat ve kolektif olarak yarattığımız dünya üzerinde derin bir etkiye sahiptir.

Eski birçok gelenek bu varsayımları paylaşır; şiddetsiz iletişim onları uygulamaya koyabilmek için bize güçlü somut araçlar sunar. Bu varsayımlardan yola çıkarak yaşadığımızda kendimizle ve başkalarıyla bağlantı kurmak git-tikçe daha mümkün ve kolay hâle gelir.

1. Tüm insanlar aynı ihtiyaçları paylaşır: Karşılama için kullandığımız stratejiler farklılık gösterse de hepimiz aynı ihtiyaçlara sahibiz. Çatışma (anlaşmazlıklar) ihtiyaçlar düzeyinde değil, stratejiler düzeyinde ortaya çıkar.

2. Tüm davranışlar ihtiyaç karşılama girişimleridir: İhtiyaçlarımızı karşılama arzusu, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, her davranışımızın temelinde bulunur. İhtiyaçlarımızı karşılamak için daha etkin stratejilerin varlığının farkında değilsek, şiddete başvurur ya da kendimizin ve başkalarının ihtiyaçlarını karşılamayan davranışlarda bulunuruz.

3. Duygular karşılanan ya da karşılanmayan ihtiyaçlara işaret ederler: Başkaları duygularımıza neden olmaz, sadece onları harekete geçirir. Duygularımız doğrudan, söz konusu koşullarda ihtiyaçlarımızın karşılanması veya karşılanmaması deneyiminden kaynaklanır. İhtiyaçlarımızın karşılanıp karşılanmadığına dair değerlendirmemiz ise, neredeyse kaçınılmaz biçimde, hep bir yorum ya da inanç içerir. İhtiyaçlarımız karşılandığında mutlu, tatmin olmuş, huzurlu vb. hissederiz. İhtiyaçlarımız karşılanmadığında ise üzgün, korkmuş, hayal kırıklığına uğramış vb. hissederiz.

4. Huzur ve barışa giden en doğrudan yol kendimizle bağlantı kurmaktır: Barışı deneyimleme kapasitemiz ihtiyaçlarımızın karşılanmasına bağlı değildir. İhtiyaçlarımız karşılanmadığında bile, kendimizle bağlantı kurma ihtiyacını karşılamamız iç huzurumuz (iç barışımız) için yeterli olabilir.

5. Seçim içseldir: Koşullardan bağımsız olarak biz, ihtiyaç farkındalığından yola çıkan bilinçli seçimler yaparak özerklik ihtiyacımızı karşılayabiliriz.

¹⁵ Inbal Kashtan ve Miki Kashtan, Şiddetsiz İletişim Merkezi

6. Tüm insanların şefkat duyma kapasitesi vardır: Şefkate doğuştan yeteneğimiz olmakla birlikte, ona nasıl erişebileceğimizin bilgisine her zaman sahip değiliz. Şefkatle karşılandığımızda ve özerkliğimize saygı gösterildiğinde, bizim de içimizde bulunan kendimize ve diğerlerine yönelik şefkate erişimimiz daha fazla olur. Şefkati büyütmek, doğrudan, ihtiyaçlarımızı barış içinde karşılama kapasitemize katkıda bulunur.

7. İnsanlar vermekten keyif alırlar: Kendimizin ve başkalarının ihtiyaçları ile bağlantı kurduğumuzda ve verme eylemimizi bir seçim olarak deneyimlediğimizde, doğal olarak, başkalarına katkıda bulunmaktan keyif alırız.

8. İnsanlar ihtiyaçlarını birbirine bağlı ilişkiler aracılığı ile karşılar: Bazı ihtiyaçlarımız kendimizle ilişkimizin niteliği sayesinde, bazıları da kimimiz için hayatın manevi boyutu aracılığı ile karşılanırsa da, birçok ihtiyacımız diğer insanlarla ve doğa ile ilişkimiz aracılığı ile karşılanır. Başkalarının ihtiyacı karşılanmadığında bizim de ihtiyaçlarımız karşılanmadan kalır.

9. Dünyamız ihtiyaçlarımızı karşılamak için bereketli kaynaklar sunar: İnsanlar herkesin ihtiyaçlarına değer vermeyi önemsemeye başlayıp bağlantı kurma becerilerini yeniden kazandıklarında ve kaynakları paylaşma konusundaki yaratıcılıkları canlandığında, şu anki hayal edebilme sıkıntısından doğan krizi aşarak herkesin temel ihtiyaçlarını karşılama yollarını bulabilirler.

10. İnsanlar değişir: Hem ihtiyaçlarımız hem de onları karşılamak için uyguladığımız stratejiler zaman içerisinde değişir. Kendimiz ve birbirimiz için mevcut olabildiğimiz durum ve anda, tüm insanların bireysel ve kolektif olarak büyüme ve değişme gücü/yetisi vardır.

II. Şiddetsiz İletişimi Uygularken Anahtar Tasarımlar

İçimizdeki bir amaca yönelme istek ve düşüncesi hakkında netliğe sahip olmak, değerlerimizle uyum içinde yaşamamıza ve davranmamıza yardımcı olabilir. Hayatlarımızı zenginleştirdiklerine ve herkesin ihtiyaçlarının barış içinde karşılandığı bir dünyaya katkıda bulunduklarına inandığımız için şiddetsiz iletişimi uygularken aşağıdaki tasarımları dikkate alırız.

A. Açık Kalple Yaşamak

1. Kendine şefkat: Her türlü kendini yargılama, suçlama ve talepkarlığı bırakıyor ve bütün davranışlarımızla karşılamaya çalıştığımız ihtiyaçlar için, kendimizi anlayışla ve şefkatle kucaklıyoruz.

2. Kalpten ifade etmek: Kendimizi ifade ederken, kalpten konuşmayı, duygularımız ve ihtiyaçlarımızı ifade etmeyi ve spesifik, gerçekleştirilebilir ricalarda bulunmayı amaçlıyoruz.

3. Şefkatle duymak: Başkalarını dinlerken, kendilerini nasıl ifade ettiklerinden bağımsız olarak ve ifadeleri ya da davranışları bizim ihtiyaçlarımızı karşılamasına bile ifade ve davranışlarının arkasındaki duygularını ve ihtiyaçlarını duymayı hedefliyoruz.

4. Bağlantıya öncelik vermek: Özellikle zor durumlarda, aceleci ve uzlaşma eğilimli çözümler aramak yerine, herkesin ihtiyacıyla açık kalple bağlantı kurmaya odaklanıyoruz.

5. “Doğru” ile “yanlış”ın ötesinde: “Doğru” ve “yanlış” olarak değerlendirme (ahlaki yargılar) alışkanlığımızı dönüştürmeyi ve insani ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığına (ihtiyaç-temelli değerlendirme yapmaya) odaklanıyoruz.

B. Seçim, Sorumluluk ve Barış ve Huzur

1. Duygularımızın sorumluluğunu almak: Başkalarının bize herhangi bir şey hissettirme gücü olmadığını farkına vararak, duygularımızı kendi ihtiyaçlarımıza bağlamayı amaçlıyoruz. Bunun farkına varmak, bize ihtiyaçlarımızı karşılamak için başkalarının değişmesini beklemek yerine eyleme geçme gücünü verir.

2. Davranışlarımızın sorumluluğunu almak: Her anda seçeneğimiz olduğunun farkında olmaya ve ihtiyaçlarımızı en iyi karşılayacağına inandığımız davranışları yapmaya çalışıyoruz. Korku, suçluluk, utanç, ödül arzusu, görev ya da zorunluluktan kaynaklanan davranışlardan kaçınmayı amaçlıyoruz

3. Karşılanmayan ihtiyaçlarla barışık olmak: İhtiyaçlarımızın karşılanmadığını deneyimlediğimizde uyanan duygularımızla çalışmayı ve ihtiyaçlarımızı karşılamak için ısrar etmek yerine o ihtiyacın kendisi ile bağlantı kurmayı amaçlıyoruz.

4. İhtiyaç karşılama kapasitemizi artırmak: İçsel kaynaklarımızı, özellikle de şiddetsiz iletişim becerilerimizi geliştirerek daha fazla bağlantıya ve ihtiyaçları karşılamak için daha geniş strateji çeşitliliğine katkıda bulunmayı amaçlıyoruz.

5. Anı yakalama kapasitemizi artırmak: Kimin ne olduğuna dair değişmez hikâyeler ve düşünceler yerine o anki uyaran karşısında kendimizin ve diğerlerinin ihtiyaçlarıyla bağlantı kurabilme kapasitemizi geliştirmeyi amaçlıyoruz.

C. Gücü paylaşmak (Ortaklık/Partner olmak)

1. Tam anlamıyla herkesin ihtiyaçlarını gözetmek: Taleplerde değil ricalarda bulunmayı, böylece başkalarının da kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik stratejilerine açık olmayı amaçlıyoruz. “Hayır”ı duyduğumuzda ya da bir başkasının ricasına “hayır” dediğimizde, sadece kendimizinkini veya karşımızdakini değil, herkesin ihtiyaçlarını karşılayacak çözümler için çaba harcamayı amaçlıyoruz.

2. Kaynakları ihtiyaç temelli paylaşma kapasitemizi artırmak: Doğal çevremizin ve en fazla sayıda insanın en fazla ihtiyacını karşılamak hedefiyle dünyamızın kaynaklarının paylaşımında ihtiyaç temelli stratejiler geliştirmeyi ve uygulamayı amaçlıyoruz.

3. Gücün koruyucu amaçla kullanımı: Sadece acil bir fiziksel güvenlik ihtiyacını karşılamada diyalog imkânsız olduğunda; eğitmek, cezalandırmak ya da karşı tarafın onayı olmadan istediğimizi yaptırmak için değil, korumak amacı ile gerekli minimum gücü kullanmaya niyet ediyoruz. Fiziksel güvenliği sağlar sağlanmaz diyaloga dönmeyi amaçlıyoruz.

Değer yargıları ve ahlakçı yargılar birbirinden farklıdır. Değer yargıları bir insanın hangi değerlere önem verdiğidir, dürüstlük ya da özgürlük gibi. Ahlakçı yargılar ise kendi değer yargılarımıza uymayan davranışları eleştirmemiz ya da davranışlar üzerinden insanlarla ilgili hükümlerimizdir. Değer yargıları bir insanı tanımlamaya yardımcı olabilir fakat ahlakçı yargılar önyargılardır diyebiliriz. Bu önyargılar şiddeti körükler ve karşıdaki insanın kendini korumaya ihtiyacı olduğunu hissettirir. Bununla da şiddetsiz bir iletişim mümkün değildir. Aynı önyargılar gibi karşılaştırmalar da tehlikelidir, karşıdaki insanı içine kapatır.

Sorumluluğu reddetmek belirsiz bir dil oluşturacağından yararlı bir iletişim sağlamaz. Sorumluluğu reddetmekten kasıt “ben yapmıyorum bunu sana, öyle emredildiği/söylendiği için yapmak zorundayım.” gibi cümlelerdir. Eylemi o insanın yaptığı bir şey değilmiş gibi göstermektir.

Şiddetsiz iletişim ne sağlar?

Herkesin ihtiyaçlarının barışçı yollardan gözetilmesini sağlayacak nitelikte ilişkiler yaratmamıza yardım eder. İnsanların yargılama, suçlama, etiketleme, teşhis, tahlil, analiz ve eleştiri eğilimini, empati ve yaratıcılıkla yapıcı bir iletişime dönüştürme becerisini geliştirir. İnsanlara yeni bir farkındalık ve günlük iletişimimizde uygulanabilir seçimler sunar. İçinde yaşadığımız koşullar ve ilişkilerimiz üzerinde dönüştürücü etkiler yaratabilir. Bizi kızgınlığa, korku ve depresyona götüren düşünce kalıplarını fark etmeye ve kırmaya teşvik eder. Düşmanlık yaratmadan duygularımızı ifade edebilir ve ihtiyaçlarımızı karşılayabiliriz.

Çatışmaları barışçıl diyaloga dönüştürebiliriz. İnsanlarla çatıştığımız durumlarda saygılı ve insanca kalarak, düşman imajlarına gereksinmeden bütün tarafların ihtiyaçlarının gözetildiği bir yol bulabiliriz. Çatışmalarda, kavga ve çekişmelerde, arabulucu konumunda bütün tarafların ihtiyaçlarının gözetildiği bir yol bulabiliriz.

Birbirimizin hayatını güzelleştirerek, buna katkıda bulunmaktan haz almaya başlayabiliriz. İçimizde canlanan duygularımız ve kaynaklandıkları ihtiyaçların farkına vararak, özümüzle temas içinde oluruz.

Duygularımızı ve ihtiyaçlarımızı, karşıımızdaki insanın bunları karşılamamıza yardımcı olma arzusu duyacağı biçimde ifade ederek, iş birliğini geliştirebiliriz.

Şiddetsiz iletişim farklılıklarımıza barışçıl yaklaşabilmek için ihtiyacımız olan iletişimin akışını kolaylaştırır ve bizi ortak değerlerimizi keşfetmeye davet eder.

DUYGULAR LİSTESİ

İhtiyaçlarımız karşılandığında hissettiklerimiz:

Alakalı	Hassas	Latif
Ateşli	Hayat dolu	Meftun
Bahtiyar	Hayran	Memnun
Büyülenmiş	Haz almış	Meraklı
Canlı	Hevesli	Mest olmuş
Cin gibi	Heyecanlı	Minnettar
Coşkulu	Hoş	Muradına ermiş
Cüretli	Hoşnut	Mutlu
Dili tutulmuş	Huzurlu	Müşfik
Dinç	İçi hop etmiş	Mütecessis
Dingin	İçi içine sığmayan	Müteşekkir
Duyarlı	İçi rahatlamış	Nefesi
Duygulanmış	İlgili	Neşeli
Emin	İstekli	Olgun
Emniyette	İyimser	Özgür
Enerjik	Katılımcı	Parlak
Engin	Kaygısız	Rahat
Esinlenmiş	Kendinden geçmiş	Saadet içinde
Ferahlamış	Kendine gelmiş	Sakin
Gevşemiş	Kendini kaptırmış	Samimi
Gözü kamaşmış	Kenetlenmiş	Serin kanlı
Gururlu	Kesilmiş	Sevecen
Güven içinde	Keyifli	Sevgi dolu
Güvenli	Kıpır kıpır	Sevinçli
Halinden memnun	Kıvançlı	Sevinmiş
Hararetli	Konuyla ilgili	Sıcak
Harika	Kurtulmuş	Şakacı

Şaşakalmış
Şefkatli
Şen şakrak
Şükran içinde
Tahrik olmuş
Takdirkar

Tatmin olmuş
Tazelenmiş
Umutlu
Uyanık
Ümit dolu
Vecde gelmiş

Yardımsever
Yerinde duramaz
Yoğun
Yüreklenmiş
Zafer sarhoşu
Zinde

İhtiyaçlarımız karşılanmadığında hissettiklerimiz:

Acı içinde
Afallamış
Ağır
Aksi
Alıngan
Asabi
Azgın
Berbat
Bitkin
Boynu bükük
Canı sıkın
Çaresiz
Çılgın
Dalgın
Dehşet içinde
Dehşete düşmüş
Durgun
Duygusuz
Düşmanca
Elemli

Endişeli
Gergin
Gücenmiş
Halsiz
Hevesi kaçmış
Hevesi kırık
Hoşnutsuz
Huzursuz
Huzuru kaçmış
Hüzünlü
İçe kapanık
İçerlemiş
İçi acımış
İçi karışmış
İlgisiz
İncinmiş
İrkilmiş
İsteksiz
Kafası karışmış
Kafası şişmiş

Kalbi kırık
Kapana kısılmış
Karamsar
Kasvetli
Kaygılı
Kayıtsız
Kederli
Kıskanç
Kindar
Kopuk
Korkmuş
Kötü
Kötü bakışlı
Kötümser
Kuşkulu
Küskün
Mahcup
Mahzun
Memnuniyetsiz
Mızız

Moralsiz	Sıcaklamış	Tiksinmiş
Mutsuz	Sıkıntılı	Tükenmiş
Mütereddit	Sinirli	Umursamaz
Öfkeden deliye dönmüş	Soğuk	Utanç içinde
Öfkeli	Suçlu	Uykulu
Panik içinde	Sukut-u hayal	Uyuşuk
Pasif	Şaşkın	Üzgün
Rahatı kaçmış	Şevki kırılmış	Yalnız
Rahatsız	Şoke olmuş	Yaralı
Renksiz	Tahrik olmuş	Yaslı
Sabırsız	Tatsız	Yenik
Sabrı tükenmiş	Tedirgin	Yorgun
Sarsak	Telaşlı	Zalim
Sarsılmış	Tembel	
Sersemlemiş	Tetikte	

İHTİYAÇLAR LİSTESİ

Özerklik (Otonomi)

insanın kendi hayallerini, düşlerini, hedeflerini seçmesi

insanın kendi hayallerini, hedeflerini gerçekleştirmek için kendi planını seçmesi

Kutlama

hayatın yaratılmasını ve hayallerin gerçekleşmesini kutlamak: şenlik/tören
kaybettiğimiz sevdiklerimizin, kaybolan düşlerimizin yasını tutmak.

Bütünlük, dürüstlük

hakikilik, inandırıcılık

anlam

yaratıcılık

Karşılıklı bağıllık

duyulmak, görülmek

ciddiye alınmak

kabul, takdir görmek/etmek/edilmek

değer görmek/ vermek / değer bilmek

gözetmek / gözetilmek

topluluk / aidiyet

düşüncelilik

hayatı zenginleştirmeye katkıda bulunmak (insanın başkalarının ve kendinin iyiliğine katkıda bulunması)

işbirliği

duygusal güvence

empati

güçlendirici dürüstlük, sınırlarımızdan öğrenmemizi sağlayan dürüstlük

şefkat

bağlantı

sıcaklık

sevgi

saygı

yakınlık

anlayış

destek

karşımızdakine güvenmek

güvenilirlik (istikrarlılık)

Oyun

eğlence, keyif

mizah

kendini ifade etmek

Manevi birlik

güzellik

uyum/denge

etkinlik

esinlenme / ilham

düzen

berraklık / netlik / arınma

barış, huzur

gelişme, büyüme

şifa

Fiziksel korunma

hava, su, gıda

hareket, antrenman

dinlenme

barınma

cinsel ifade

dokunma

sağlık

güvenlik, hayatı tehdit edici yaşam biçimlerinden korunma: virüsler, bakteriler, haşarat, yırtıcı hayvanlar (özellikle insanlar!) gibi

Kaynakça

- Boulding, Elise, 2001. *Building a culture of Peace*. NWSA Journal. C. 13(2): 55-59.
- Galtung, Johan. "Cultural Violence". Journal of Peace Research, C. 27 (3): 291-305.
- GROOTS. 1992. International Network News. C. 1(1).
- Rosenberg, Marshall B.. 2014. *Çatışma Ortamında Barış Dili*. Çev. Can Baldan, Vivet Alevi. İstanbul: Maya Kitap.
- Rosenberg, Marshall B. 2016, *Şiddetsiz İletişim*. Çev. Lalegül Hümaşah Ergun, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Galtung, Johan. 2012, *Çatışmaları Aşarak Dönüştürmek. Çatışma Çözümüne Giriş*. Çev.Havva Kök, Ankara: USAK Yayınları
- Galtung, Johan. 2013, İnsan Hakları. Çev. Müge Sözen, İstanbul: Metis Yayınları
- Schirch, Lisa. *Women in Peacebuilding*. 2004, West African Network for Peacebuilding and Conflict Transformation Program at Eastern Mennonite University
- BM Kadın Birimi. 2018. *Women's Meaningful Participation In Negotiating Peace and the Implementation of Peace Agreements. Report of the Expert Group Meeting*. New York: BM Yayını. Mevcut: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2018/egm-womens-meaningful-participation-in-negotiating-peace-en.pdf?la=en&vs=3047>
- Savaşta Barışa, Çatışmadan Çözüm*, 2015 , Editör: Başak Kocadost - Tuğba Baykal, Heinrich Böll Stiftung Derneği
- 1325 No'lu BM Güvenlik Konseyi Kararının hayata geçirilmesiyle Kadınların, Barışın İnşası ve Çatışma Çözümüne daha iyi bir şekilde dahil edilmelerinin yolları raporu*, 2015, Demokratik Gelişim Enstitüsü (Democratic Progress Institute - DPI)
- Conflict Management and Resolution Manual*, Malawi: Centre for Multiparty Democracy -
- Understanding, Negotiating and Mediating Conflicts*, 2017: Centre for Humanitarian Dialogue
- Quintilla, Romeral Ortiz. *Youth4Peace Training Toolkit*, 2018, The Hague: UNOY Peacebuilders